

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap
og teknologiledelse
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Erlend Vik

«You'll never walk alone»

En kvalitativ studie av fotballens
supporterkultur, og dens funksjoner
i en ny modernitet

Masteroppgave i sosiologi

Trondheim, våren 2014

«You'll never walk alone»

- En kvalitativ studie av fotballens supporterkultur og dens funksjoner i en ny modernitet

Erlend Vik

*Masteroppgave i sosiologi
Institutt. for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
Våren 2014*

Oppsummering

Tematikken for dette prosjektet ligger i spenningsfeltet mellom supporterkultur, religiøsitet og modernitet. Det sees her nærmere på de likhetstrekk som finnes mellom fotball og religion med tanke på de funksjoner de ivaretar for sine tilhengere. Gjennom å fremheve disse funksjonelle likhetene er formålet med oppgaven å benytte supporterfellesskapet som et argument i den sosiologiske samtidsdebatten. Ambisjonen er å vise at fenomener som felleskap, tilhørighet og solidaritet, samt et potensial for faste identiteter og stabile ramme, på tross av de sosiologiske samtiddiagnosenes beskrivelse av den nye modernitet, fremdeles finnes.

For å vise til dette blir det benyttet kvalitative dybdeintervjuer av norske fotballsupporter av engelske fotballag. Interessen for engelsk fotball er enorm i Norge, og man kan argumentere for at en denne interessen er mulig nettopp på grunn av den individualiseringen, globaliseringen og løsrivelsen fra tid og rom som sosiologiens samtidsdiagnoser mener kjennetegner dagens samfunn. Oppgaven har et metodiskdeduktivt design og informantenes fortellinger blir tolket i lys av teori knyttet til Durkheims funksjonalistiske religionsteori, Krogseths dialektiske sekulariseringsteori og samtidsdiagnosene til Baumann, Giddens, Sennet og Maffesoli.

Resultatene av dette prosjektet tyder på at det finnes flere religiøse elementer i fotballens supporterkultur. Informantens fortellinger viser at supportere føler seg som en del av et større «vi», de benytter drakter og totem for å vise tilhørighet og støtte til dette felleskapet, og at de tar del i både positive og negative ritualer som hjelper de å komme i kontakt med det Durkheim beskriver som «hellig», og som henviser til en religiøse opplevelser hvor man oppnår en sterk følelse av felleskap, tilhørighet og solidaritet. Supporterens fortellinger tyder også på at det finnes en sterk identitetsforankring og faste rammer i supporterkulturen som ikke kan forklares med bakgrunn i en økte individuell friheten eller selvets refleksivitet, som noe flytende eller nomadisk, eller noe som er styrt av et ønske om kortsiktig suksess.

Forord

Denne masteroppgaven signaliserer slutten på min tid på NTNU Dragvoll. Etter seks år hvor jeg både har studert idrett, religion og sosiologi er en oppgave om fotballens supporterkultur, og dens funksjonelle likheter til religion på mange måter et naturlig punktum. Legger man til mitt eget lidenskapelige forhold til engelsk fotball kan jeg si at jeg i all hovedsak har kost meg det siste halve året. Det faktum at man kan studere og fordype seg på et felt som man allerede har stor lidenskap til mener jeg er en av sosiologiens styrker. Man kan slite seg igjennom generelle teorier om sosial integrasjon og individualisering, og bli gal i hodet av å lese om en ny kapitalisme og det totemistiske prinsipp, men når man så får begynne å trekke paralleller til et case man brenner for og teorien gir deg en ny forståelse er sosiologien på sitt beste.

Det å få ta del i supporterens erfaringer og få oppleve de sterke følelsene de hadde for sin klubb har for meg vært meget givende, og jeg vil rekke en stor takk til alle informantene som har stilt opp på dette prosjektet. Både for deres gjestfrihet og engasjement, men også rett og slett for en god og interessant samtale.

Jeg må også få takke min veileder Arve Hjelseth som har gitt raske og konstruktive tilbakemeldinger på hvert et utkast og spørsmål jeg har stilt. Din store kunnskap om fotball, generelt og akademisk, har vært til stor hjelp og inspirasjon. Når vi er inne på fotball må jeg også rette en takk til Liverpool FC for det mest spennende året jeg har hatt som supporter. Selv om det heller ikke i år holdt hele veien inn, har kampen om ligagull gitt meg mye inspirasjon og motivasjon på min vei mot det ferdige produktet.

Til slutt vil jeg takke min familie for deres støtte og engasjement. Spesielt må jeg trekke frem Pappa for kritiske spørsmål, gode råd og gjennomlesninger, og Mamma som alltid har stilt opp og løftet meg gjennom de perioder hvor det å skrive masteroppgave ikke var like artig. Jeg vil også takke min kjæreste for herlig avkobling i en stressende periode. Dere har alle fått meg til å føle at jeg aldri har gått alene gjennom denne prosessen.

Trondheim, 25.05.2014

Erlend Vik

Innhold

1. Innledning	1
1.2 Tidligere forskning	4
1.3 Oppgavens struktur	5
2. Supporterkultur	7
2.1 Fotball, religion og hverdagsliv	9
3. Teori.....	12
3.1 En ny modernitet.....	12
3.1.1 Den individualiserte identiteten.....	13
3.1.2 Den nye modernitetens felleskap	14
3.2 De moderne stammene	16
3.3 Det hellige felleskapet.....	18
3.3.1 Troen.....	19
3.3.2 Ritualet	20
3.4 Nye arenaer for religiøst liv	22
4. Forskningsmetode og design	25
4.1 Utvalg av informanter	26
4.2 Intervjueguide og metaforisering.....	28
4.3 Intervjuprosessen	30
4.4 Transkribering	32
4.5 Analyse og tolkning.....	32

5. Analyse	36
5.1 Supportenes tro og totem.....	36
5.1.1 Det totemistiske prinsipp i en ny modernitet.....	39
5.2 Ritualer.....	43
5.2.1 Negative ritualer	44
5.2.2 Positive ritualer.....	46
5.2.3 Skille mellom det hellige og det profane i den kommersielle fotballen ..	50
5.3 En fast identitet og ramme?	52
5.3.1 Supporternes identiteter.....	52
5.3.2 Supporternes hverdagspraksiser	58
5.4. Oppsummering	64
6. Avslutning.....	66
6.1 Konklusjoner.....	66
6.2 Videre forskning.....	71
7. Referanser	72
Vedlegg 1: Intervjuguide	80

1. Innledning

«You'll never walk alone» synger tusenvis av fotballsupportere hver eneste helg. At det synges at man aldri går alene er interessant med tanke på tiden vi lever i. Flere sosiologiske samtidsdiagnoser (Giddens 1991, Beck 1992, Sennett 1998, Bauman 2000) peker på en utvikling hvor det moderne individ i stadig større grad nettopp går alene. Felleskapet, vår identitet, og våre liv generelt blir beskrevet som individuelle prosjekter løsrevet fra de tradisjonelle rammene som tidligere holdt oss på plass. Som et resultat er det i dagens modernitet få sosiale arenaer som kan gi mennesker en følelse av tilhørighet og solidaritet. Tidligere var religion en slik arena, hvor man fant et felleskap preget av tilhørighet og solidaritet, og hvor man kunne forankre sine identiteter og hverdagsliv. Vår tids sekularisering og individualisering har ført til en løsrivelse fra den tradisjonelle religionens institusjoner og tradisjoner. Spørsmålet jeg stiller i denne oppgaven er hvorvidt nye sosiale arenaer er i ferd med å ta over den tradisjonelle religionens funksjoner. Fotballens supporterkultur er en av flere arenaer som er kandidater i så måte.

Det er i dette spenningsfeltet mellom supporterkultur, religiøsitet og modernitet vi finner denne oppgavens tema. Gjennom en kvalitativ undersøkelse av norske fotballsupportere av engelske lag ønsker jeg å se nærmere på de likhetstrekk supporterkultur og religion har med tanke på de funksjoner de ivaretar for sine tilhengere. Jeg har valgt å benytte meg av supportere av engelsk fotballag fordi dette i seg selv er sosiologisk interessant, og man kan argumentere for at en slik interesse er mulig nettopp på grunn av den individualiseringen, globaliseringen og løsrivelsen fra tid og rom som sosiologiens samtidsdiagnoser mener kjennetegner dagens samfunn (Beck 1992, Giddens 1995, Bauman 1998). De tradisjonelle tilknytningsformene som å støtte lokalsamfunnet, geografisk tilhørighet og det å være oppvokst i og med en fotballklubb (Giulianotti 2002), blir ikke i like stor grad gjeldene for denne type fotballtilhengere. På tross av dette finnes det i dag 105.289 registrerte medlemmer fordelt på over 50 ulike engelske supporterklubber i Norge (Supporterunionen 2014), og hvert år reiser opp mot 80 000 nordmenn over til England for å se fotball (Arukwe 2013). Dette illustrerer den enorme interessen som finnes her i landet for engelsk fotball, og hvorfor en studie av akkurat denne type supportere både er aktuell og relevant med tanke på oppgavens tematikk.

Formålet med denne oppgaven er ikke bare å vise til de likheter som finnes mellom fotball og religion. Jeg vil også benytte fotballens supporterfelleskap som et argument i den sosiologiske samtidsdebatten. Ambisjonen er å vise at fenomener som felleskap, tilhørighet og solidaritet, samt et potensial for faste identiteter og stabile ramme fremdeles finnes i den nye moderniteten, gjennom supporteres opplevelse og kobling til supporterkulturen. Med dette som bakgrunn blir denne oppgavens problemstilling: ***Hvordan opererer fotballens supporterkultur som en funksjonell ekvivalens til religion i en ny modernitet?***

Med begrepet «en ny modernitet» sikter jeg til dagens moderne samfunn. Flere teoretikere har prøvd å begrepsfeste tiden vi lever og dens kjennetegn, altså tiden fra og med fremveksten av det postindustrielle samfunn på 1980-tallet. Bauman (2000) beskriver det som «en flytende modernitet». Anthony Giddens (1991) «sen-moderne samfunn», Ulrich Beck (1992) «risikosamfunn», Richard Sennet «det nykapitalistiske samfunn» og Michel Maffesoli (1996) «neotribialisme» er andre eksempler på en slik begrepsfestelse av dagens samfunn. Felles for alle disse betegnelse er at de er sterkt preget av forfatternes teorier. Siden jeg i denne oppgaven benytter meg av flere av disse perspektivene, samt utfordrer deler av deres teorier, mener jeg det er viktig å benytte et teoretisk nøytralt begrep som ikke allerede er farget av bestemte kjennetegn. Med bakgrunn i dette vil jeg konsekvent i denne oppgaven bruke begrepet den nye moderniteten.

I en problemstilling som tar for seg likheter mellom religiøsitet og supporterkultur er det også viktig å klargjøre hvordan man benytter seg av religionsbegrepet. Å definere religion har vært en problematisk oppgave for religionsforskere og samfunnsvitere opp gjennom hele historien (Krogseth 2007). Noen definisjoner er så smale at ikke en gang alle de fem verdensreligionene kommer inn under definisjonen, mens andre er så vide at nesten alle aspekter ved sosialt liv på en eller måte kan komme inn under kategorien religiøsitet (Aldridge 2000). Helt kort kan vi si at det finnes to ulike måter å definere religion på. Den ene er den substansielle definisjonen som ønsker å forklare hva konkret religion inneholder. Med et felles fokus på religionens innhold forsøker disse definisjonene å etablere kategorier av religiøst innhold som kvalifiserer til religion eller ikke religion (McGuire 1997:10). Den andre måten å definere religion på er den funksjonelle. En slik definisjon legger vekt på den funksjon religion har for individer og sosiale grupper, og religionens konsekvenser for individet og gruppen er viktigere enn selve innholdet i den religiøse tro og praksis (McGuire 1997:12). I denne oppgaven er det nettopp hvilke funksjoner supporterkulturen ivaretar for

supportere som er det vesentlige, og det er i lys av Durkheims funksjonalistiske religionsteori jeg vil studere likhetene mellom fotball og religiøsitet.

Det religiøse aspektet i denne oppgaven er også nært knyttet til utviklingen i den nye moderniteten, og i en slik kontekst er religion først og fremst knyttet til sekularisering (Aldridge 2000:1). Sekulariseringsbegrepet har vært gjenstand for mye diskusjon, og det finnes flere teorier om hvordan sekulariseringen i den nye moderniteten har påvirket religionens funksjon og posisjon. Innenfor den religionssosiologiske debatten kan det sies at det finnes to hovedtyper av sekulariseringsteori, den klassiske sekulariseringsteorien og den dialektiske sekulariseringsteorien.

Den klassiske sekulariseringsteorien fokuserer på de rasjonelle kreftene som finnes i moderniteten. Teoretikere med dette synet fremhever at religion er uforenlig med den vitenskap og fornuft som fremkommer i det moderne. En av disse er Wilson som definerer sekularisering som en prosess hvor religiøse tanker, praksiser og institusjoner mister sin sosiale betydning. I stor grad handler dette om at den tradisjonelle religionen i den nye moderniteten ikke lenger har noen makt over folket, noe som til slutt vil føre til religionens «død» (Wilson 1966). Sosiologiske samtidsdiagnosers store fokus på det moderne individs frihet, intensjonelle frikobling og refleksivitet bærer preg av en slik klassisk forståelse av sekularisering.

Den dialektiske sekulariseringsteorien mener på sin side at sekularisering ikke fører til et religionsløst samfunn, men heller at det har gitt religion i vår tid nye kjennetegn. Religion har gått fra å gjennomsyre hele samfunnet til å bli et mye mer marginalt fenomen, gjerne knyttet til den private sfære (Repstad 1984). Repstad (2010) sier videre at selv om den moderne religiøsiteten er preget av sekularisering, individualisering og privatisering har ikke dette ført til religionens død, men heller til en livsstilpluralisme hvor den tradisjonelle religionen stadig taper terreng for nye former for religiøsitet. Mindre grupper og felleskap, som tradisjonelt sett har blitt oppfattet som noe sekulært kan nå sakraliseres, og bli bærer av de samme funksjonene som den tradisjonelle religionen tidligere har vært leverandør for (Krogseth 1998, Eriksen 2002). I lys av denne oppgavens problemstilling er det med en slik dialektisk forståelse av sekularisering jeg vil argumentere for at fotballens supporterkultur kan representere en funksjonell ekvivalens til religion i den nye moderniteten. Dette innebærer at jeg ikke har som mål å fremme fotball som en ny religion, men at jeg ønsker å vise at sosiale funksjoner knyttet til integrasjon, felleskap, identitetsforankring og faste rammer, som den

tradisjonelle religionen tidligere har vært en leverandør av, i dag blir ivaretatt av blant annet fotballens supporterkultur. For å bedre kunne gi svar på hovedproblemstillingen vil jeg analysere disse tre underproblemstillingene:

- Hvilke religiøse elementer finnes i fotballens supporterkultur?
- Hvordan påvirker supporterkulturen supporterens identitet?
- Hvilken rolle spiller fotball i supporterens hverdagsliv?

1.2 Tidligere forskning

Disse tre underproblemstillingene er alle svært aktuelle med tanke på den forskning som allerede finnes rundt fotball og supporterkultur, og i de kommende avsnittene vil jeg vise til noen av de studiene som har tatt opp en lignende tematikk, samt vise hvordan disse studienes perspektiver og forståelser står i forhold til det som skal presenteres i dette prosjektet. Jeg vil komme nærmere tilbake til innholdet i studiene som det her refereres til i kapittel 2.

Når det gjelder religiøsitet er det flere studier som har pekt på idrettens, og ikke minst fotballens, religiøse dimensjoner (Morris 1981, Walter 1991, Bromberger 1993, Prebish 1993, Edge 1997, Taylor 1997, Eriksen 2002, Ansnes 2010). Av disse er det Eriksen (2002) og Prebish (1993), som begge benytter seg Durkheims (1965) religionsteori, som ligger nærmest denne oppgavens forståelse og bruk av religionbegrepet.

Identitet er en annen tematikk som er grundig studert innenfor det som kan kalles fotballsosiologien (Giulianotti and Armstrong 1999, Iost 2000, Johansen 2002, Hågenvik 2003, Hognestad 2004, Hjelseth 2005, Armstrong and Hognestad 2012). Av disse er Iost (2000), Hognestad (2004) og Hågenvik (2003) relevante studier siden de også ser nærmere på norske fotballsupportere av engelske lag. Når det gjelder selve forståelsen av identitet blir det i fotballsosiologien benyttet mange ulike teorier og perspektiver knyttet til blant annet lokalitet, nasjonalitet, maskulinitet og klasse. Dette skiller seg fra denne oppgaven hvor identitet i all hovedsak vil bli drøftet i lys av sosiologiens samtidsdiagnostikerens bruk av begrepet (Giddens 1991, Maffesoli 1996, Sennett 1998, Bauman 2000).

Den siste underproblemstillingen tar for seg fotball posisjon i hverdagslivet, også dette er en tematikk som er i ferd med å bli mer vanlig innenfor fotballsosiologien (Felski 1999, Robson 2000, Delaney 2001, Stone 2007). Felles for disse studiene er at fokuset er flyttet vekk fra fotballstadionene og inn i hjemmene og hverdagslivet til supporterne. Et slikt fokus er meget

relevant med tanke på å se fotball som en funksjonell ekvivalens til religion, og var derfor noe jeg hadde i tankene både når jeg skulle intervju supporterne, og når analysearbeidet kom i gang.

Videre er det verdt å merke seg at flere forskere har laget typologier for å kategorisere de ulike tilskuertypene som finnes i den moderne og kommersielle fotballen (Giulianotti 2002, King 2002, Hjelseth 2006). Ser man disse typologiene i lys av den sterke dedikasjonen som kjennetegnet mine informanter er det Giulianotti (2002) sin beskrivelse av Supportere som er mest treffende, og jeg vil derfor i all hovedsak benyttet meg av begrepet supporter i den resterende delen av oppgaven. Et annet relevant poeng med disse typologiene er at de henviser til forskjellen som finnes mellom det tradisjonelle og moderne (Giulianotti 2002, Hjelseth 2006), ikke bare i lys av kategoriseringen av supportere, men også teoretisk med tanke på hva man skal legge i begreper som felleskap, identitet, tilhørighet og solidaritet i den nye moderniteten. Dette er en dualitet som også preger denne oppgavens teoretiske utgangspunkt, og det er i lys av spenningen mellom disse perspektivene jeg vil diskutere supporter-kulturen funksjoner i den nye moderniteten.

1.3 Oppgavens struktur

I kapittel 2 vil jeg gå nærmere inn på innholdet i den litteratur som finnes om supporterkultur og fotball. En slik redegjørelse er med å plassere dette prosjektet i forskningslandskapet, samt at det er flere av disse studiene som tar opp viktige elementer for dette prosjektet og dermed vil bli benyttet aktivt i analysen.

I kapittel 3 presenteres denne oppgavens teoretiske perspektiver. Disse perspektivene kan sies å representere ytterpunktene i sosiologisk teori. På den ene siden har vi Baumans tese om en flytende modernitet blottet for kollektive relasjoner og verdier, og på den andre siden har vi Durkheims religionsteori baserte på kollektiv tilhørighet og solidaritet. Spenningen mellom disse to perspektivene representerer et skille mellom Gesellschaft og Gemeinschaft (Tönnies 1988) som har stått sentralt i den sosiologiske historien generelt, men som vi også har sett preger forskningsfeltet knyttet til supporterkultur, og denne oppgavens tema.

Samtidsdiagnosene til Baumann, Giddens og Sennet danner i denne oppgaven et bilde av et sekulært og individualisert samfunn hvor de funksjoner som religion tidligere har hatt har forsvunnet til fordel for en økende individualisme og det moderne individs frihet. Disse blir på denne måten både et perspektiv for å forstå sider av den moderne fotballen, men vel så

viktig danner disse perspektivene et bilde og en ramme for videre diskusjon i analysekapitlet. I tillegg til disse to ytterpunktene vil Michel Maffesoli samtidsdiagnose om noe-tribialsime danne et bindeledd mellom Baumanns tese om dagens forbrukersamfunn og Durkheims religiøse beskrivelse av totemismen. Avslutningsvis i teorikapitlet vil Otto Krogseths dialektiske sekulariseringsteori bli presentert. Dette er på mange måter en fortsettelse av Durkheims funksjonalistiske forståelse av religiøsitet sett i lys av religionens rolle og funksjon i den nye moderniteten.

I kapittel 4 vil jeg gjøre rede for de metodiske valg som er tatt i dette prosjektet. Her vil jeg vise til hvilket forskningsdesign som blir benyttet, hvordan informantene ble rekruttert, hvordan intervjuguiden ble utarbeidet, hvordan innsamlingen av data ble gjennomført og jeg vil vise til hvordan datamaterialet ble tolket og benyttet i analysen.

I kapittel 5 finner vi oppgavens analyse. Her vil jeg tolke informantens fortellinger i lys av den teori og tidligere forskning som er blitt presentert. Kapitlet er strukturert etter de tre underproblemstillingene i oppgaven. I første del av analysen vil jeg gi svar på hvilke religiøse aspekter som finnes i fotballens supporterkultur, i den andre delen vil det bli redegjort for hvilken påvirkningskraft supporterkulturen har på informantens identiteter, og i den siste delen av analysen tar jeg for meg fotballens rolle i informantenes hverdagsliv.

Kapittel 6 er denne oppgavens avsluttende kapittel og her vil jeg besvare min hovedproblemstilling, trekke fram noen konklusjoner, samt sette et kritisk søkelys på enkelte sider ved sosiologiens samtidsdiagnoser. Til slutt vil presentere noen forslag til videre forskning som det kunne vært interessant å se mer på i forlengelsen av denne oppgavens resultater.

2. Supporterkultur

Hjelseth (2006) viser til at de første moderne sosiologiske studiene av fotball i all hovedsak var motivert av knyttet opp mot den økende tribunevolden som fant sted i Storbritannia fra og med slutten av 1960- tallet. Målet med disse studiene var å prøve å forstå og kontrollere denne utviklingen. Flere ulike perspektiver ble benyttet, Taylor (1971) benyttet for eksempel et marxistisk perspektiv, og anså den økende tribunevolden som et uttrykk for arbeiderklassens fremmedgjøring overfor tiltakende kommersialisering av fotballen. Et annet perspektiv som har hatt stor innflytelse på fotballsosiologien stammer fra den såkalte Leicesterskolen som tar utgangspunkt i Elias (1978) teori om siviliseringsprosessen. Dunning (1994) argumenter i lys av dette perspektivet for at hooligans og tribunevold problemene var et uttrykk for arbeiderklassen, som dominerte på engelske fotballarenaer, ikke var integrert i denne siviliseringsprosessen. Selv om disse studiene i stor grad omfatter temaer knyttet til tribunebråk og klasseskiller, som det ikke blir fokusert på i denne oppgaven, representerte denne forskningen starten på den engelske fotballsosiologien. Det er gjennom disse man for første gang får et innblikk i supporterkulturen, og man kan si at det er disse temaene som har dannet utgangspunktet for den videre forskningen på supporterfeltet.

I lys av fotballens globale utvikling og kommersialisering har forskningsfeltet i senere tid beveget seg videre fra å hovedsakelig fokusere på tribunevold og klasseskillet. Et hovedtrekk ved forskningen etter 1990 er at det legges mer vekt på supporterkulturen som en arena for identitetskonstruksjon og felleskap, og hvordan den moderne fotballen «truer» tradisjonelle publikumskulturer og publikumssammensetninger (Hjelseth 2006:147). Hognestad (2004) og Iost (2000) har gjort meget relevante sosialantropologiske studier av hvordan norske supportere forankrer sin identitet i engelske fotballklubber. Disse studiene viser til en interessant dualitet i hvordan supportere forholder seg til det «lokale». På den ene siden vises det hvordan nasjonen har mistet sin kraft som privilegert identitetsmarkør i fotball, samtidig som fotballidentiteter utvikles rundt lokale ”stammefellesskap”, hvor deltagelsen ikke utelukkende er forbeholdt de som er ”født inn i” dette fellesskapet (Hognestad 2004). Denne dualiteten er interessant i forhold til Giddens (1995) tese om at tid og rom i den nye moderniteten løsriver fra lokale kontekster og gjøres stedsuavhengig. På den ene siden er Giddens teori med på å forklare hvorfor nordmenn kan bli supportere av engelske fotballag, men samtidig viser Hognestad (2004) og Iost (2000) at det å være en supporter på langt nær betyr å være stedsuavhengig. Norske supportere knytter seg til og føler faktisk en sterk

tilhørighet til det lokalsamfunnet som er rundt klubben i deres hjerte, noe også jeg vil komme nærmere inn på i analysen.

Også Giddens (1991) forestilling om refleksiv identitet er aktuell med tanke på den kommersielle utviklingen i fotballen. Giulianotti (1999) påpeker at man i den nye moderniteten har fått en ny type supportere som større grad har et refleksivt og kritisk forhold til sin fotballklubb. *“The new post-industrial society and the remarkable commodification of top professional football underpin the possible realignment of the game’s class identity. The notion of the ‘post-fan’ is an important heuristic here; this new supporter category has white-collar employment, and shows a greater reflexivity and critical distance when engaging with popular culture”* (Giulianotti 1999:146).

Giulianotti (2002) kategoriserer videre fire ulike tilskuertyper etter ulike tilknytningsformer. Kort oppsummert kan de tilskuerne han kaller Supporter sees på som tradisjonelle tilskuere hvor deres identitet er sterkt forankret i klubben og hvor man har høy grad av solidaritet og engasjement. Tilhengere (Followers) har også en sterk solidaritet til klubben, og har plassert en del av sin identitet der, men er ikke like engasjerte som supporterne, Follower-begrepet er også tilknyttet det at man kan følge flere klubber samtidig, man kan for eksempel holde med et lag i Norge og et annet i England, Spania, Italia osv. Fans har et sterkt engasjement, men har ikke den samme solidariteten til klubben, og identiteten deres er i mye større grad styrt av markedet fremfor historie og tilhørighet. Den siste tilskuertypen i Giulianottis typologi er Flanøren, og det er denne typen Giulianotti beskriver i sitatet ovenfor. Disse har liten grad av engasjement og solidaritet til klubben, og er koblet opp mot den på bakgrunn av popularitet og underholdning. Giulianottis (2002) inndeling er interessant fordi den henviser nettopp til forskjellen som finnes mellom det tradisjonelle og moderne, ikke bare som i lys av ulike tilskuertyper, men også teoretisk i lys av hva man skal legge i begreper som supporter, felleskap, identitet og solidaritet i dagens samfunn. Et av poengene med denne oppgaven er å vise at det ikke nødvendigvis er tiden vil lever i, og dens kjennetegn, som avgjør hvilken type supporter man er eller hvilke type felleskap man tar del i.

En av de som i all hovedsak tilegner supportere den nye modernitetens karaktertrekk er Crawford (2004:31) som argumenter for at fotball og supporterkultur kun er et uttrykk for dagens forbrukerkultur. Mehus (2012), Sandvoss (2003) og Dixon (2013) inntar et lignende utgangspunkt, og Sandvoss (2003) hevder at supportere ikke er noe annet enn konsumenter, og at den eneste distinksjonen mellom supportere er hvor ofte de konsumerer fotball. En slik

forståelse av supporterkulturen neglisjerer andre viktige tilknytningsformer som solidaritet, identitet og felleskap til fordel for det Bauman (2000) karakteriserer som forbrukets fristelser. Et slikt perspektiv danner en interessant ramme for diskusjon opp mot mer et mer tradisjonelt perspektiv på felleskap, solidaritet og identitet som Durkheim står for i denne oppgaven. Et godt eksempel på hvor ulike disse to perspektivene er kan sees i hvordan man tolker fotballdraktens betydning for supportere. For Crawford (2004) og Sandvoss (2003) er drakten en vare som supporterne kan velge å kjøpe for å leve opp til supporteridentiteten, samtidig representerer drakten den kommersielle utviklingen som har ført til en sterk kommodifisering av fotballen. Kendall (2010), som benytter seg av et perspektiv knyttet opp mot Durkheims religionsforståelse, beskriver drakten som noe hellig som symboliserer supporterens klubb, og representerer verdier som tilhørighet, felleskap og solidaritet. Som vi ser er det stor forskjell i forståelsen av drakten, og dette illustrerer hvor mye de ulike perspektivene har å si når man skal bevege seg inn på et felt som supporterkulturen.

2.1 Fotball, religion og hverdagsliv

Flere studier har pekt på at det finnes en analogi mellom fotball og religion. Edge (1997) beskriver for eksempel fotballen og dens supporterkultur i lys av religiøse elementer som dåp, konfirmasjon, gudstjeneste og begravelse, mens Bromberger (1993) viser til de mange religiøse ritualene Juventus- og Marseillesupportere praktiserer under kampen. Felles for begge disse studiene er at de benytter seg av en substansiell definisjon av religion. Dette vil si at man ser på hva religion inneholder. Et godt annet godt eksempel på en slik substansiell sammenligning mellom fotball og religion gjør sogneprest Einar Gelius «*Man har spilleregler ute på banen og man har spilleregler i kirka. Vi har ritualer i kirka og på banen. Du har dramaturgien i gudstjenesten og i fotballsammenheng. Så er det selvfølgelig sangene og symbolene. Fotball er jo full av symboler. Det er også kirka. Fotballen har mange farger. Det har også kirka. Presten har på seg prestekjolen, og dommeren har på seg sin dommerdrakt. Så det er utrolig mange likheter.*» (Ansnes 2010:227)

Eriksen (2002) viser også til likhetene mellom fotball og religion gjennom sin religionshistoriske tekst og dokumentanalyse. Han benytter seg dog av en mer funksjonell definisjon av religion som også ligger nærmere denne oppgavens forståelse av religiøsitet. Han viser til hvordan fotballen oppfyller en rekke funksjoner i den nye moderniteten, spesielt knyttet opp mot identitet, som den tradisjonelle religionen tidligere oppfylte. Selv om fotball

har mange funksjonelle likheter med religion hevder Eriksen (2002) samtidig at fotball mangler den tradisjonelle religionens transcendent og forklaring på eksistensielle livsspørsmål. Den kan derfor ikke anses som en ny religiøsitet. Også Prebish (1993), som tar for seg sport generelt og ikke bare fotball, trekker frem at sport er i ferd med å ta over den tradisjonelle religionens rolle som en konstant faktor i en individualisert modernitet. Han benytter, som jeg gjør i denne oppgaven, Durkheims begrepsapparat for å vise til hvordan sport via dens tradisjoner, ritualer og seremonier gir mennesket orden og stabilitet i deres liv.

En viktig faktor hos Prebish (1993) er hvordan sport oppfyller viktig funksjoner i hverdagslivet til folk. Dette er noe som er meget relevant for en problemstilling knyttet til hvordan fotball og dens supporterkultur operer som en funksjonell ekvivalent til religion i en ny modernitet. Det er flere studier som peker på de funksjoner fotball og sport har i hverdagslivet til folk uten å trekke inn religiøsitet. Stone (2007) er en av disse, og han påpeker at forskning på supporterkultur i for stor grad fokuserer på selve kampen, og de som sitter på tribunen. Det er altså ikke kun hvordan supporterne opptrer og opplever kampen på fotballstadion som er viktig, men hvordan det å være en supporter har innvirkning på deres hverdagsliv. Robson (2000) viser gjennom sin antropologiske studie av Millwallfans at det å være en supporter defineres gjennom en prosess av en rekke felles ritualer som strekker seg mye lenger enn selve kampen. Kampen i seg selv er kun en fysisk manifestasjon av den regularitet som er med å forsterke den pågående prosessen av identitetsforankring som skjer i hverdagen til supporterne. Den symbolske effekten av supporterenes hverdagspraksis, som det å ha på seg lagets drakt, holde seg oppdatert gjennom media, snakke fotball på puben etc, er med på å øke deres tilknytning til klubben, og i ytterste konsekvens får de dem til å føle at de selv er en del av klubben. Med andre ord, "being Millwall' becomes an essential element for the negotiation of everyday life" (Robson 2002:159)

Delaney (2001) viser til at sport som helhet kan oppfylle ulike funksjoner i personers hverdagsliv. For noen er det et høydepunkt som hjelper dem å overkomme hverdagslivet monotone rutiner, mens den for andre tilbyr daglige rutiner som de kan strukturere livet rundt. Felski (1999) benytter feministisk teori for å vise hvordan fotball kan fungere som et anker i det hun kaller en ustabil hverdag. Spesielt relevant for denne oppgaven er Felski sitt perspektiv på dagens samfunn. Det fremheves blant annet at fotball gjennom sine rutiner hjelper folk i å strukturere sine liv. Et slikt anker er med på å danne en følelse av å ha et «selv», tilhørighet og en urefleksiv måte å leve på som er i ferd med å forsvinne i den nye

moderniteten. I denne nye moderniteten er det mange som henger seg fast til fotball som en av få arenaer som gir mening i en stadig mer fragmentert hverdag (Felski 1999).

Av denne redegjørelsen ser vi at denne oppgavens tematikk og perspektiver er relevante med tanke på den sosiologiske forskningen som allerede finnes rundt fotball og supporterkultur. Flere av studiene som det er blitt referert til i dette kapitlet vil også bli benyttet aktivt i den kommende analysen. Det som allikevel skiller denne studien fra de andre studiene er at jeg ikke bare ønsker å forklare fotballens supporterkultur i lys av perspektiver på religion, modernitet, felleskap og identitet. Jeg ønsker også å si noe om dagens samfunn i lys av det som kjennetegner supporterkulturen, og ambisjonen er å vise at fenomener som felleskap, tilhørighet og solidaritet, samt et potensial for faste identiteter og stabile ramme fremdeles finnes, på tross av de sosiologiske samtiddiagnosenes beskrivelse av den nye modernitet.

3. Teori

Teorien som vil bli presentert i dette kapitlet har til dels ulike formål. De sosiologiske samtidsdiagnosene skal skape en ramme og et perspektiv for diskusjon rundt temaer som felleskap, identitet, tilhørighet og faste rammer i den nye moderniteten. De har dermed som formål å vise til viktige sider ved den moderne fotballen, men vel så viktig viser de til funksjoner som kanskje ikke lenger blir ivaretatt i den nye moderniteten. Durkheim og Krogseths funksjonalistiske religionsteorier blir derimot benyttet for å vise til likhetstrekk som finnes mellom fotball og religion, og ikke minst de funksjoner de opprettholder for sine tilhengere. I sum ville disse ulike teoretiske perspektivene både gi et grunnlag for å peke på supporterkulturens funksjonelle ekvivalens til religion, samt danne en ramme for diskusjon av siden ved den nye moderniteten.

3.1 En ny modernitet

For å forstå fotballens moderne supporterkultur, dens felleskap og de funksjoner den opprettholder for supporterne må vi ta utgangspunkt i det som kjennetegner dagens samfunn som supporterkulturen jo er en del av. Mange teoretikere har etter Daniel Bell (1976) sin beskrivelse av utviklingen mot et postmoderne samfunn prøvd å begrepsfeste den tiden vi lever i og hvilke konsekvenser dette har for individet. Eksempler på dette er Zygmunt Bauman (2000) «en flytende modernitet», Anthony Giddens (1991) «sen-moderne samfunn» og Ulrich Beck (1992) «risikosamfunn». Selv om disse ikke er enige i hva vi skal kalle den tiden vi lever i påpeker de alle at dagens samfunn er preget av økt individualisering, refleksivitet, flyktighet og institusjonell løsrivelse, hvor det tradisjonelle felleskapet er i ferd med å forsvinne. Supporterkulturen i seg selv, felleskapet den representerer og de funksjoner den opprettholder må sees i sammenheng av en denne utvikling. I det forrige kapitlet så vi at spesielt Baumann og Giddens er teoretikere som er meget relevante på forskningsfeltet som tar for seg supporterkultur (Felski 1999, Giulianotti 1999, Iost 2000, Giulianotti 2002, Sandvoss 2003). Jeg vil i den kommende teoridelen vise til hva disse to mener kjennetegner den nye modernitet, dens felleskap og identiteter, og jeg vil i tillegg trekke frem Richard Sennett, og hans beskrivelse av den nye kapitalismen. Selv om Sennett (1998) i hovedsak fokuserer på arbeidslivet, har den nye kapitalismen som han beskriver konsekvenser som beveger seg ut av arbeidslivet og inn i personers hverdagsliv, noe som gjør hans arbeid relevant for denne oppgavens problemstillinger.

3.1.1 Den individualiserte identiteten

I am inclined to describe our kind of social condition as light, or liquid modernity- as distinct from heavy, and better still hard and solid modernity of yore: our is not constructed, administered and managed, but a diffuse all permeating, all penetrating, all saturating kind of modernity (Bauman 2000:3).

Som sitatet ovenfor viser, er Baumans beskrivelse av den nye moderniteten et altomfattende perspektiv. Alt har i den nye moderniteten blitt flytende, og ingenting er lenger fast eller solid. Dette gjelder også for menneskers identiteter og deres fellesskap. I tidligere samfunn bidro institusjoner som religion, klassehierarkiet og arbeidslivet til å holde individene på plass. I dagens samtid har disse institusjonene smeltet. Faste rammer, holdepunkter og referanser er i ikke tilsted i den flytende moderniteten. Arbeid, familie, venner og kjærester er alle erstattelige fenomener; noe som fører til at individet i stadig større grad må klare seg selv (Bauman 2000). Den flytende moderniteten innebærer med andre ord en sterk individualisering av både individet og samfunn, hvor fokuset ligger på øyeblikkelig nytelse. Spørsmålet er ikke hva man har opplevd, men hva man kan komme til å oppleve.

På bakgrunn av denne løsrivelsen fra faste rammer og institusjoner hevder Giddens (1991) at individet selv hele tiden må ha et refleksivt forhold til egen identitet. Institusjoner er nå mer arenaer for valg, de har mistet sin forbindelse til kollektive sosiale identiteter og dermed sin forhandlingsregulerende kraft over individet. Ut fra dette definerer Giddens (1991: 53) selvidentitet som personens refleksive forståelse av selv'et i termer av hennes eller hans egen biografi. Identiteter kan dermed sees på som noe som skapes av individet for fremtiden, og er ikke et ferdig produkt, skapt på forhånd på grunnlag av fortiden slik som det tidligere var.

Et annet moment Giddens trekker frem er at den nye moderniteten er løsrevet fra tid og rom, noe som har store konsekvenser for den sosiale integrasjonen, men også for menneskers identiteter. Moderne kommunikasjonsmønstre, nomadiske bosetningsmønstre og hvor lett det er å reise har ført til at sosiale relasjoner ikke lenger begrenses av romslig distanse. Dette har igjen ført til at det lokale og dens kultur har mistet sin rolle og funksjon som identitetsmarkør og fotfeste (Giddens 1995).

Også Sennett (1998) er bekymret for denne individuelle løsrivelsen, og hva dette gjør med karakteren til dagens individer. Den nye og kortsiktige kapitalisme truer med å undergrave de sider av menneskets karakter som binder personen sammen med andre og gir vedkommende en fornemmelse av å ha et bærekraftig selv. Det spesielle med nåtidens usikkerhet er at den

ikke skyldes en trussel om en overhengende katastrofe, men at den har blitt en del av den livskraftige kapitalismes hverdagspraksis. Ustabilitet har blitt det normale, og enhver langsiktig handling blir sett på som nytteløs. Dette har ført til at karaktertrekk som lojalitet, tillit og gjensidig forpliktelse mister sin kraft og funksjon.

Dette kommer også til uttrykk ved at den nye formen for kontroll er basert på et lystprinsipp, fremfor tvang og solidaritet. I dagens samfunn blir man forført gjennom valgmulighetene til forbrukets fristelser. Dagens forbrukersamfunn kan derfor sammenlignes med et forbrukerrace der målstreken alltid beveger seg fortere enn de som deltar (Bauman 2000:93). Det vil si at vi er i en evig kamp om å få tak i de nyeste og beste. Målet i seg selv er ikke å komme i mål i dette forbrukerracet, men å alltid kunne være med å delta. Individuer har blitt konsumenter som shopper rundt etter både identiteter og felleskap. I fotball som institusjon finner vi den samme mentalitet gjennom sportens kommersialisering. Lojalitet, tillit og gjensidig forpliktelse har blitt erstattet med ønske om øyeblikkelig profitt og suksess. Fotballen har i stor grad blitt kommodifisert, altså blitt en vare på forbrukermarkedet. Billetter, tv-kanaler, sponsorer og supporterutstyr er eksempler på en slik kommodifisering som supportere gjennom sin rolle som konsumenter må ta aktivt stilling til (Hjelseth 2006). Er fotball en viktig del av ens identitet er disse varene essensielle som identitetsmarkører.

3.1.2 Den nye modernitetens felleskap

Baumann stiller seg i utgangspunktet skeptisk til om det i virkeligheten finnes noe felleskap. I alle fall et felleskap som er tuftet på gamle tradisjoner, klasse eller verdier som i sin natur skal være felles. *Det seletøyet som de ulike kollektivene bruker for å spenne fast sine medlemmer i en felles historie, sedvaner, språk eller utdanning, blir mer og mer slitt ettersom årene går. I modernitetens flytende stadium finnes bare seletøy med glidelås, og salgsreklamene viser hvor lett det kan tas på og av morgen og kveld. Fellesskapet forekommer i mange farger og størrelser, men vist de avmerkes på en webersk akse som strekker seg fra en lett kappe til et jernbur, kommer alle sammen oppsiktsvekkende nær den første polen* (Bauman 2006:204).

Fellesskapet er altså som alt annet preget av samtidens flytende karakter. Felleskap er mer individuelle prosjekter enn kollektive realiteter. ”Vi”, er ingenting annet enn en samlet sum ”jeg’er”, og den samlede summen er, i motsetning til Durkheims felleskap, ikke større enn summen av delene (Bauman 2006: 86). Bauman ville dermed ikke gått god for en typisk fotballmetafor om at publikum er den tolvte mann på banen. For han er fotballaget kun de 11 individene på banene, mens supporterne er en samlet gjeng av individer som har valgt å

benytte seg av muligheten til å gå på kamp. Fellesskapet har for Bauman (2000) ingen makt over sine individer, og man kan i praksis ta av og på seg de ulike fellesskapene slik man tar på og av seg sin fotballdrakt når man drar til og fra kamp.

Også Sennet (1998) er skeptisk til at finnes faste og holdbare felleskap i den nye moderniteten, og beskriver dagens felleskap som en form for teamwork. Slike teamwork er fleksibel og rettet mot spesifikke, kortsiktige oppgaver. Grupper har en tendens til at holde sammen ved å forbli på overflaten, og det er på mange måter denne felles overfladiskhet som holder dem sammen ved at man unngår vanskelige, splittende og personlige spørsmål. Det moderne felleskapet viser en gruppe mennesker som er samlet for å gjennomføre en spesifikk og kortsiktig oppgave, og som ikke har noen planer om å leve et liv sammen i medgang og motgang (Sennett 1998). En slik beskrivelse passer overens med Giulianotti (2002) sin beskrivelse av fotballens nye tilskuertyper, hvor engasjement og solidaritet til klubben i all hovedsak er overfladisk, og hvor kampen blir sett på som en kortvarig form for underholdning, og ikke forutsetter at man må støtte klubben videre i både i medgang og motgang.

Samtidig som Baumann hevder at fellesskapene i den flytende moderniteten er foranderlige, løse og lette finnes det også et ønske eller håp blant dagens individer om å være en del av ulike felleskap. Individenes voldsomme frihet og flytende identiteter mangler den sikkerhet man oppnår gjennom ulike kollektiv. Modernitetens paradoks er nettopp det at mens den personlige friheten har økt, har den personlige sikkerheten man oppnår gjennom felleskapet forsvunnet i like stor grad. Man får dermed en følelse av å flyte rundt i et hav av valgmuligheter uten noen faste holdepunkt (Bauman 2008).

Sennet har en lignende argumentasjon, og mener at en av de utilsiktede konsekvenser av den moderne kapitalisme er at den har skapt en lengsel etter felleskap. Fleksibilitetens usikkerhet, fraværet av rofestet tillit og gjensidige forpliktelser, teamworkets overfladiskhet og først og fremst angsten for ikke å bli til noe i verden, og ikke ”å ha en mening med livet”, driver folk ut i jakten på andre muligheter for følelsesmessig tilknytning og dybde. Det er igjennom denne jakten folk begynner å bruke pronomenet ”vi” som forsvar mot den forvirring og oppbrudd som preger den nye moderniteten. Samtidig er dette «vi» preget av en dualitet som det moderne individet har problemer med å forholde seg til. På den ene siden gir felleskapet en følelse av gjensidig avhengighet og trygghet, men på den andre siden frembringer denne følelsen av å være avhengig av andre også en følelse av skam. Bakgrunnen for denne skammen henger sammen med den nye kapitalismens fleksibilitet og individualitet, hvor

avhengighet og trygghet er attributter som i stor grad blir sett ned på, og som ikke kan ligge til grunn for å oppnå suksess (Sennett 1998).

Bauman benytter seg av begrepet eksplosive felleskap når han skal beskrive en av måtene dagens kollektiver kommer til uttrykk på. Deres korte, intense og usikre liv varer i det korte mellomrommet mellom eksplosjon og utryddelse (Bauman 2000). I lys av fotball: fra dommeren blåser i gang kampen til han blåser av. Begrepet viser til fellesskapets flyktighet, men også til de sterke følelsene som settes i sving. I denne korte perioden opplever individer minnet om det gamle fellesskapet og dens verdier. Spesielt viktig i de eksplosive fellesskapene er følelsen av ”vi” og ”dem”, og følgelig er aggressivitet og vold typiske uttrykksformer.

Andre typer felleskap i den flytende moderniteten er det Baumann kaller for garderobe eller karnevalfellesskap. Disse fellesskapene kan sammenlignes med det eksplosive fellesskapet ved at det varer en kort periode for deretter å forsvinne. Typisk for disse er at bestemte sosiale koder følges. Klesdrakter eller ritualer kan være eksempler: Det å dra på teater, pynte seg, og ta del av de rutiner og ritualer som hører teatret til er et eksempel på et slikt fellesskap (Bauman 2006). Man tar på mange måter på seg ”fellesskapet” for en kort periode før man tar de av seg igjen og dra hver for seg.

3.2 De moderne stammene

I en mellomposisjon mellom Baumans tese om det individualiserte forbrukersamfunn og Durkheims analyse av det religiøse fellesskapet, som vil bli presentert i neste del av teorien, befinner Michel Maffesolis teori om ”Neo-tribalisme”, eller de moderne stammene som jeg har valgt å kalle dem. I sin samtidsdiagnose trekker han i tvil Baumans (2000) påstand om at dagens forbrukersamfunn er preget av en individualisme, hvor fellesskapet er i ferd med å miste sin rolle og funksjon. Han mener i stedet at det i lys av nettopp det forbrukersamfunnet Baumann beskriver har oppstått nye stammefellesskap som danner viktige arenaer for identitet og tilhørighet (Maffesoli 1996).

Ser vi først på Maffesolis beskrivelse av den nye moderniteten, skiller denne seg lite fra Baumann (2000). Maffesoli beskriver et forbrukersamfunn hvor spesielt de unge er drevet av forbrukets fristelser. Det er ikke lenger suksess på jobben eller religiøs ro som gir lykke og en følelse av tilfredshet, det er ønsket om å ha det nyeste og det beste til en hver tid som gir de

unge tilfredsstillelse (Maffesoli 2008:135). De tidligere institusjonene som klasse, jobb og religion har forvunnet som rammer for identitet og felleskap, og det moderne samfunnet desentralisering har ført til at individet har en enorm fri vilje.

Tross alle disse likhetene til Baumann og på noen områder en konstatering av den økte individualisme, er det alle de nye felleskapene som dannes og viktigheten av å være sammen som preger den nye moderniteten hevder Maffesoli (1996). Kjernen i det sosiale er de opplevelsene vi mennesker opplever sammen i hverdagen. Det er gjennom disse opplevelsene vi opplever *puissance*, eller vilje til å leve, og det er denne livsgleden basert på et ønske om hverdagsgleder som har dannet utgangspunktet for en oppblomstring av moderne stammer i den nye moderniteten. Det sosiale er altså ikke dødt, og den økte individuelle friheten setter ikke begrensinger for det sosiale slik Bauman hevder. Snarer tvert imot hevder Maffesoli (1996:10) at det kun er i kontakt med andre det individualistiske og refleksive selvet kan oppnå fullkommenhet. Hverdagsritualene som finner sted på gatene i storbyen, som venner som jogger, punkere som snakker sammen om musikk eller fotballsupportere som gjør seg klare til kamp er alle eksempler på hvordan det sosiale lever videre i lys av de moderne stammene.

Det som kjennetegner de moderne stammene er at de er basert på følelser fremfor rasjonalitet, og det er følelsene knyttet til de forestilte felleskapene som er nøkkelen til å forstå den rollen felleskap har i dagens samfunn. Fra et institusjonelt og rasjonalistisk perspektiv mangler disse stammene en regularitet, struktur og en autoritet. De er allikevel fult opp av en symbolsk kraft som er med på å sikre de individene som tar del i disse stammene ene følelse av tilhørighet og totalitet (Maffesoli 1996). Det totemistiske prinsipp som Durkheim (1965) tilegner de primitive stammene lever i beste velgående i dagens samfunn. Under ulike typer emblem og navn lever denne kraften videre i de moderne stammene, og er med og gir medlemmene en sterk følelse av tilhørighet og identitet (Maffesoli 1993:14). Emblemene og navnene som symboliserer de moderne stammens totem er i all hovedsak hentet fra forbrukerkulturen. Felles merkevarer, musikk, film, klær eller fotballag er noen av de elementene som de moderne stammene samles og opplever det sosiale rundt.

De moderne stammene er organisert på en måte som gjør at de kun eksisterer i det øyeblikket og på det stedet de møtes. De må dermed sees på som en hyllest av nåtiden fremfor dedikasjon til felles fremtidige prosjekter. Selv om de moderne stammene, deres grupperinger og identifiseringer er baserte på følsomhet, solidaritet og en følelse av tilhørighet har det

moderne menneske en nomadisk karakter. Dette vil ikke si at de sosiale aktørene har blitt narsissistiske individualister, men at det finnes en flytenhet hos det moderne individ som gjør at de kan dukke opp hvor og når de vil. De kan altså bevege seg fritt fra stamme til stamme. Noe som gjør at deres identiteter kan sees på som masker, som skiftes ut i forhold til de situasjoner man befinner. Dette er ikke med på å svekke de enkelte stammene, men viser heller til det moderne mennesket frie vilje og mulighet til å oppnå hverdagsglede på mange ulike sosiale arenaer (Maffesoli 1996). Denne nomadiske karakteren gjør ikke at de moderne stammene er løsrevet fra tid og rom. Tvert imot hevder Maffesoli at de moderne-stammen er et resultat av en kollektiv okkupering av sted og tid. Dette kan være alt fra et gatehjørne til fotballstadion. Dette viser til viktighet av å ha en plass å møtes for å kunne føle at man tar del i felleskapet. Disse stede blir igjen fremføringsarenaer for de ulike gruppenes ritualer og identitet. For fotballsupportere blir stadion og puben slike møtesteder hvor supporterne gjennom drakter, sanger og andre identifikasjoner fremfører sin identitet til omverden. «*All central places are used by neo-tribes as a performance site where the collective identity is publicly paraded*» (Maffesoli 1996:105).

Maffesolis moderne stammer har noen likheter med Baumans eksplosive felleskap. De kan ha kort levetid og er preget av følelser, men det er en vesentlig skille mellom disse, og det er at stammene for Maffesoli har en immanent funksjon i folks hverdagsliv. Stammene er noe mer enn bare individene som tar del i de, de er arenaer for det identifikasjon og tilhørighet. Maffesolis moderne stammene representerer en måte å vedlikeholde sosial solidaritet i en økende individualisert og materielt samfunn hvor tidligere former for felleskap og tilhørighet har forsvunnet.

3.3 Det hellige felleskapet

Fra Maffesolis moderne stammer, som fotballens supporterkultur kan være et godt eksempel på, skal jeg nå rette fokuset mot de primitive stammesamfunnene i Australia. Det var disse fellesskapene Durkheim brukte som utgangspunkt, i "Elementary forms of religious life", for å prøve å gi svar på hva som er de mest grunnleggende elementene i det religiøse livet.

Argumentene til å søke etter svar i disse ursamfunnene var blant annet at religion har utviklet seg som alt annet. For å forstå de store religionene, og andre sosiale arenaer som opprettholder de samme funksjonene, som for eksempel fotballens supporterkultur i denne oppgaven, må vi se på hvordan det hele startet. Siden dette ikke er mulig ønsket Durkheim å

finne en type samfunn og religiøsitet som var så enkelt og lite utviklet som mulig. Det er i slike samfunn vi har størst mulighet til å finne religionens mest grunnleggende former hevdet han. I disse samfunnene har ikke religionens rolle og innhold blitt redefinert og omtolket av prester, profeter, teologer etc. *"If we have taken primitive religion as the subject of our research, it is because it has seemed to us better adapted than any other to lead to an understanding of the religious nature of man, that is to say, to show us an essential and permanent aspect of humanity"* (Durkheim 1965:13)

Stammesamfunnene i Australia praktiserte en form for religiøsitet som kalles totemisme. Hver klan hadde sitt eget totem som de holdt hellig. Dette kunne være en kenguru, en kiwifugl, et bjørketre eller lignende. Flere teoretikere hadde påpekt dette totemet som noe hellig, men ingen hadde sett det store bilde mente Durkheim. Denne formen for totemisme fremhever ikke bare ett dyr, tre eller fugl som noe hellig. Det lager også et klart skille mellom det hellige og det profane. Dette skille er helt essensielt for alle typer religion. I den tidligste formen for religiøsitet delte man ikke verden inn i en transcendent og en immanent sfære. Det var skille mellom det profane og hellige som var det viktige i disse primitive samfunnene. Med dette i tankene konkluderte Durkheim med at det ikke var overnaturlige vesener og ånder som var kjernen i det religiøse livet. Det var "det hellige" som var den mest elementære formen for religiøsitet (Pals 2006). Dette kommer også til syne i hans definisjon av religion. *"Religion is a unified system of beliefs and practices relative to sacred things, that is to say, things set apart and forbidden—beliefs and practices which unite into one single moral community called a Church, all those who adhere to them"* (Durkheim 1965:62).

Det hellige er alltid knyttet til fellesskapet, det har stor makt, er ofte forbudt i hverdagen og skal behandles med stor respekt. Det profane er det motsatte, det er koblet til enkeltmennesket og er de vanlige elementene i hverdagslivet som vi ikke ofrer så mange tanker. Det hellige omhandler alltid større og viktige saker som kommer hele gruppen til gode, og som har som oppgave å styrke den og bevare velferden til alle som tilhører denne gruppen (Durkheim 1965).

3.3.1 Troen

Som vi ser av definisjonen over er det to elementer som er svært viktige i religiøst liv, nemlig troen og ritualene. For å kunne forstå en religion, må man først få et innblikk i dens tro, og først når man har fått denne innsikten kan man tolke og forstå de ritualer som foregår, hevdet Durkheim (1965:121). Vi må derfor starte med den totemistiske troen, og det mest

fundamentale i denne troen var at medlemmene i klanen følte at de var bundet sammen til en spesiell enhet. Denne følelsen av tilhørighet var ikke basert på blod eller familie, men at man delte det samme navnet. Dette navnet var koblet opp mot levende materielle objekter som planter eller dyr. Totemet var dog ikke kun et navn, men var også symbolisert gjennom emblemer som klanen benytter for å vise sin tilhørighet. Dette kunne være alt fra figurer, malerier, graverte steiner, en bestemt farge eller tatoveringer. Slik som totemet, navnet og emblemet blir sett på som noe hellig, er klanmedlemmene selv også hellige siden de tilhører dette totemet. En slik tro på at egne medlemmer er et hellig folk er kjent i religionshistorie fra blant annet jødedommen. Oppsummert kan vi si at Totemismen er en religion som man kan dele inn i tre klasser av religiøse og hellige elementer; totemet og emblemet, det hellige dyret eller planten og klanmedlemmene selv (Durkheim 1965). Skal man trekke en analogi til fotballens supporterkultur kan vi si at totemet og emblemet henviser til klubben og dens logo, det hellige dyret eller planten blir i en fotballanalogi det fotballaget som representerer klubben, mens klanmedlemmene kan sees på som klubbens supportere.

For aboriginene preget troen på totemet alle deler av livet. Dyret eller gjenstanden som symboliserte deres totem var hellig, og kunne ikke jaktes på eller benyttes utenom spesielle anledninger. Men Durkheim hevder det ikke er dyret eller gjenstanden i seg selv som blir tilbedt. Det er derimot en anonym og upersonlig kraft, som finnes i disse totemvesenene. Denne kraften kaller Durkheim for det totemistiske prinsippet, og det er dette prinsippet som danner sentrum for klanens tro og ritualer. Totemet er det symbolet som disse stammene benytter for å vise sin solidaritet til denne kraften. Dette totemet viser også klanens eksklusivitet og felleskap. Totem blir dermed et symbol for det totemistiske prinsippet og klanen selv, og er på den måten det perfekte eksempel på det hellige (Durkheim 1965).

3.3.2 Ritualet

Tro og ritualer henger tett sammen i Durkheims religionsteori. Uten ritualene ville troen kun vært ideer og tanker, det er gjennom ritualene troen kommer til syne. Gjennom ritualene blir også troen forandret til å bli en observerbar kraft. Ritualene fungerer i hovedsak som en hyllest av totemet og er noe av det viktigste klanen foretar seg. Ritualet er på denne måten også hellig. Durkheim (1965) skiller mellom to ulike typer ritualer, de positive og de negative.

De negative ritualene er nært knyttet til skillet mellom det hellige og profane, og de har som mål å realisere denne separasjonen og forhindre at de to elementene kommer i kontakt med hverandre. De negative ritualene kan derfor sees på som forbud eller tabuer. Durkheim skiller

mellom to ulike typer negative ritualer. Dette er de som separerer det hellige fra det profane, men også ritualer som separerer ulike hellige elementer fra hverandre utfra grad av hellighet. Durkheim viser i sin studie av totemismen at det finnes mange ulike variasjoner av negative ritualer, men felles for alle disse er at de kan reduserer ned til et fundamentalt poeng. Nemlig at det religiøse livet og det profane livet ikke skal sameksistere verken i tid eller rom (Durkheim 1965:340).

De negative ritualene er ikke kun forbud og tabuer som innskrenker mulighetene til klanmedlemmene. De har en positiv funksjon og formål nettopp ved at de separer det hellige fra det profane. Individene kan ikke komme i kontakt med det hellige uten at de først gir slipp på det profane. Man kan dermed se på disse ritualene som en vei mot målet. Hvor det å gi slipp på de hverdagslige ting er avgjørende for å kunne ta del i den positive kulten. De negative ritualene har altså en positiv effekt på individet som er helt sentral for å kunne komme i kontakt med det hellige. Hovedfunksjon er ikke å unngå at det «det hellige» skal komme i kontakt med profane og vulgære, men å få den som dyrker det hellige til å komme i riktig stemning og fokus (Durkheim 1965:355-356).

I de positive ritene møtes klanmedlemmene og viser sin lojalitet ovenfor totemet, og disse har som formål å styrke bevisstheten til klanen og få medlemmene til å føle seg som en del av den. Durkheim påpeker at menneskene som begår disse ritualene virkelig tror at de tilber en større kraft, men det som virkelig skjer er at disse individene knytter seg nærmere felleskapet og klanen (Pals 2006). Det er dette som er kjernen i Durkheims teori. Religionenes rolle er å styrke fellesskapet. Samfunnet trenger individers engasjement, og det er akkurat dette som er ritualenes funksjon. Gjennom ritualene viser individene sin avhengighet av klanen, akkurat slik klanen er avhengig av dem. Dette skjer gjennom seremonier hvor hele klanen samles. I disse seremoniene forsvinner alle tanker om det hverdagslige, det profane og seg selv, og man blir en del av klanens "jeg". Det er i disse ritualene man beveger seg inn i den hellige sfære, og man føler en fellesskapsfølelse preget av energi, entusiasme, glede og fullstendig trygghet. Durkheim hevder at det er i slike gruppeseremonier religiøst liv har oppstått. Dette viser også at det er ritualene og handlingen som er det viktigste innfor totemismen og religiøst liv generelt, og ikke troen i seg selv. De rituelle tilbedelsene av totemet er ikke noe annet enn tilbedelse av klanen og samfunnet selv. For Durkheim er Gud samfunnet, og religion vil derfor alltid være til stede (Durkheim 1965). Her kommer de eksplisitt funksjonalistiske argumentene til Durkheim frem, og det er ved hjelp av disse argumentene jeg vil vise at det finnes paralleller mellom religionens og fotballens felleskap i den kommende analysen.

Det er verdt å merke seg at det felleskapet som finnes i disse stammesamfunnet har en mekanisk solidaritet som skiller seg sterk fra den individualismen som sosiologiens samtidsdiagnostikere hevder kjennetegner den nye moderniteten. Den mekaniske solidariteten er preget av en sterk likhet og homogenitet som virker integrerende på gruppen. Individene i disse stammene kan ikke sees på som selvstendige individer, men kun som deler av et større felleskap. Individuelle og autonome handlinger vil dermed sees på som usolidarisk adferd. Innad i slike stammer finnes det en felles bevissthet, historie og normer som er med på å definere dem som felleskap. Forsvinner disse elementene forsvinner også felleskapet (Durkheim 1964).

3.4 Nye arenaer for religiøst liv

Krogseth beskriver med sin dialektiske sekulariseringsteori en oppblomstring av nye religiøse felleskap som både er sentralt for denne oppgaven, og som passer godt overens med Repstad (2010) sin beskrivelse av religiøsitet i dagens Norge. Religiøsitet i Norge kobles til den stadig økende valgfriheten og frigjøringen fra oppvekstmiljø og tradisjoner. Religion har blitt en privatsak der visjonen om å ”finne seg selv” og sin egenart står sentralt (Repstad 2010).

Det moderne prosjektet kjennetegnes blant annet ved pluralisering, individualisering og differensiering. I overgangen til en ny modernitet blir denne utviklingen intensivert (Aakvaag 2008). Som jeg har vist til tidligere i teorikapitlet kan denne utviklingen være med å true det moderne individets identitet og meningssystemer. Det er denne trusselen som er årsaken til oppblomstringen av nye religiøse bevegelser, hevder Krogseth (1998). Religion har alltid vært en viktig faktor for menneskers meningssystemer, og har sørget for trygghet, felleskap og orden i individers liv. Denne rollen har den tradisjonelle religionen mistet i det moderne samfunn. Dette har ført til identitetsforvirring, avtradisjonisering, avsakralisering, meningstap og ”religiøs nød” (Krogseth 1998).

Så hvordan løser mennesker denne identitetskrisen som man møter i det avsakraliserte samfunnet som vi finner i den nye moderniteten? Krogseth (1998) hevder mennesket finner løsningen i kulturen. Det som skiller kulturen fra samfunnet er at kultur inneholder meningssystemer og ideer, mens samfunnet er det reelle og materielle. Når samfunnet mister meningskilder på grunn av avtradisjonisering og avsakralisering, kan kulturen kompensere for dette. Livssynspluralismen som man finner i den moderne vestlige verden, som man kan si inneholder alt fra av nasjonalisme, nyreligiøse bevegelser og supporterkultur,

er nettopp en slik kulturell kompensering. Den nye moderniteten er preget av en dialektikk, hvor avsakralisering på samfunnsplan etterfølges av kompenserende resakralisering på kulturplan (Krogseth 1998:204). Når den tradisjonelle religiøsiteten har mistet sin rolle i samfunnet, finner vi mennesker nye områder hvor vi kan finne trygghet, felleskap og identitetsforankring. Denne nye formen for religiøsitet er veldig forskjellig fra de tradisjonelle måtene å tenke religion på. Fokuset er ikke lenger på innholdet, men på den psykologiske funksjonen den har for individet. (Krogseth 1998). Dette fokus på den funksjonelle betydningen av religiøsitet er lik den vi finner hos Durkheim (1965).

I denne sammenheng ser Krogseth på om hva som blir sett på som hellig i det moderne. Er hellighetserfaringen i det moderne samfunn den samme som de som blant annet ble beskrevet av Durkheim? I det moderne samfunnet finnes fremdeles det hellige, men det har blitt fortrent og forskjøvet, hevder han. Som en del av moderniseringsprosessen har det hellige og sakrale blitt profanisert, mens det profane har blitt sakralisert. Det hellige skjuler seg dermed i det profane. På denne måten kan nye deler av menneskelivet, som i en tradisjonell sammenheng har blitt sett på som profant, føles og være bærer av det hellige.

Krogseth presenterer fire former for identitetskompenserende mekanismer som kan fungere som resakralisering for individer i den nye moderniteten. Disse er tradisjonsorientert hellighet, naturens resakralisering som kultursymbol, overskridelseshellighet, og selvsakraliserings-hellighet (Krogseth 1998).

Blant disse er det spesielt to av mekanismene som kan trekkes inn i tema om supporterkultur, nemlig den tradisjonsorienterte helligheten og overskridelseshelligheten. Den tradisjonsorienterte helligheten kommer til uttrykk ved at supportere identifiserer seg sterkt med historien til den klubben de holder med. De kan dens historie, hva som er vunnet og hvilke spillere som har som har bidratt. Overskridelseshelligheten refererer til de følelser og utbrudd som man kommer i kontakt med i fotballen. Krogseth henviser til at sport er uttrykk for temmet og regulert vold. Hooligans og tilskuerbråk er ekstreme eksempler på dette, men vel så relevant er de gledesutbrudd og de følelsene man får av å ta del i kollektive feiringer, noe som Durkheim (1965) også la vekt på. Supportere tar del i et større felleskap hvor det dagligdagse og profane blir lagt til side. Man tar del i et ordnet kaos av ritualer som best kan forklarer som "hellig tid", hvor fellesskapets makt og kraft dyrkes frem (Eriksen 2002:39).

Den økende graden av individualisering og privatisering i den nye moderniteten har ført til at religiøsitet har blitt mer begrenset til subkulturer. Det er ikke lenger tradisjoner og

storsamfunnet som er produsent av meningssystemer og identitetsforankring. Det moderne mennesket reparerer den fragmenterte identiteten gjennom nye felleskapsformer. Disse felleskapsformene kan ta mange forskjellige former, men et av kjennetegnene er at de er basert på felles interesser (Krogseth 1998). Videre i oppgaven vil jeg vise til at det er denne felles interessen for en fotballklubb som binder supportere sammen, og at det er gjennom dette felleskapet supportere oppnår mange av de funksjoner som religion tidligere har vært en leverandør for, og som sosiologiens samtidsdiagnoser hevder er i ferd med å forsvinne.

4. Forskningsmetode og design

For å kunne reflektere over de metodiske valgene som oppstår i et forskningsprosjekt, og spesielt valget av prosjektdesign mener jeg det er viktig å være åpen om hvordan forskningsprosjektet har oppstått, og hva det er som danner grunnlaget for forskerens nysgjerrighet og inspirasjon, for som Widerberg (2001) poengterer har dette utgangspunktet konsekvenser for den videre forskningspraksisen. For meg begynte denne nysgjerrigheten og inspirasjonen for flere år tilbake da jeg leste om Durkheims religionsteori og så mange likhetstrekk til den supporterkulturen jeg selv er en del av. Disse likhetstrekkene handlet i stor grad om de sosiale funksjonene som både religion og fotball ivaretar for sine tilhengere. Samtidig er dette sosiale funksjoner, som vi har sett, flere teoretikere hevder er i ferd med å forsvinne i den nye modernitet (Giddens 1991, Sennett 1998, Bauman 2000). Denne oppgavens metodiske målsetning blir med bakgrunn i dette å vise til sider ved den nye moderniteten, som samtidstencere hevder har forsvunnet, lever videre gjennom supporterens opplevelse og kobling til supporterkultur. Designet må derfor legge til rette for å skaffe data om fotballens supporterkultur og dens praksiser, som gir grunnlag for å si noe om de funksjoner supporterkulturens opprettholder for supportere i den nye moderniteten.

Et grunnleggende prinsipp for kvalitativ forskning er at den er basert på en helhetsforståelse av den virkelighet man studerer, og skillet mellom den kvalitative og kvantitative forskningen blir ofte beskrevet ut ifra om vi ønsker å forstå eller å forklare ett tema (Tjora 2010). I lys av denne oppgavens problemstilling er det å forstå supporterkulturen ett et viktig virkemiddel for og videre kunne drøfte samfunnsutviklingen på et høyere nivå. Med bakgrunn i dette har jeg valgt å benytte meg av kvalitative dybdeintervjuer for å finne svare på om fotballens supporterkultur operer som en funksjonell ekvivalens til religiøsitet i dagens nye modernitet. Supporternes tanker, følelser og handlinger rundt sin klubb danner dermed grunnlaget for å forstå supporterkulturen som en sosial arena, og det blir gjennom informantens subjektive fortellinger om sin egen livsverden at de ulike sosiale funksjonene i supporterkulturen kommer til uttrykk. En alternativ metode som kunne blitt brukt for å besvare denne oppgavens problemstilling er observasjon, men dette hadde vært et tidkrevende arbeid siden det ikke bare er hvordan supporterne oppfører seg i forbindelse med for eksempel en fotballkamp som er av betydning, men hvordan deres liv som helhet er påvirket av det å være en fotballsupporter. Det ville heller ikke vært like lett å få oversikt over informantens personlige tanker og følelser gjennom observasjon. Gruppeintervju kunne også vært benyttet, men siden jeg ønsket å gå i

dybden i supporterens tanker, følelser og handlinger mener jeg individuelle intervjuer var mer fruktbart.

Et kvalitativt forskningsprosjekt kan enten ha et deduktiv eller induktivt utgangspunkt. Å arbeide induktivt, som er det vanligste i kvalitativ metode, vil si at man ønsker å forstå forskningsobjektet med utgangspunkt i empirien, og man velger problemstilling og teori ut ifra de funn man oppnår. Når man arbeider deduktivt tar man i stedet utgangspunkt i teori, og det er teorien som i stor grad styrer valg av problemstilling, hvordan man utformer det metodiske opplegget og hvordan man analyserer det datamaterialet man sitter igjen med (Fejes and Thornberg 2009). Som jeg var inne på ovenfor er denne studien i stor grad inspirert av Durkheims funksjonalistiske religionsteori, og både problemstilling, metodisk design og analyse, som jeg vil komme nærmere tilbake til senere i dette kapitlet, er nært tilknyttet den teorien. Også den overordnede diskusjonen om den nye moderniteten er i all hovedsak teoretisk forankret, og et av målene med å ta i bruk et metodisk deduktivt design er å utfordre hypotesen om at viktige sosiale funksjoner knyttet til felleskapet er i ferd med å forsvinne i dagens samfunn.

Videre i dette kapitlet vil jeg gjøre rede for og reflektere rundt de valg som er blitt gjort i sammenheng med rekrutteringen av informanter, utarbeiding av intervjuguide, gjennomføring av intervjuene og analysearbeid, underveis i de ulike delene vil jeg drøfte hvilken innvirkning de valgene som er gjort underveis har hatt på datamaterialets validitet, reliabilitet og overføringsverdi.

4.1 Utvalg av informanter

Oppgavens tema og problemstillinger setter klare føringer for hvilke type informanter som er aktuelle. Man må altså gjøre et strategisk utvalg hvor man velger informanter på bakgrunn av kriterier som er relevante for tematikken i prosjektet (Thagaard 2009:53). I dette tilfelle er det helt essensielt at informantene er supporterer av et engelsk fotballag, og at man er over gjennomsnittlig interessert i engelsk fotball. En del av den strategiske utvelgelsen var også knyttet til et ønske om variasjon i klubbtilhørighet blant informantene, og de skulle representere de klubbene som var blant de mest populære i Norge. Dette for å kunne gi et best mulig bilde av den norske supporterkulturen knyttet til engelsk fotball generelt, og ikke bare opp mot et spesielt lag. Tall fra Supporterunionen (2013) viser at de fem største supporterklubbene i Norge er: Manchester United med 44520 medlemmer, Liverpool 36637

medlemmer, Arsenal 6200 medlemmer, Leeds United 4200 medlemmer og Tottenham 3700 medlemmer. Selv om disse tallene ikke nødvendigvis gir det eksakte resultatet av fordelingen av supportere i Norge danner de et bilde av oppslutningen rundt de mest populære klubbene i Norge, og dette var noe jeg benyttet som grunnlaget for den videre rekrutteringen av informanter.

Måten jeg gikk frem for å komme i kontakt med supporterne var todelt. Tre av informantene fikk jeg tak i via mitt eget engasjement i fotballmiljøet. Jeg forhørte meg med kjente om de viste om noen lidenskapelig fans som kunne være interessert i å være med på en studie om supporterkultur. De tre supporterne jeg kom i kontakt med via dette nettverket kan betegnes som bekjente av bekjente, og er ikke i nær relasjon med meg personlig. Så selv om jeg benyttet mitt eget nettverk for å rekruttere disse informantene er det her ingen kobling mellom forsker og respondenter som svekker reliabiliteten til de dataene som kommer frem i analysen. Blant disse var det en Manchester United-supporter, en Liverpool-supporter og en Newcastle-supporter.

Den andre måten som ble benyttet for å rekruttere respondenter var at det ble sendt mail til de resterende store supporterklubbene av engelske fotballag i Norge. I disse mailene presenterte jeg meg selv og forhørte meg om de viste om noen supportere i Trondheim eller Molde regionen som kunne være interessert i å være med i en studie om supporterkultur.

Supporterklubbene var meget behjelpelige. Både Leeds og Arsenal sin supporterklubb satt meg i direkte kontakt med en av deres supportere, mens Tottenham sin supporterklubb presenterte meg for deres lokale supporterklubb i Trondheim. Alle supporterne som ble spurt om å være med på et intervju takket direkte ja, det var ingen som var skeptiske og trengte noe form for overtalelse. Denne åpenheten og engasjementet for å fortelle om sin klubb var også noe som gikk igjen under intervjuene.

Det er som beskrevet blitt benyttet to ulike metoder for å rekruttere informantene, de to ulike metodene ga også to ulike typer supportere. De tre informantene som ble rekruttert fra mitt eget nettverk var i hovedsak i midten av 20 årene, hadde ikke familie og studerte. De informantene som jeg kom i kontakt med via supporterklubbene var eldre, og var mer etablert med fast jobb og familie. De reiste mer over til England, og var nærmere knyttet til de norske supporterklubbene, deres rolle kan nærmest beskrives som ildsjeler. At det finnes et viss spenn i alder og typer supportere i utvalget kan sies å være en utilsiktet positiv konsekvens av at det ble benyttet to ulike metoder for å rekruttere informantene.

Når det gjaldt hvor mange informanter som skulle være med på dette prosjektet, er det vanlig ved en kvalitativ datainnsamling å praktisere innsamling til man oppnår metning. Det vil si at størrelsen på datamaterialet som skal samles inn, ikke trenger å være bestemt på forhånd (Kvale 1997:58). Gjennom de ulike supporterklubbene som jeg hadde vært i kontakt med kom det etter hvert en god del henvendelser fra ulike supportere som var interessert i å være med på prosjektet. Jeg måtte derfor kontinuerlig vurdere nødvendigheten av om flere intervjuer kunne gi meg ny informasjon, og om denne informasjonene var verdt tiden som arbeidet ved et intervju tar. På bakgrunn av oppgavens deduktive design fikk man relativt raskt en følelse av om datamaterialet som var samlet inn på en god nok måte dekket den teori som lå i grunn for prosjektet. Etter 6 intervjuer følte jeg at det innsamlede datamaterialet på en tilfredsstillende måte dekket de problemstillinger og teoretiske perspektiver som lå i grunn for denne oppgaven

Det eneste problemet ved datamaterialet var at samtlige av de informantene jeg hadde blitt presentert for var menn. Fotball og spesielt engelsk fotball har et image som en idrett av og for menn (Dunning 1994a), så dette var i seg selv ikke veldig overraskende. Realiteten er dog at det er en økning av kvinnelige supportere på fotballarenaen (Pope 2011). Også i supporterklubbene er det stadig flere kvinner som blir medlemmer. På bakgrunn av dette følte jeg at det var både naturlig og interessant for oppgavens tema også å ha en kvinnelig informant. Den norske supporterklubben til Liverpool (LFCSC) er en av de bransjene som har jobbet aktivt for å øke antallet kvinnelige medlemmer (Stav 2014). Jeg tok derfor aktivt kontakt med LFCSC som henvendte meg til en av deres kvinnelige supportere som ble dette prosjektets syvende og siste informant.

4.2 Intervjueguide og metaforisering

Intervjuguiden for oppgaven brukte jeg mye tid på. Siden jeg skulle intervju fotballsupportere måtte jeg benytte meg av ett språk og typer spørsmål som passet disse. Samtidig skulle spørsmålene gi svar som kunne kobles opp mot de religiøse aspektene som Durkheim peker i sin religions teori. I lys av Durkheims (1965) funksjonalistiske forståelse av religiøsitet er religionens hovedfunksjon å skape solidaritet og styrke felleskapet, og de viktigste religiøse aspektene var de som styrket denne funksjonen. Et av målene med intervjuet var derfor å stille spørsmål som kunne vise den funksjonelle ekvivalensen mellom supporterkulturen og religiøsitet. Jeg valgte derfor å dele intervjuguiden inn fem ulike

kategorier. De fire første kategoriene inneholdt vanlige supporter spørsmål, se intervjuguiden i appendiks 1, som representerer funksjoner som identitet, ritualer, religiøse opplevelser og felleskap. Jeg var svært opptatt av at disse spørsmålene ikke skulle inneholde noen form for religiøse begreper med fare for å lede informantene, noe som kunne ha vært med å redusere validiteten til oppgavens funn.

For å koble de religiøse aspektene opp mot supporterkulturen benyttet jeg meg av det Aase and Fossåskaret (2007:114) kaller for metaforisering, noe som innebærer at to ulike kategorier er direkte koblet opp mot hverandre, noe som også er sentralt når man leter etter funksjonelle ekvivalenter. Spørsmål knyttet til identitet og tilhørighet, som for Durkheim (1965) er symbolisert gjennom totemets funksjon om å representere samfunnets felleskap har jeg koblet opp mot fotballsupporternes forhold til deres klubb, dens drakt, farger og emblem. De religiøse ritualene som hadde som funksjon å forberede individene med møte med det hellige, koblet jeg til supporterernes forberedelse til kampen. Den religiøse opplevelsen som i totteismen var møte med det hellige og den eufori som da oppleves blir for fotballsupportere møte med laget og kampen i seg selv, og det religiøse fellesskapet er i intervjuguiden representert i lys av supporterfellesskapet.

Det var ikke før i siste del av intervjuene jeg tok opp koblingen mellom supporterkultur og religiøsitet. Jeg nevnte heller ikke når jeg kontaktet informantene eller innledningsvis i intervjuprosessen at en viktig del av dette prosjektet handlet om religionens funksjoner. Flere av informantene hadde klare motforestillinger når de ble spurt om de ville karakterisere sitt forhold til klubben som religiøst. Dette ser jeg som et tegn på at spørsmålene i liten grad har vært ledende, og at validiteten til datamaterialet på dette området er bra.

Utfordringen ved en slik tydelig kategorisering og metaforisering er at man kan miste andre perspektiver og informasjon siden man er så bevisst på hva man spør og leter etter. Dette var en utfordring som jeg var klar over på forhånd, jeg var derfor opptatt av at selv om intervjuguiden var kategorisert etter teoretiske temaer så måtte spørsmålene dekke alle de mest vesentlige sidene ved supporterkulturen og det å være en supporter. Det å klare å lage et helhetlig bilde av informantenes liv som supporter er også viktig for fordi det øker overføringsverdien til dette prosjektet. Selv om problemstillingen er nært knyttet opp til religiøse funksjoner, er datamaterialet i all hovedsak fortellinger om fotball som også kan benyttes til andre type problemstillinger og temaer knyttet opp mot supporterkulturen.

4.3 Intervjuprosessen

Etter at intervjuguiden var utformet og supporterne hadde takket ja til å være med på prosjektet var det klart for å gjennomføre intervjuene. Informantene fikk selv velge tidspunkt og sted for hvor intervjuene skulle gjennomføres. Fem av intervjuene ble gjort i informantens hjem, mens to intervjuer ble gjennomført på den plassen de jobbet/studerte. Alle intervjuene ble med andre ord gjennomført på informantens «hjemmebane». Dette tror jeg var med på å gjøre dem mer komfortable, pluss at de slapp å bekymre seg for reising og organisering. Kvale (1996) poengterer at en slik tilrettelegging kan være med på å øke datamaterialets validitet, i tillegg synes jeg som forsker at det er viktig å legge så godt til rette som mulig for informantene som har takket ja til å bidra i prosjektet.

I følge Kvale (1996) er de første minuttene av intervjuet avgjørende for at informanten skal føle seg komfortabel nok til å snakke åpent om sine private opplevelser og følelser til en fremmed intervjuer. Så i stedet for å starte rett på intervjuet innledet jeg samtalen med å fortelle litt om prosjektet mitt, samt at vi diskuterte litt løst og fast om fotball. Dette tror jeg var med på å få informanten inn i den rette stemning, samt ufarliggjøre rammen rundt intervjuet. Her fikk også informanten et innblikk i mitt forhold til engelsk fotball, og flere av informantene brukte faktisk denne innledende samtalen til å teste ut mine kunnskaper og hukommelse. For supportere er det å følge godt med på fotball og ha kunnskap om dens historie viktige aspekter av det å være en «ekte» supporter. Jeg mener selv denne utspørringen var med på å skape en gjensidig respekt som vi tok med oss inn i selve intervjuet, og som bidro til at sjargongen i intervjuene var typisk for supporterkulturen.

En negativ konsekvens av å tydeliggjøre min egen posisjon som supporter kan være at informantene overdriver enkelte sider av sin lidenskap. Som jeg kommer tilbake til i analysen er felleskapet i supporterkulturen meget åpent, men også sterkt styrt av følelser. Alle kan i utgangspunktet pårope seg å være en fotballsupporter, og dermed blir kunnskap og det å vise sterke følelser opp mot klubben sin viktige egenskaper som bekrefter til omverden at man er en ekte supporter. Ved å presentere meg selv som både forsker og supporter kan dette ha trigget informantene til å overdrive og reproduserer det som de oppfatter som allmenne normer for det å være supporter. På tross av dette mener jeg at den negative siden ved å vise til meg selv som en supporter blir mer enn oppveid av de positive sidene knyttet til høy grad av åpenhet og god informasjonsflyt.

Ved starten av hvert intervju informerte jeg informantene om at intervjuet var frivillig, og de hadde rett til å avbryte intervjuet hvis de ønsket dette. Jeg forklarte også hvordan jeg skulle benytte meg av intervjuet i ettertid. Altså at jeg kom til å transkribere all tekst og at de kom til å være anonyme i oppgaven når jeg benyttet meg av deres sitater. Jeg spurte også om lov til å bruke båndopptaker under intervjuet. Alle disse elementene er viktig sider av de etiske forpliktelsene du har som forsker. Siden man i et dybdeintervju har en åpen samtale om informantens tanker, refleksjoner og erfaringer er det også viktig å være respektfull og åpen om hvordan disse vil bli benyttet i ettertid (Tjora 2010).

Når intervjuene kom i gang oppfylte samtlige det som er et dybdeintervjus mål, nemlig at det skal være en åpen og flytende samtale rundt de temaene forskeren ønsker å finne ut av (Tjora 2010). Grunnen til dette tror jeg var at innholdet i intervjuene var noe supporterne virkelig brenner for, samtidig som jeg kjenner meg igjen i mye av det som blir sagt. Et slikt utgangspunkt var med på å lage en avslappet og komfortabel ramme for informantene der de nødvendigvis ikke tenkte at de blir intervjuet, men heller følte at de tok del i en samtale om et tema som betyr veldig mye for dem. Intervjuguiden benyttet jeg i hovedsak som en disposisjon og en rettesnor vist samtalen begynte å bevege seg for langt ut over temaet. Siden samtalen fløyt så godt og informantene hadde mye å si om hvert spørsmål ble den ikke brukt slavisk. Det var også flere ganger vi snakket om temaer som egentlig ikke var på intervjuguiden, men som i ettertid har vist seg å bli verdifulle data. Spesielt kom dette frem med den kvinnelige informanten som introduserte perspektiver knyttet til familie og hverdagslivet som i ettertid har blitt en viktig del av analysen.

Felles for alle informantene var at de var veldig snakkesalige, og hadde mye på hjertet. Den største utfordringen jeg hadde som intervjuer var å holde informanten til temaene. Som jeg var inne på tidligere kunne det virke som de av og til ville imponere meg med sin kunnskap om klubben. Dette ble gjort gjennom å snakke om historien til klubben, kjente spillere, resultater og statistikk, noe som for supportere er veldig viktig kunnskap, men som ikke nødvendigvis er spesielt nyttig for min problemstilling. En slik kunnskap og opptatthet av historien til klubben deres kan også sees i sammenheng med den identitetskompenserende mekanismen som Krogseth (1998) kaller for tradisjonsorienterte helligheten.

Lengden på intervjuene varierte overaskende mye med tanke på at den samme intervjuguiden er benyttet i alle intervjuene. Det korteste intervjuet varte i 50 minutter, mens det lengste intervjuet varte i 1 time og 45 minutter. Det korteste intervjuet var det som ble gjennomført

først, mens det lengste var et av de siste intervjuene. Dette kan tyde på at jeg som forsker utover i prosessen ved å innhente data, har innarbeidet meg nye oppfølgingsspørsmål og vinklinger rundt de temaene jeg tar opp. Dette kommer også frem når jeg begynte på analysearbeidet ved at det var noe få aspekter som var til stede i de intervjuene som ble gjort sist, men som manglet i de første. Om man skal se på dette som en svakhet ved de første intervjuene eller en styrke ved de siste er vanskelig å avgjøre, men det viser til at man som forsker kontinuerlig lærer og utvikler seg i løpet av en slik prosess som innsamling av data er.

4.4 Transkribering

Når intervjuene var gjennomført startet transkriberingsarbeidet. De første intervjuene transkriberte jeg ikke rett etter at intervjuene var gjennomført, og denne jobben virket da både tung og lite motiverende. Jeg valgte derfor å sette av de to dagene rett etter de resterende intervjuene til transkribering. Dette gjordet arbeidet mye lettere siden man da fremdeles husket en god del av samtalen. Jeg skrev i første omgang ordrett ned alt som informanten sa på deres egen dialekt, før jeg i ettertid omgjorde dette til bokmål, samt fjernet «ehh», «hmm», og andre ord som i grunn ikke hadde noe i setningene å gjøre. Utover dette er sitatene som blir brukt i analysen identiske med informantenes opprinnelige utsagn. På bakgrunn av dette vil jeg hevde at det er høy reliabilitet på de sitatene som blir benyttet i denne oppgaven.

For å beskytte informantenes anonymitet, endret jeg også på navn, og annen informasjon som kunne være avslørende for informantene. I analysen har derfor informantene fått pseudonym. Når dette arbeidet var gjennomført satt jeg igjen med et intervjumateriale på 125 sider. Selv om transkriberingsprosessen var både lang, og til tider tung, var det også veldig nyttig for det videre arbeidet. Jeg ble godt kjent med datamateriale og det ble gjort mange refleksjoner underveis i transkriberingen som ble tatt med videre i analyse arbeidet.

4.5 Analyse og tolkning

Arbeidet med analysen er ikke en avgrenset del av forskningsprosessen. Analysearbeidet starter i det øyeblikk forskeren trer inn i forskningsfeltet og avsluttes ikke før avhandlingen er ferdig (Dalen 2004, Postholm 2005). For min egen del kan vi si at analysearbeidet startet allerede for flere år tilbake når jeg leste Durkheims religionsteori, og begynte å reflektere over de likheter som finnes mellom totemismen og fotballens supporterkultur. Analysen er en

prosess som skal gi ytringene teoritilknytning, noe som skjer ved at forskeren tolker ytringene og setter dem inn i en teoretisk sammenheng (Dalen 2004). I et forskningsprosjekt med et deduktivt utgangspunkt skjer dette i all hovedsak ved at ytringene blir tolket i lys av teorien som danner grunnlaget for prosjektet.

Teorien som er presentert i denne oppgaven omhandler flere ulike temaer og konkurrerende perspektiver, og en vesentlig del av analysen er å kunne diskutere disse perspektivene opp mot hverandre i lys av informantens fortellinger. Noen av perspektiver er bevisst benyttet for å vise til likheter mellom teori og empiri, mens andre perspektiver har som formål å vise til ulikhet mellom en beskrivelse av virkeligheten og informantenes opplevelse av den. Ingen av perspektivene som er benyttet i denne oppgaven handler i utgangspunktet om supporterkultur. Durkheim (1965) og Krogseth (1998) teorier omhandler religiøsitet, mens Baumann (2001), Sennett (1998), Giddens (1991) og Maffesoli (1996) alle peker på kjennetegn ved den nye moderniteten. På tross av at supporterkultur ikke er nevnt med et ord i noen av disse perspektivene danner de en god ramme for diskusjon rundt temaer som felleskap, tilhørighet, identitet, solidaritet og faste rammer som er viktige elementer både i supporterkulturen generelt og denne oppgaven spesielt.

En viktig del av analysearbeidet var knyttet til kategoriseringen av datamaterialet som var samlet inn. Metaforiseringen av intervjuguiden opp mot Durkheims religionsteori var med på å lette noe av dette arbeidet siden jeg på forhånd hadde dannet meg et bilde av noen av de kategorier jeg var på utkikk etter, og hvilke spørsmål de var koblet til. Noe som overrasket meg var at det ikke alltid var de spørsmålene og temaene som var ment for å ta opp bestemte kategorier som ga de beste svarene. Et godt eksempel på dette var at jeg hadde noen konkrete spørsmål knyttet til informantenes forberedelse til kampen, som i utgangspunktet skulle gi svar på det Durkheim beskriver som negative og positive ritualer. En av informantene svarte da: *Det er ikke noen overnaturlig ritualer jeg må gjøre før kampen. Jeg må ikke hoppe på en fot for at de skal vinne liksom,* ”, mens en annen sa «*Nei, ingenting. Jeg er ikke overtroisk*». På tross av disse svarene kom de begge med meget gode eksempler på både positive og negative ritualer senere i intervjuet i forbindelse med spørsmål som ifølge metaforiseringen tok opp helt andre kategorier.

Med bakgrunn i dette forstod jeg at jeg måtte løsrive meg helt fra de spørsmål som ble stilt under intervjuene og kun fokusere på den teksten jeg satt igjen med. I lys av denne teksten dannet jeg en rekke kategorier og underkategorier for og sorterte datamaterialet på en måte

som gjorde det praktisk å benytte i skriveprosessen. Eksempler på noen av disse kategoriene var Ritualer, med underkategorier knyttet til både negative og positive ritualer, kategorien Totem med underkategorier for drakten, logo, farge og stadium, og kategorien Faste Rammer med underkategorier som kampen, media, venner osv. De aller fleste av disse kategoriene var tilknyttet teorien som dannet utgangspunktet for oppgaven. Forskning og analysearbeid er dog ikke en linear prosess og selv om det metodiske designet i utgangspunktet var deduktivt og teoretisk basert ga det videre arbeidet med datamaterialet inspirasjon til nye perspektiver og kategorier. Informantens fokus på personlig karakter og det å være en supporter er et livslangt prosjekt gjorde for eksempel at Sennet (1998) ble et aktuelt teoretisk perspektiv, mens informantenes mange fortellinger om hvor stor posisjon fotballklubben deres hadde i hverdagen gjorde at nettopp hverdagslivet og faste rammer ble en viktigere tematikk enn først antatt. Dette innebærer ikke at disse delene av analysen er løsrevet fra teori, men det viser at når man arbeider med et datamateriale så utvikler det seg stadig nye ideer og mulige perspektiver.

Hovedproblemstillingen til denne oppgaven retter som sagt fokuset på de funksjoner supporter-kulturen oppfyller for supporterne og om disse er de samme som vi finner i den tradisjonelle religion. Det å analysere sosiale funksjoner ut ifra kvalitative dybdeintervjuer og diskutere disse opp mot de sosiale fenomener som kjennetegner dagens samfunn innebærer en viss form for metodologisk kollektivism, noe som også Durkheims teorier er sterkt preget av. Dette betyr at fokuset for å forstå det sosiale flyttes utenfor individet. Det er altså ikke i lys av enkeltmenneskers handlinger eller psykologiske årsaksforklaringer vi kan forstå sosiale fenomener. For å forstå disse må vi ta utgangspunkt i større sosiale strukturer, og betrakte forskningsobjektet som ytre sosiale fakta uavhengig individers opplevelse av det (Durkheim and Catlin 1938). Et godt eksempel på dette er hvordan Durkheim (1951) forklarte selvmord ved hjelp av sosial integrasjon fremfor psykologi. For dette prosjektet innebærer dette at det ikke nødvendigvis er informantens egne tanker og erfaringer i seg selv som er i fokus, men hvordan disse passer inn i større teoretiske og kollektive sosiale fenomener. Med andre ord blir informantenes livsverdener redskaper for å vise til de sosiale funksjoner som finnes i supporter-kulturen. Et eksempel på dette, kan vi se av en av informantenes fortelling om hvilke regler han hadde når han skulle se kamp: *"Mobil, data, snakk om andre ting og tull generelt er strengt forbudt før og under kamp."* sa han. En slik beskrivelse sier i seg selv veldig lite om hvilken funksjon disse reglene hadde. I lys av Durkheims (1965) religionsteori er disse reglene derimot et godt eksempel på et negativt ritual som har som funksjon å holde det

profane og hverdagslige, i dette tilfelle mobil, data og snakk, avskilt fra den hellige kampen. Dette fører igjen til at det individet lettere overgir seg selv til gruppen, og dermed føler en sterkere tilknytning til felleskapet. Dette eksemplet er en god illustrasjon på hvordan jeg i den kommende analyse kapitlet velger å tolke og benytte informantenes fortellinger.

Widerberg (2001) fremhever at en slik bruk av informanten letter det etiske konsekvensene siden det ikke er informanten selv som er i fokus, men hvordan de som objekter er bærere av sosiale mønstre. På tross av dette oppstår det ved en slik bruk av informantene en del situasjoner der mine tolkninger som forsker ikke stemmer overens med informantens eget bilde av virkeligheten. Et meget relevant eksempel på dette med tanke på denne oppgavens problemstilling var hvordan jeg som forsker og informanten hadde en helt ulik forståelse av religion og religiøsitet. Denne oppgavens funksjonalistiske forståelse av religiøsitet skilte seg i stor grad fra informantenes substansielle forståelse. Sitatene under viser til den motforestillingen som enkelte av informantene hadde mot og karakteriserer sitt forhold til fotball som noe religiøst. Deres fokus på en Gud, himmel og helvete og sjelevandring viser også at det er deres substansielle forståelse som ligger til grunn for denne motforestillingen.

Jeg ville ikke sammenligne det med religion. Det er en veldig viktig del av livet mitt, Men jeg vil ikke trekke for mange paralleller mellom religion og fotball. Jeg har ingen grunn til å proklamere at United er min religion og Cantona er min gud.. Nei for meg er ikke fotball noe religiøst, det er ikke slik at jeg ber til en fotballgud eller tror at folk som ikke heier på Manchester United kommer til helvete siden de ikke deler min «tro». Jeg liker å si at fotball er det viktigste av alt det uviktige her i livet.

Det er ikke en religion fordi historisk sett så er religion noe heilt anna. Noe som oppstod for flere tusen år siden. Det er snakk om helt andre ting, som å komme til himmelen, sjelevandring, gudstro osv... Det er noen fellestrekk men jeg vil ikke gå så langt som kalle fotball og supporterkultur religion.

Hvis denne oppgaven hadde hatt et metodisk induktivt utgangspunkt hadde disse sitatene langt på vei avkrefte oppgavens problemstilling om at fotballens supporterkultur kan operere som en ekvivalens eller substitutt for religion og religiøsitet i den nye moderniteten, men på grunn av denne studiens deduktive utgangspunkt og metodologiske kollektivism har informantenes substansielle forståelse av religiøsitet ingen betydning for verken tolkning eller analyse. Det sentrale er hvordan informantens historie og erfaringer kan knyttes opp mot større sosiale fenomener og strukturer som viser til de funksjoner supporterkultur oppfyller for supportere i den nye moderniteten, og det er dette jeg vil vise til i den kommende analysen.

5. Analyse

I dette kapitlet vil jeg presentere de data som kom ut av intervjuundersøkelsen, og drøfte informantens fortellinger opp mot de underproblemstillinger og teori som har blitt presentert tidligere i oppgaven. I første del av dette kapitelet vil informantens sitater bli benyttet for å vise til supporterkulturens religiøse elementer, og ikke minst hvilke funksjoner disse religiøse sidene har for supporterne og deres felleskap. I del to av analysen rettes fokuset mot identitet, og jeg vil gjøre rede for om supporterkulturen opprettholder den tradisjonelle religionens funksjon som en arena for identitetsforankring, eller om supporterens identiteter er flyktige og refleksive slik sosiologiens samtidsdiagnoser henviser til. I siste del av denne analyse vil jeg se nærmere på de funksjoner fotball har i informantens hverdagsliv, og om fotball bringer med seg visse hverdagspraksiser som danner en fast ramme for supportere i den nye moderniteten.

5.1 Supportenes tro og totem

Mens aboriginene i de tidligste formene for religiøst liv benyttet dyr og planter som totem, og dermed som sentrum for tilbedelse (Durkheim 1965), er totemet for supporterne fotballklubben. Klubbens logo blir dermed et emblem som symboliserer deres tilhørighet til klubben og dens felleskap. I denne sammenheng har fotballdrakten en viktig posisjon i supporterkulturen. Ikke bare er den en bærer av klubbens emblem og farger, den har også som funksjon å representere det Durkheim (1965) påpekte er det mest fundamentale elementet i den religiøse tro, nemlig at medlemmene i klanen føler at de er bundet sammen til en spesiell enhet. For alle mine informanter hadde drakten en sentral plass i deres liv som supportere. Når de snakket om betydningen av denne drakt, kom det frem at det var et viktig symbol for å vise hvem man tilhørte, men også det sterke båndet som finnes mellom supporterne kom frem i disse fortellingene. Live viser blant annet til dette når hun snakker om hvilken verdi Liverpool-drakten har fått for henne.

I starten synes jeg det var utrolig klamt med disse fotballdraktene, jeg skjønnte ikke hvorfor alle skulle ha på seg det samme som man heiet på, og jeg synes det var så utrolig teit, men etter hvert har jeg jo blitt glad i disse draktene nettopp fordi de viser denne inkluderingen. Drakten er jo et symbol. Du kommuniserer noe uten at man trenger å si det, Show it dont tell it, at jeg tilhører den her familien eller den her stammen. Og det er en stor stamme vist man har valgt seg et engelsk lag som Liverpool. Da kan man reise med den drakta til Thailand eller Afrika og du vil få venner på et øyeblikk, og man kan starte og snakke fotball, og man blir ikke tom for samtaleemner den turen bare fordi du har på deg drakten. Jeg merker det selv når jeg

er på ferie. Visst jeg hadde dratt til Mexico og en person i liverpooldrakt hadde kommet mot meg så hadde jeg bristet ut i et smil og et hei. Og vært sånn spontan hyggelig for man føler jo at man er i familie. Det drakten representere er jo et ekstremt sterkt symbol. Det handler jo om og blø for drakta, både i følt og ekte betydning. Og vi supportere bruker denne metaforen i samme forstand som spillerne, man skal stille opp for laget og gi alt for laget. - Live (Liverpool)

Som vi ser av beretningen til Live fungere drakten som et symbol på klanens totem og felleskap. At hun får en følelse av å være en del av den samme familien eller stammen som helt ukjente fremhever den kraften drakten har som religiøst symbol. Som vi ser av sitatene under frembringer drakten mange følelser hos informantene. Tom blir for eksempel stolt og glad når han ser andre som har på seg tottenhamdrakt.

Når jeg ser unger eller andre folk med tottenhamdrakt uansett hvor jeg møter dem i verden blir jeg utrolig stolt og glad av se folk bære logoen til laget vårt» - Tom (Tottenham)

Stein og Leif viser til at får lyst til å inngå i interaksjon med personer som hadde på seg drakten til deres lag.

Jeg har en kompis som er Evertons supporter. Så jeg har vært og sett Everton - Liverpool kamp med han. Når han møter en på gata med Evertongenser så går han bort og gir dem en klem. Det fikk jeg en fantastisk følelse av. Vi Liverpoolsupportere er så mange at det blir vanskelig å gi klem til alle, men det er litt den samme følelsen. Det er egentlig en ganske spesiell følelse. Bare det at jeg klemmer helt fremmede på Anfield når vi scorer og at det er helt naturlig å snakke med fremmede på vei hjem fra kamp er eksempler på noe av det samme og som viser hvor strekt supporterfellesskapet er. - Stein (Liverpool)

Når jeg ser en med Leedsdrakt så slår jeg meg på hjertet, og vist han svarer med den samme gesten så er vi på g. Det samme gjelder med Peacock én (Leeds sitt klubbemblem). Vi kan si det sånn. Jeg kom in på Gardermoen i ei Leedsjakke. Det var den dagen Rekdal sa opp i Ålesund, eller fikk sparken, så står han og blir intervjuet av TV2 så kommer jeg ti meter unna. Da kuttet han intervjuet og kom bort til meg å spurte hvordan kampen hadde gått, da visste han at jeg hadde vært og sett kamp i Leeds. Det er en sånn egen greie. Veldig spesielt. -Leif (Leeds)

Når man ser på de følelsene synet av drakten skaper for informantene, viser dette til den funksjon drakten har som et symbol som fremmer tilhørighet og solidaritet, og som er med å skape den følelse som Durkheim (1965) fremhever som så viktig, nemlig at supporterne faktisk føler at det er egen spesiell enhet. Nils sin fortelling viser at det ikke bare drakten som kan være bærer av totemet, og dens funksjoner. Slik som aboriginene i den tidligste totemismen er det flere supportere som har tatovert inn emblemet av klubben på sin kropp. Selv om Nils og vedkommende ikke kjente hverandre var det helt naturlig for han å inngå i en

samtale, eneste grunne til dette var at han så emblemet til favorittlaget sitt. De religiøse symbolene som representerer totemet er like kraftige hos supportere som det hellige korset er for kristne, hevder Prebish (1993:53). Akkurat som Durkheims (1965) totem viser disse symbolene hvilken side du holder med, og din solidaritet til kollektivet. Og synet av Newcastleemblemet var nok til at Nils følte at disse to var del av det samme fellesskapet

For et par uker siden så var jeg og trente på treningssenteret. Så står jeg i dusjen så kommer det en fyr inn med Newcastleemblemet tatovert på skuldrene. Da ble naturlig for meg å innlede en samtale med han da. Vist det ikke hadde vært for emblemet så hadde jeg aldri tatt kontakt, jeg bruker til vanlig ikke å ta kontakt med fremmede i dusjen, haha. Samme som hvis du spiller fotball, og du ser noen som trener med Newcastleplagg så blir du glad, du får kanskje lyst å snakke med den personen da. Å høre hva han har å si om Newcastle. - Nils (Newcastle)

En slik følelse illustrerer det sterke og spesielle fellesskapet som finnes i fotballens supporterkultur. Bare ved å være en bærer av lagets logo viser man tilhørighet og solidaritet til det fellesskapet som finnes rundt fotballaget. Dette kommer også frem hos Tom som har tatovert Tottenhams emblem på sin arm.

Jeg har den tatovert på arma, den gamle logoen. Det er jo det som kjennetegner klubben da. Jeg har tatovert den fordi det er en måte å vise engasjementet og hvor mye Tottenham, laget, og supporterne betyr for meg. - Tom (Tottenham)

Toms tatoivering fører oss videre til et annet sentralt element i Durkheims beskrivelse av det elementære religionens tro. Dette er at man kan dele den inn i tre klasser av religiøse og hellige elementer, som totemet og dens emblem, dyret eller planten som representerer dette totemet og klanmedlemmene selv (Durkheim, Mauss et al. 1963). I fotballens supporterkultur henviser dette til de tre elementene som Tom ønsket å vise sitt engasjement overfor, nemlig klubben, laget og supporterne. Felles for alle informantene var at de omtalte klubben som «vi». Uansett om det var snakk om en seier, tap eller beslutninger som ble tatt så var det snakk om et «vi». Når jeg spurte informanten hva de mente med dette kom treenigheten mellom klubb, lag og supportere igjen til syne.

Vi, det er vi liverpoolsupporter. Vi er generelt, men det innebærer, klubben, supporter og laget. Eierne er ikke med, de er penger. No har vi gode eiere som skjønner idrett og lidenskap, og som jeg tror har blitt oppriktig forelsket i klubben vår og har lyst å drive klubben med hjertes og ikke bare tjene penger. Det virker som de er opptatt av å høre på oss og lære seg hva Liverpool handler om. - Stein (Liverpool)

Vi er vi. Det er hele pakka. Laget, klubben og supporterer er ett og samme. Kan være uenig i laguttak og litt sånne ting, men vi kommer alltid til å stå sammen. - Leif (Leeds)

Du er knytte opp mot klubben, og at du er en del av den. Du forsvarer den i tykt og tynt. - Anders (Arsenal)

Når vi her ser hvor nært supporterne selv knytter seg til klubben illustrerer dette ett av hovedpoengene i Durkheims religionsteori. Når en gruppe mennesker tilber et totem, eller det gudommelige, så tilber de faktisk også seg selv. Det «hellige» og felleskapet er et og det samme, akkurat slik informantene påpeker at de er en del av et større «vi». Det er dette Durkheim kaller Det totemistiske prinsipp. Altså den anonyme og upersonlige kraften som finnes i totemet og som danner sentrum for klanens tro og ritualet. *"the God of the clan, the totemic principle, must therefore be the clan itself, but transfigured and imagined in the physical form of the plant or animal species that serve as totems"* (Durkheim 1965: 154).

5.1.1 Det totemistiske prinsipp i en ny modernitet

Informantens fortellinger er også med på å bekrefte Maffesoli (1993) tese om at det totemistiske prinsipp lever videre i den nye moderniteten. En slik kollektiv tilbedelse av et totem og dens felleskap skaper en stor følelse av tilhørighet. Et viktig poeng for denne følelsen av tilhørigheter at den ikke skal være basert på familie, yrke, klasse eller geografi, men at den er der kun på bakgrunn av at man tilber og støtter det samme totemet (Durkheim 1965). Det faktum at den religiøse tilhørigheten kun skal være basert på følelser mener jeg gjør analogien mellom fotball og religion spesielt anvendelig i den nye moderniteten. Tidligere var jo tilhørighet i stor grad styrt av faktorer som geografi og klasse, også for fotballsupportere (Taylor 1971, Dunning 1994, Hjelseth 2005). Den nye modernitetens individualisering, institusjonelle løsrivelse og refleksivitet (Giddens 1991, Bauman 2000) har derimot gjort at disse faktorene har blitt mindre betydningsfulle for menneskers sosiale koblinger, og dermed kan man si at det finnes større rom for det Durkheim (1965) karakterisere for religiøse felleskap i den nye moderniteten enn tidligere. Maffesolis (1993) moderne stammer som kjennetegnes nettopp ved at de er basert på følelser fremfor rasjonalitet. Og fra et institusjonelt og rasjonalistisk perspektiv mangler disse stammene en regularitet, struktur og en autoritet som gjør at de er åpne for alle så lenge man deler det samme totemet. At det nettopp er følelser som binder supportere sammen er noe Nils forteller at han har tenkt en del på, og hva de lokale Newcastle supporterne tenker om at han, som kommer fra Norge, føler at han er en del av klubben i deres by.

Supportene og klubben er det samme, veldig sånn. Jeg føler jeg er en del av Newcastle. Men for meg ikke sant, jeg er fra Norge og ikke fra Newcastle så det blir jo en viss avstand. Jeg lurer egentlig veldig på hvordan engelskmenn tenker på

fotballgale nordmenn som har en sånn elsk for klubben. Som min elsk for Newcastle. Jeg lurer på hva de tenker om det. Det er veldig rart. Så ja jeg føler meg en del av Newcastle. Men jeg tenker en del på det spørsmålet. Når jeg er i Newcastle har jeg snakket med en del engelskmenn om dette temaet. Men de er veldig positive egentlig, og tar imot meg som en av sine egne. - Nils (Newcastle)

Selv om de lokale Newcastle supporterne tar imot Nils med åpne armer, viser de tankene som Nils trekker frem til et spenningsforhold supportere som bor i Norge har til det å støtte et engelsk lag. På den ene siden føler de at de er en del av et større felleskap, men samtidig er de klar over at de ikke er naturlig del av den lokale supporter-kulturen. Live er inne på noe av det samme tema, og viser til at de engelske supporterne som hun har snakket med har vært stolte over at det er så mange utlendinger som liker klubben i deres hjerte.

Jeg tror ikke scouseren ser ned på oss som mindre Liverpoolfans fordi vi kommer fra Norge eller Asia. Jeg tror de bare blir mer stolt. Evertonsupporteren er veldig misunnelig på det. Jeg har prøvd å finne folk som ikke liker at nordmenn at kommer, men de er så takknemlig. Vi gir dem stolthet over at deres klubb er så stor at deres klubb er så stor at folk kommer fra hele verden for å se dem. Samtidig er pengene vi legger igjen viktig for de driver restauranter og business. Så jeg tror ikke det er noe problem. Klart at det samtidig er med å bygge bro mellom kulturer og land. Det synes jeg er flott. Det at jeg har masse til felles fra folk fra Malyasias fra Thailand og fra Australia og så mange ulike religioner og kulturer så e vi likevel en del av den samme fotballfamilien. - Live (Liverpool)

Det faktum at norske supportere i det hele tatt har muligheten til å føle tilhørighet med en engelsk fotballklubb og supporterkultur er også et resultat av det Giddens (1995) kaller en løsrivelse fra tid og rom. Den nye modernitetens kommunikasjonsmønstre, nomadiske bosetningsmønstre og hvor lett det er å reise har ført til at felleskap og følelsen av tilhørighet ikke lenger er begrenset av romslig distanse. Giddens (1995) argumenter derimot også for at denne løsrivelsen fra tid og rom har ført til at det lokale og dens kultur har mistet sin rolle og funksjon som identitetsmarkør og fotfeste, men som vi ser av informantenes fortellinger stemmer nødvendigvis ikke dette helt. Det moderne individ kan løsrive seg fra sin egen lokale geografi og kultur, men det kan også gjennom sine følelser, føle identifikasjon og få et fotfeste gjennom andre lokaliteter og kulturer som den som finnes rundt fotballklubben deres. Iost (2000) tar opp nettopp dette spenningsforholdet i sin studie om hvordan norske Liverpoolsupportere reiser på jakt etter den autentiske stemningen. De mest iherdige norske Liverpoolsupporterne har et sterkt ønske om å høre til byen Liverpool, og tilegne seg de kulturelle praksisene som hører byen til. De lærer seg byens og lagets historie og snakker Liverpooldialekt fremfor standard engelsk (Iost 2000). Akkurat slik Stein her viser til:

Var første gang å så Liverpool på Anfield i 94, siste kampen før de rev The Kop. Etter det har jeg fått opplevd Liverpool som by som ekstremt folkelig og hyggelig. Det er en av grunnene til at vi reiser tilbake, det er ikke bare fotball lenger. Man blir jo kjent med lokalbefolkningen, kan sitte med dem på pub og kose seg og pratet litt. Det har jeg ikke opplevd i andre storbyer, der er Liverpool litt spesiell. Klubb, historie, folk og by er litt det samme, det er ikke bare fotballaget... Liverpool har jo vært en arbeiderklasseby fra historien av. Mange irer som flytter over, som gjør at den er litt spesiell. De liker ikke så godt resten av England, hater London og sånne ting. Scouserne er på mange måter et eget folkeslag i England. Så har de distansert seg litt fra resten. Dette blir jo holdninger som man adopterer når man har vært så mye i Liverpool som meg, så blir man litt som dem. - Stein (Liverpool)

En slik adopsjon av holdninger og verdier kan i lys av Durkheim tolkes som et ønske om å komme nærmere den klanen som de sterkt føler de er en del av. De ønsker å komme nærmere det hellige, og gjennomføre de ritualer og seremonier som er innarbeidet i den lokale kulturen på en så autentisk måte som mulig. Paradokset i Iost's (2000) fortelling, er at disse supportene også, gjennom en mekanisk solidaritet, støtter opp om de lokale supporterernes kritikk av det de kaller turister. Turister som er med på å øke billettpriser, og som kommer for å oppleve den stemningen som finnes i fotballen, og ikke ta del i den (Iost 2000). Informantene viser den samme formen for mekanisk solidaritet hvor de viser stor grad av kollektivitet og sympati for supporterfelleskapet. Leif er opptatt av hvordan de stigende billettprisene fører til at enkelte av de lokale supportere ikke har råd til å gå på kamp, mens Tom forteller om at stemningen har blitt dårligere på stadion fordi det er så mange turister som ikke bidrar til å lage den.

Leeds som område er ikke akkurat Englands fattigste, men langt nær Englands rikeste heller. Det er klart at økonomien i England er vanskelig. De som har lite får mindre. Et sesongkort på North stand hvor jeg har sesongkort koster vel en 550 pund. Det er tolv uker for en minstepensjonist i brutto inntekt, og North stand er billigst, bak mål. Leeds sin the Kop da. Det er klart man føler med de lokale gamlegutta som ikke har råd til å gå på kamp på stadion de har på vært siden de var små... Arbeiderklassen blir skvisa ut av kommersialiseringa. Den vanlige mann i gata har ikke råd. Det var en kollega av meg som skulle se Man U - West Ham i slutten av mars. Da startet billettene på enkeltbilletter på 250 pund. Skal du ha med deg familie da så sliter du. 5 stk. ganger 250 pund det har ikke en engelskmann råd til når han tjener 11000 i året, og det er synd! - Leif (Leeds)

Når jeg er på kamp liker jeg å synge og lage liv. Så jeg sitter ikke bare på stolen i 90 minutter og følger med. Jeg står som regel, og vi bruker å bestille billetter blant den harde kjernen til Tottenham der det er mest synging og trøkk. Det syns jeg er en viktig del av fotballen, og jeg syns mange flere burde engasjere seg mer når de er på kamp. Siste årene har det blitt dårligere stemning på White Hart Lane, mye dårligere enn det var for noen år siden. Sånn er det vel over heile Premier League, og det er helt sikkert på grunn av fotball har blitt så populært at det stadig er flere som ikke er supportere som kommer over for å oppleve stemningen. - Tom(Tottenham)

Sitatene viser litt den ambivalensen som finnes for norske supportere av engelske fotballag. På den ene siden føler de at de er en del av et hellig felleskap, samtidig er de i begrepets forstand selv turister, altså tilreisende. Turistbegrepet kan kobles opp mot Baumanns samtidsdiagnose, og viser til hvordan vi lett kan forflytte oss i tid og rom. Det viser også hvordan forbrukersamfunnet gir oss valgmuligheten til å delta i felleskap som vi i utgangspunktet ikke har noe til felles med (Bauman 1998). Garderobefellesskapet som Baumann kaller det, er en god beskrivelse på hvordan ”turistene” tar på seg et antrekk, og tar del i noen ritualer for så å reise hjem til sine vanlige liv igjen (Bauman 2000). Anders viser til et eksempel fra en kamp da han var på i England som passer godt inn i Baumanns perspektiv, og viser til den type supportere Giulianotti (2002) kaller for flanører.

Husker jeg var på Stamford Bridge å så Chelsea mot Reading. Da satt det en Chelsea fyr foran oss, han og dama hadde fullt av supporterutstyr. Jeg hørte at de ikke var fra London og så spurte han meg hvem han spilleren der var, og pekte på en i Chelsea drakt, og så var det John Terry, kapteinen til Chelsea. Da mister du fullstendig respekten for den type supportere. Supporter som bryr seg så lite og kan så lite om laget sitt blir noe helt annet. Det er ikke ekte supportere. - Anders (Arsenal)

Samtidig ser vi at Anders tar sterk avstand fra slike supporter, slik som Tom tok avstand fra turistene som ikke var med på å skape stemning på White Hart Lane. Når reguleringen av inklusjon i felleskapet er så åpen, og basert på felles følelser blir aktivt motstand mot flanører og turister et viktig standpunkt for informantene. Dette viser at det er ikke nokk og bare være bærer av totemet, slik Chelsea fanen var, man må demonstrere at tilhørigheten er ”ekte” gjennom for eksempel å vise kunnskap om klubben og byens historie. Live viser til den åpenheten som finnes i supporterkulturen, hvor verken klasse eller yrke har noen betydning for inkluderingen. Samtidig viser hun til viktighet av å kunne historikken, kulturen og det å støtte laget.

Men så har du da selvfølgelig det med identitet og felleskap. Det med at det fotballelaget du velger deg representerer en del verdier som du identifiserer deg med. Når du da tar del i den klubbkulturen så møter du andre med de samme verdiene og den samme historikken ikke sant. Fotballhistorikken til det laget binder jo dere sammen da som supportere. Det gir jo en slik identitetsbygging at man føler tilhørighet og at man deler mange fellesnevner med folk man egentlig ikke kjenner. Akkurat dette med den inkluderingen du finner i supporterkulturen syner jeg er noen av det flotteste. I Norge, uansett nesten når man møter noen for første gang så er det første du sier er hva du heter, og det andre er nesten alltid hva du jobber med, hva du driver med. Igjen er det det med å plassere folk i bokser. Akkurat som det spiller noen rolle om man er rørlegger eller mesterkokk, som om det har noen å si om man er en hyggelig og morsom person å snakke med. Men i Liverpools miljøet spiller det ingen rolle hva du jobber med, hvor mye penger du har eller hvor kule klær du har, det

eneste som betyr noe er at man støtter og heier fram det samme laget! - Live (Liverpool)

Som vi ser har kunnskapen til klubben historie ikke bare et ledd i vise at man er en «ekte supporter» den har også som funksjon å styrke fellesskapsfølelsen. Dette er noe som også Stein trekker frem når han skal prøve å forklare forholdet mellom supporterne er så sterkt.

Det er laget og klubben som er båndet mellom oss. Liverpool som er en stor klubb, som ikke har vunnet så mye de siste årene noe på lenge i forhold størrelsen. Så da blir fasinasjonen av historien en viktig del av det, det som er felles. Vi har Heysel og Hillsboroughtragediene som har gjort klubben og supportere sterkere og at vi står tettere sammen. Hvis det er noe positivt ute av disse ulykkene så er det det at den fellesskapsfølelsen bare har blitt enda sterkere. Samme er det sikkert med United og Munchentragedien. Det er ufattelig tragedier, men disse har kanskje gjort at vi har fått enda større forståelse for hverandre. - Stein (Liverpool)

Det at informanten identifiserer seg og føler tilknytning til klubbens historie kan sees i sammenheng med det Krogseth (1998) beskriver som en tradisjonsorientert hellighet. Som en del av moderniseringsprosessen har det hellige og sakrale blitt profanisert, mens det profane har blitt sakralisert. Vi kan dermed si at nye deler av folks hverdagsliv, som i en tradisjonell sammenheng har blitt sett på som profant, i det moderne blitt bærer av det hellige. For supportere har fotballen og dens felleskap blitt bærer av noe hellig, og dermed blir historikken til klubben en viktig identitetskompenserende mekanisme som fungerer som resakraliserende for dem i den nye sekulariserte moderniteten. En annen viktig måte å komme i kontakt med det «hellige» blir gjort gjennom ritualer.

5.2 Ritualer

De fleste ritualene som informantene praktiserte var knyttet opp mot kampen. Informantene selv var ikke alltid klar over disse, og flere svarte unnvikende på spørsmål om de hadde noen faste rutiner eller ritualer knyttet til kampen eller laget sitt. ”*Det er ikke noen overnaturlig ritualer jeg må gjøre før kampen. Jeg må ikke hoppe på en fot for at de skal vinne liksom,*” sa Nils (Newcastle), «*Nei, ingenting. Jeg er ikke overtroisk*», sa Live (Liverpool)

Nei. Jeg har ikke noen faste rutiner. Men jeg har igjen litt av den overtruiske greia i meg. Vist jeg har brukt en drakt og vi vinner så har jeg på meg den samme drakta neste gang, om vi taper tar det lang tid før jeg ikke bruker den drakten igjen. Det er vel det eneste ritualer jeg har. - Magnus (Manchester United)

Felles for Nils, Live og Magnus er at de hadde en klar forestilling om at ritualer var nært knyttet opp mot overtro. I denne analysen vil jeg derimot benytte meg av Durkheims (1965) forståelse og kontekst når jeg viser til supporterernes ritualer i forbindelse med fotballkampen. I den sammenheng er de negative og positive ritualene spesielt viktig.

5.2.1 Negative ritualer

"Mobil, data, snakk om andre ting og tull generelt er strengt forbudt før og under kamp." Anders sin beskrivelse av hvordan han ønsker å ha det når det er Arsenal kamp har klare likheter med det Durkheim (1965) kaller for et negativt ritual. I de negative ritualene finnes klare tabuer og forbud slik som Anders her viser til. Bakgrunnen for slike negative ritualer i en religionsosnologisk forstand er at de skal hjelpe til å holde det profane og hverdagslige adskilt fra det hellige, og det sørger for at individet overgir seg selv til gruppen (Pals 2006). Også Tom måtte slå av mobiltelfonen når han skulle se kamp. *«Når det er kamp slår jeg alltid av telefonen. Akkurat de to timene kampen varer er det ikke noe som skal forstyrre meg, verken jobb eller familie»*. Anders og Tom viser i disse sitatene hvordan de ønsker å holde profane og hverdagslige ting som data, mobil, jobb, familie og småsnakk adskilt fra det hellige som i dette tilfelle er fotballkampen. Anders sin begrunnelse for disse forbudene viser til den viktige funksjonen de negative ritualene har for supporterne, nemlig at de lar supporterne komme i en stemning som lar dem komme i kontakt med det «hellig». *."Når det er kamp skal det være fullt fokus slik at jeg klarer å leve meg skikkelig inn i den"*

Flere av de andre informantene hadde lignende historier. Nils som hadde påpekt at han ikke hadde noen overtroiske ritualer knyttet til sine Newcastle kamper hadde for eksempel klare restriksjoner for hvem han så kamp sammen med.

Jeg har jo faste folk jeg ser kamp med da. Sant. Det er viktig for stemning. Sette stemning og sånn før kamp. Og så er jeg ikke veldig gald i uromoment som kommer inn og forstyrrer stemningen på kamp. Folk som ikke har noe med kampen å gjøre og, som sitter og prater og sånn vil jeg ikke se kamp med! Det er kampen som skal være i sentrum. -Nils (Newcastle)

Dette er i lys av Durkheims (1965) religionsforståelse et klart negativt ritual som har som formål å holde profane personer utenfor den hellige kampen. Nils kommer også med et eksempel fra en episode når det profane og det hellige kom i kontakt med hverandre, og hvordan det fikk han til å føle.

Jævlig irriterende første serierunde, så hadde han jeg bruker å se kamp med, med seg en kamerat siden vi skulle ut en tur etter kampen. De satt og prata under hele kampen

– jævla irriterende. Jeg måtte sitte og skru opp lyden for at de skulle slutte. Hadde gleden meg hele sommeren til første seriekampen, og så klarer han dusten å ødelegge kampen helt for meg, Jævlig irriterende. - Nils (Newcastle)

Anders forteller også hvor frustrerende det kan være når det som kan sees på som profane personer og profant snakk ødelegger for fokuset og stemningen under en kamp. Reaksjonene til disse to informantene er et godt eksempel på Durkheims (1965: 347) poeng om at det religiøse livet og det profane livet ikke kan sameksistere verken i tid eller rom. Kommer det profane i kontakt med det hellige, vil det hellige slutte å eksistere. Det er akkurat denne følelsen av at noe som for Nils og Anders er veldig viktig blir ødelagt av noe hverdagslig og noe som ikke har noe med kampen å gjøre som vekker denne frustrasjonen.

Så kamp hos en venn som heter Johan. Fordi jeg ikke hadde kanalen. Det brakte jo så klart ulykke. Det var en annen fyr som ikke heia på Arsenal der i tillegg. De satt og snakket om musikk og sånn under kampen. Akkurat når Southampton scora på corner klikket det for meg og jeg skjelte dem ut. Jeg ble mer forbannet på dem enn på Arsenal og Koscielny som laget den idiotiske cornern. - Anders (Arsenal)

Stein hadde også et par negative ritualer. Det er første er knyttet til å holde det profane og hverdagslige, som i dette tilfelle er barn og kone, adskilt fra kampen. Under intervjuet kommer konen inn i når vi snakker om dette temaet.

Det beste er at ho her (peker på kona som står på kjøkkenet) og ungene ikke er her når jeg ser kamp. Jeg liker egentlig best å se kampene for meg selv. Det er mye bedre å sitte i min lille boble her, peker på god stolen sin. Og ho veit det. Så da er det greit at man får ut ungene akkurat når det er kamp da, er de ikke? «Spør han kona, kona sier ja og nikker». Ho har lært meg å kjenne over mange år så hun lar meg sitte her å se kamp i fred.» - Stein (Liverpool)

Stein har også en annen form for negative ritualer som kan knyttes til det å skille mellom ulike hellige elementer.

Jeg sitter aldri med Liverpooltøy når jeg ser kamp her hjemme. Det gjør jeg aldri, aldri drakt. Men er jeg på Anfield har jeg alltid på meg drakt. Sitter alltid nøytralt hjemme. – Stein (Liverpool)

Godstolen, Anfield, drakta og kampen er her alle hellige elementer som er koblet opp mot Liverpool for Svein. Men de har ikke samme grad av hellighet. Det å være på kamp på Anfield er mer hellig enn det å se den hjemme, og han bruker derfor kun drakt under kamp når han er der. Hjemme sitter han nøytralt som han sier.

De negative ritualene har som vi har sett som funksjon at de får supporterne inn i den rette stemningen og det rette fokuset. Gjennom å fjerne alt det hverdagslige kan de nå overgi seg

fullstendig til laget og kampen. Uten at individet overgir seg selv til gruppen vil den aldri vokse eller overleve, sier Durkheim (1965). Gruppen er altså helt avhengig av enkeltmenneskers engasjement og lojalitet for å overleve. Det å holde det profane adskilt fra det hellige kan dermed hjelpe supportere til å bedre kunne få frem sitt engasjement for klubben. Som klanen i totemismen var avhengig av sine klanmedlemmer, er fotballklubber og supporterfelleskapet like avhengige av sine medlemmer. Det er igjennom supporterens engasjement og lojalitet ovenfor klubben de kan overleve. Uten noen supporter til å betale billetter på stadion, se kampene på tv eller kjøpe fotballdrakten ville for eksempel ikke noen av de store fotballklubbene i dag klart å overleve økonomisk (Coakley 2009:391).

5.2.2 Positive ritualer

Når supporterne er ferdig med de negative ritualene, er de klare for å ta del i de positive ritualene. Disse handler i stor grad om å forberede seg til kampen, møte hverandre, representere klubben sin, og hylle den. Disse ritualene har som formål å styrke bevisstheten til klanen og få medlemmene til å føle seg som en del av den (Durkheim 1965). Pers ritualer i sammenheng med hans turer over til Newcastle for å se sitt favorittlag spille viser akkurat dette.

Når du først er i Newcastle prøver du å mende deg med den supporterkulturen som er der. Så vi går jo på en slags fest før kampen, på et sted i Newcastle som heter Sam Jack... Der drikkes det pils, synges og gamle kamper blir spilt i bakgrunnen og sånn. Sykt god stemning. Fotball er jo en veldig folkelig sport, så det er veldig enkelt å sosialisere deg sammen med de andre supporterer som har en drakt. Du føler en veldig tilhørighet. Du kan snakke med alle om alt, sant. Det er veldig enkelt å føle seg inkludert i et sånn fotballmiljø, det er kult. Du reiser jo til Newcastle for å se kampen, men også for å oppleve denne tilhørigheten. - Per (Newcastle)

Gjennom små ritualer som å dra på pub, drikke øl, synges og snakke med andre supportere føler Per en tilhørighet. Det er ikke bare kampen som er viktig, det er rammen rundt og det å føle at du tar del i noe større. En slik følelse er en viktig del av at fotball har blitt så stort som det er i dagens samfunn. Hjelseth (2006) er inne på noe av det samme i sin diskusjon om fotball som en underholdningsvare. Mange har argumentert for fotballens store tilslutning på grunn av underholdningsverdiene som finnes i sporten. Men underholdningsaspektet dekker en svært liten del av det å være supporter. Felleskap, tilhørighet og historien til fotball er mye viktigere. Gjennom hundre år har ritualer som blant annet de Per beskriver ovenfor utviklet seg og fått en betydning. Det å gå på puben, ta et par pils før kamp og synges sanger til ære for

klubben har blitt faste og tydelige ritualer som har fått en dypere funksjon. Denne funksjonen er å styrke fellesskapet og individets følelse av at man tar del i noe større, og det er dette som er kjernen i Durkheim (1965) religionsteori. Flere av de andre informantene hadde lignende historier å komme med fra sine turer til England.

Det er tradisjon å dra på Bricklayers (Leedspub), siden 2001 da jeg begynte å dra dit, har jeg blitt kjent med en rekke nordmenn og engelskmenn. Og de er fra alle mulig plasser i Norge, og er alle typer slags folk. Du treffer kjentfolk der hver eneste gang. Det er en fantastisk sosialt opplevelse. Det er synging og vi sitt i bakgården der og drikk øl og kjøpe svære mugga med øl, snakke fotball og sånne ting. Det er livet mitt det føler jeg. - Leif (Leeds)

Den dagen det er kamp da gjør ikke noe annet, da er det kun kampen som er i fokus. Jeg må tidlig opp på stadion. Så skal vi spise på Anfield, bestille bord der før kampen, så er vi på pubene rundt stadion, synger sanger og kjenner litt på stemningen. Jeg må være på stadion før den første spilleren kommer og varmer opp. - Stein (Liverpool)

Og så har jeg en fast pub jeg drar på. Jeg har min lille pubskatt som jeg går på. Man må opp verdens smaleste pubtrapp for å komme dit. Der treffer jeg venner, scousevenner og nordmenn. Her snakker vi fotball, synger litt og girer oss opp til kamp. - Live (Liverpool)

Alle disse tre sitatene trekker frem at det foregår kollektive ritualer på pubene som er med på å skape stemning før kampen. I lys av Maffesoli (1996) viser dette til en kollektiv okkupering av sted og tid som er særdeles viktig for de moderne stammene. Pubene før kampen blir på mange måter fremføringsarenaer for fotballsupporteres ritualer, hvor det å drikke øl, snakke fotball og syng sanger til ære for laget er ritualer som fremmer både den kollektive solidariteten og supporterens identitet, også King (1997) viser til pubens funksjon på denne måten.

Det var ikke bare på turene over til England de positive ritualene og deres funksjon kom til syne. Møtestedet kunne like gjerne være hjemme i huset deres, eller på en stampub i hjembyen. Magnus forteller blant annet hvor viktig det å møtes for å se United kamp er for hans vennegjeng, mens Tom forteller om hvordan han og resten av supporterklubben hans har et fast møtested på puben Three Lions i Trondheim. I begge disse kommer de positive ritualenes funksjon om å styrke fellesskapet og individets følelse av at man tar del i noe større til syne.

United binder oss faktisk nærmere sammen. Det blir jo egentlig sånn. Greia med at vi møtes hver helg for å se fotball er jo noe som knytter oss sammen. Det er ikke noe påskudd, men det er noe som er klart definert i vennegjengen at vi kjem over til hverandre til å se den matchen som er en eller to ganger i uka, på den måten er det

slags lim eller bindeledd. Vanskelig å spekulere i om det hadde blitt erstatta med noe anna, men faktumet er at fotballkampen er ett fast møtepunkt. – Magnus (Manchester United)

Når jeg drar på Three Lions, for det er der vi samles for å se kamp, så er det påkrevd med drakt. Guttene mine er ofte med, da er det full pakke med drakt og sånne ting. Det er en stor vennekrets som drar dit å ser kampa. Når jeg først tar turen ned dit så er det kjekt å få seg en pils når man først er nedpå der.. Det bruker å være slik at jeg drar ned dit en time før kampstart, møter de andre, spis litt mat, tar noen øl, snakker fotball og gjør oss klar til kampen. - Tom (Tottenham)

Gjennom de positive ritualene går klanen samlet inn i den hellige sfære. Individet viser sin lojalitet ovenfor totemet, og mottar til gjengjeld en innsprøytning av den guddommelige kraft og en fornyelse av det guddommelige i sjelen (Durkheim 1965). Det er atmosfæren, fokuset og det å leve seg inn i kampen som for fotballsupportere blir å gå inn i den hellige sfære. ”Der og da under kampen så føles det som om det eneste viktige i hele livet er laget ditt å hvordan det går”. Her viser Anders hvordan hans sinnsstemning er under kamp, han har glemt alt annet og det eneste som betyr noe er laget. Med Durkheims (1965) ord har alt det profane sluttet å eksistere og Anders står kun igjen med det hellige.

Nils beskrivelse av hvordan det er å være sammen med andre Newcastle fans på deres hjemmestadion St. James’s Park har viser også til denne følelsen av å ta den i den hellige sfære. Nils og de andre Newcastle supporterne har tatt del i flere positive ritualer, de har gått samlet inn for å se kamp, de har sunget sanger og heiet laget frem. De følelsene som utspiller seg mellom han og de andre supporterne kan fra et religionsosialogisk perspektiv sees på som en innsprøytning av guddommelig kraft. Slike opplevelser er helt sikkert også med på at man får en fornyelse og forsterket følelse av det fellesskapet som finnes mellom supportere

Det er jo en skjær og ren glede, det er jo så jævlig kult. Når du sitter ved siden av fremmede og alle hopper og gir hverandre klemmer og gauler så er det en helt sykt fellesskapsfølelse og en glede som utspiller seg, ikke sant. Folk klikker, de mister alle hemninger. Det er det som er så morsomt med fotball, det er de følelsene. Det er ingen som holder noe igjen sånn som ellers i livet. Aller slipper seg løs, det er kult. - Nils (Newcastle)

Nils beskrivelse kan sees på som en religiøs opplevelse. Det er i slike gruppeseremonier fylt med glede, engasjement, energi og entusiasme Durkheim mener religiøse liv synes å være født. I slike situasjoner opphører det profane å eksistere og man står kun igjen med det hellige (Pals 2006). Prebish (1993) beskrivelse av en religiøs opplevelse er svært lik Durkheims og passer også godt inn i Nils beretning. Gjennom sport tar mennesker del i et større felleskap, hvor det skapes en enorm glede og fellesskapsfølelse. Gjennom sport opplever mennesket

erfaringer som skiller seg fra det profane, de opplever det hellige. Et annet viktig poeng hos Prebish er at slike opplevelser er ekstra viktig i den nye moderniteten hvor det aller meste av livet har blitt rutiner og kjedelig (Prebish 1993). Dette er også Per inne på, under fotballkampen slipper supporterne seg løs, de mister alle hemninger og lever i øyeblikket. Dette er i sterk motsetning til oppførselen ellers i livet. Flere av de andre informantene hadde lignende historier. Leif og Svein forteller her om de følelsene de får når de er på kamp i England og laget deres vinner. Leif snakker for eksempel om at han mister all rasjonalitet når han er på kamp, mens Svein forteller om en euforisk lykkerus som han har vanskeligheter med å beskrive. Felles for disse følelsene er nok at de uansett er med på styrke kjærligheten til klubben sin.

Når jeg er på kamp er jeg høyt opp og lav nede. Jeg har høy puls, synger, banner og diskuterer med naboen. Heilt vill følelse når de scorer. Heilt vill. Jeg var på kamp mot Doncaster for to år siden. Det er et lokalderby. Vi lå under 1-2 til det 88 minutt. Vant 3-2 ni minutter på overtid. Da var jeg plutselig fem rader bak meg, og det er fire menn oppå meg. Trudde jeg skulle få hjerteinfarkt. Det var helt sjuk. Fire helt fremmede lå å rulla oppå hverandre. Du mister jo alt av rasjonalitet vet du, det er heilt sjukt. – Leif (Leeds)

Ekstremt glede og lettelse som e ubeskrivelig. Euforisk lykkerus. Jeg har som sagt aldri brukt alkohol eller narkotika. Men det må være en slik type rush, det er vanskelig å forklare. Men så det er ekstremt sterke følelser. Når Liverpool vinner føler du kan løfte 200 i benken eller springe 2 mil der og da, det er spesielt. - Stein (Liverpool)

De to informantene forteller her om de følelsene som oppstår når laget scorer og vinner, men også når laget taper vekker opplevelsen av å være på en stappfull fotballstadion positive følelser knyttet til felleskapet for Leif: «Hadde med min datter til emirats i fjor. Tapte fire null, men når 48 000 tusen tar av seg en sko og synger «shoes off if you hate man U» e det bare heilt magisk og være med på». Live er inne på noe av det samme. Opplevelsen av å ta del i noe sammen med 40 000 andre mennesker er noe helt spesielt, og noe som man sjelden får oppleve andre plasser.

Det andre jeg tenker på i forhold til sosiale medier er at vi mennesker er flokkdyr. Det høres veldig mystisk ut men det er jo ikke det. Vi har behov for å oppleve ting i store forsamlinger. Før i tiden var det mange slike anledninger, vi hadde torgmøter, jaktlag, du måtte beskytta bygda di mot inntrengere, man måtte stå fysisk sammen. Religiøse møter. Store religiøse sammenkomster. Men i dag i med den nye medievirkeligheten, så er dette blitt mye mer sjeldent. Det er nesten bare musikk, sport og kultur som kan samle folk i så store arena, med unntak av noen religiøse retninger. Og man kan jo bare tenke seg den følelse når man har vært på konsert med en stor helt mange tusen på konsert. Det pøsregner og man frys. Helten synger kjempesurt, han er kanskje

forkjøla, men man går hjem derifra super lykkelig, det er jo fordi det slår inn noe som tilfredsstillende dine behov. det der med å oppleve ting i store forsamlinger, ikke bare det med fellesskapet, men det er det å føle at noe er viktig og betydningsfullt og at du har vært en del av dette. Det med identitet og samhold er noen annet, men akkurat det å gå på fotballkamp i England med 45 000 og laget ditt tape, kanskje første gangen du ser de i levende livet, noe du har drømt om i lang tid og laget ditt går på en smell resultatmessig, men likevel så går du derifra med en slik andektighet fordi det har vært så stort å få være med på dette store fellesskapet. - Live (Liverpool)

Det er heller ikke bare når supporterne er på stadion og ser kamp man kan oppleve dette fellesskapet som er fylt med glede, energi og entusiasme. Under viser Anders at han føler seg som en del av dette fellesskapet selv om han sitter helt alene.

Jeg foretrekker å se kamper helt alene, da lever jeg meg mest inn i kampen og da får jeg den beste stemningen... Tvert imot, jeg føler at jeg tar mer del i fellesskapet når jeg sitter alene, enn vist jeg ser kamp med noe som ikke er like engasjert som meg. Jeg synger, banner og styrer på og føler nesten som om jeg er tilstede med alle de andre på stadion. - Anders (Arsenal)

Gjennom å leve seg inn i kampen føler Anders at han tar del i det hellige sammen med de tusener av menneskene som er på kamp, han føler at han er tilstede selv om han egentlig sitter alene hjemme i stua. Denne beskrivelsen viser hvor sterkt følelsene blir under en fotballkamp, men også hvor sterk den mentale forestillingen om fellesskapet er i fotballens supporterkultur.

5.2.3 Skille mellom det hellige og det profane i den kommersielle fotballen

Skillet mellom det hellige og profane er ikke bare knyttet opp mot ritualer, men er en av de viktigste faktorene i all religiøs praksis (Durkheim 1965). Fotballens kommersialisering og kommodifisering har ført med seg noen nye utfordringer knyttet til dette skillet hos supporterne. Draktsponsorer er et eksempel på hvordan det hellige, klubbens farger og emblem, kommer i kontakt med de profane sponsorene. I norsk eliteserie har draktene tidligere vært så fulle av reklame at klubbens logo og farger nesten ikke kom til syne (Helland and Ytre-Arne 2007). For Tom har dette blitt et problem ettersom flere av Tottenhams sponsorer har hatt en rød logo som står i sterk konflikt med den hellige liljehvite fargen som representerer Tottenham.

Vi tottenhamssupporter hater Arsenal og hater rødt, og det har ingenting på en Tottenhamdrakt å gjøre. Vi er hvit og blå, eller marineblå da. Og historisk sett så har vi aldri hatt noe rødt på draktene våres. Liljehvite drakter har bestandig vært fargen vår. Så var det noen draktsponorer som hadde rødt på logoen som Mansion og Thompson, og nå er det AIA. Og nå er det en rød sponsorlogo på drakten vår. Og det

er sånne ting vi føler klubben kunne ordnet opp i. Selv om logoen til de sponsoren er rød kunne de laget dem blå. For vist du ser på borte draktene våre så er logoen både hvit og andre farger, den trenger ikke være rød. For rødt har rett og slett ingenting på en tottenhamdrakt å gjøre! - Tom (Tottenham)

Hjelseth (2006) viser til et eksempel som fant sted under landskampene på Ullevaal i 2005, hvor publikum på vei inn på arenaen ble tilbudt store hatter eller oppblåsbare ”klappehansker” i rosa farger. Disse skulle markedsføre VGs nye sportsbilag. Mange takket ja til tilbudet, og bidro slik til å understreke hvordan moderne konsumkultur, sport og TV integreres stadig sterkere. Men samtidig avslo mange, og noen protesterte også aktivt. De oppfattet dels hanskene som utidig reklame, dels at de skapte en atmosfære de ikke forbandt med fotballkultur. I lys av Durkheims funksjonalistiske religions forståelse kan man si at mange supportere synes dette var en profanisering av noe som de ser på som hellig. Skillet mellom disse reaksjonsformene viser at man som supportere må ta stilling til kommersielle fotball og hvordan dette innebærer en aktualisering av flere ulike roller, der det å være en konsument er en av dem. Denne aktualiseringen av flere rolle kom også frem hos Tom når jeg spurte han om han kjøpte drakten med den røde reklamen på.

Jeg samler jo på Tottenhamdrakter, og har alle draktene siden 1992 sesongen, så jeg måtte kjøpe de med rødt på også. Men jeg kjøpte dem i banestørrelse til sønnen min. Så på en måte er dem ikke til meg, men samtidig er de også en del av draktsamlinga.- Tom (Tottenham)

Som vi ser endte han opp med å kjøpe draktene, selv om han prinsipielt mente dette var feil siden det den profane rødfargen kom i kontakt med den hellige liljevite fargen. Begrunnelsen han benytter med at han kjøpte den til sønnen sin viser at han synes dette var feil, samtidig som han hadde veldig lyst å fullføre draktsamlingen sin. Det at flere av informantene hadde store draktsamlinger viser til at de ikke er uten grunn at flere har pekt på supportere som konsumenter (Sandvoss 2003, Crawford 2004, Mehus 2012, Dixon 2013). Denne driften etter å ha en komplett draktsamling har også klare likhetstegn med Baumans (2006:93) beskrivelse av den nye modernitetens forbrukersamfunn hvor det er en evig kamp om å få tak i de nyeste og beste.

I Toms eksempel var det kun en liten del av drakten som hadde feil farge. Leif trekker frem et eksempel fra Cardiff, hvor eieren Vincent Tan, valgte å bytte farge på hjemmedrakta fra blå til rød, noe som førte til et enormt raseri fra supporterne. Leif blir oppriktig forbannet når han snakket om dette, og gikk så langt som å si at vist dette hadde skjedd med hans klubb Leeds,

hadde klubben sluttet å eksistere. Et argument som er nært knyttet til Durkheim (1965:347) påstand om at det hellige og profane ikke kan eksistere samtidig.

Tan som skifter farge på drakta, er jo heilt galskap. Når Morten Langli (fotballekspert på TV2) sier at sånn må det være, så sier jeg bare forbanna idiot! Det er helt korka. Vist du eier en hest, så eier du en hest. Så e det greit. Da kan bestemme va den hesten skal gjøre. Leeds er 95 år! Vist vi skulle fått røde drakter, da er det ikke Leeds lengere. Vist det ikke hadde vært Peacock her på brystet, vært en måse i stedet, da er det ikke Leeds lengere! Off, hvor kommer det fra. Det er heilt fullstendig meningsløst. - Leif (Leeds)

Nils har også vært frustrert på bakgrunn av en slik miks av det hellige, i denne sammenheng fotballstadion til Newcastle, og den profane kommersielle reklamen.

Eieren av Newcastle er jo veldig lite likt blant supporterne. En av hovedårsakene til dette er jo at han sto bak kommersialiseringen av stadion navnet vårt fra St James Park, som det har het helt side klubben ble etablert i 1892, til Sports Direct Arena. Vi supportere klikka jo heilt når det skjedde, men nå har vi heldigvis fått navnet vårt tilbake igjen. - Nils (Newcastle)

5.3 En fast identitet og ramme?

Jeg har nå vist til de religiøse aspektene som finnes i fotballens supporterkultur, og hvordan mine informanter ser på seg selv som en del av et større «vi», at de benytter drakter og totem for å vise tilhørighet og støtte til dette felleskapet, og at de tar del i både positive og negative ritualer som hjelper de å komme i kontakt med det hellig, og som henviser til det Durkheim ser på som religiøse opplevelser. Det neste spørsmålet er om dette fotballfellesskapet er en arena og leverandør en fast identitet og faste rammer som både Bauman (2000), Sennett (1998) og Giddens (1991) er skeptiske til finnes i den nye modernitet, eller er supporterfellesskapet ikke noe annet enn et eksplosivt karnevalfellesskap som slutter å eksistere i det øyeblikket supporterne går ut av stadion eller slår av TV'en? Et viktig moment i den kommende delen av analysen vil være koblet til om fotballens supporterkultur er noe fast og solid i ny modernitet som sosiologiens samtidsdiagnoser ellers beskriver som flytende (Bauman 2000), refleksiv (Giddens 1991) og fleksibel (Sennett 1998).

5.3.1 Supporternes identiteter

«Du kan skifte mye her i livet, kone, bil, jobb og religion, men aldri fotballag», heter det i en kjent fotballklisje som jeg presenterte til mine informanter. Sitatet viser til hvor lett det er å

skifte ut ting i den nye moderniteten, men samtidig henter sitatet til at fotball på en eller annen måte har en privilegert posisjon som fast og solid i dagens samfunn. «*Det er jeg helt enig i*» sa Nils når jeg presenterte sitatet for han. Han nevnte samtidig at han hadde en følelse av at flere i dag plutselig begynner å interessere seg for fotball, Nils selv har problemer med å forstå at dette er mulig, men det viser et poeng i Baumanns teorier om at det å være interessert i fotball ikke nødvendigvis er noe fast og evig, men at det som alt annet i dagens modernitet handler om popularitet og personlig valg.

Veldig vanskelig for meg å forstå at folk skifter fotballag, nei det synes jeg er veldig merkelig. Nå har fotball blitt en del av populærkultur, det er jo populært å være interessert i fotball, så nå er det jævlige mange som aldri har brydd seg om fotball plutselig begynt å engasjere seg og har fått seg et favoritt lag. Har du lagt merke til det? Sånn helt uten videre det synes jeg er veldig rart. Folk som har sagt at de har hata fotball! Er det fordi det er blitt kult å like fotball? Det liker jeg i hvert fall særdeles dårlig. - Nils (Newcastle)

De andre informantene var dog ikke enige at det har noe med valg å gjøre. For som Edge også fremhever så er følelse man har til en fotballklubb ikke noe man velger «*You didn't choose. It chose you.*» (Edge 1997:20). Tom gikk så langt som å kalle det en lov, og at man vist man bytter klubb eller ikke støtter klubben sin så kan man heller ikke kalle seg en supporter. Man kan si at Tom her setter spørsmålsteget ved Giddens (1991) syn på en refleksiv selvidentitet, hvor identiteten er noe som kontinuerlig skapes av individet for fremtiden, og er ikke et ferdig produkt, skapt på forhånd av fortiden.

Du kan aldri skifte fotballag. Det er loven det. Det er en uskreven lov i fotball, du er en sviker vist du gjør det. Du er ikke ekte supporter vist du skifte klubb, det skal heller ikke være fysisk mulig. - Tom (Tottenham)

Tom snakker her om en uskreven lov som ligger tettere opp mot en mekanisk solidaritet hvor det er lite aksept og forståelse for avvik og handlinger som ikke er basert i det gode for kollektivet (Durkheim 1964), enn en den individuelle friheten og refleksiviteten som Giddens (1991) og Bauman (2000) hevder kjennetegner dagens identiteter. At man aldri skal skifte fotballag er en velkjent norm innen supporterkultur, men i lys av sosiologiens modernitets teoretikere er dette uvanlig norm i den nye moderniteten. Selv Maffesoli (1996) som er nært knyttet opp mot Durkheims syn på kollektivitet, betegner de moderne gruppeidentitetene og felleskapene som flyktige. Han illustrerer dette ved å si at det moderne individ tar av og på seg flere ulike masker, altså identiteter, ut ifra hvilke felleskap de tar del i. Ser vi litt nærmere på hvordan informantene begynte å heie på klubben i sitt hjerte viser flere til at dette var mer

en tilfeldighet enn et refleksivt valg, og man skulle tru at en slik tilfeldighet, i lys av Maffesoli (1996) ikke var nok til at supporterene benytter den samme «masken» resten av livet.

Ja, det e egentlig veldig tilfeldig. Det måtte være i 92/93 som skulle tilsi at jeg var 7-8 år. En nabogutt hadde abonnert på medlemsbladet til United og da ble jeg introdusert til laget og bladet. Da satt vi på den lokale leikeplassen og bladde i dette bladet. Da ble vi veldig fasinert av laget, drakta, pokalene og alt anna man blir fasinert av når man er 6-7 år. Veldig tilfeldig, men etter dette har det bare vært Manchester United. - Magnus (Manchester United)

Jeg er litt usikker, jeg har to teorier på det. Den ene teorien er jeg fikk noen plakater tidlig på 80 tallet. Kanskje jeg var 7- 8 år, det er en mulighet, men er ikke sikker. Den andre muligheten var at jeg valgte det på grunn av navnet, for jeg husker jeg synes at Liverpool var et skikkelig kult navn. Så i grunn er det veldig tilfeldig at det ble Liverpool som ble laget mitt. - Stein (Liverpool)

Både Tom og Stein sier at det var tilfeldigheter som gjorde at de begynte å heie på sin klubb. At man som 6 eller 7 åringer fikk noen plakater eller at man synes en klubben hadde kule drakter eller et kult navn burde i lys av Giddens (1991) teori om et refleksivt selv ikke være nok til at denne klubben 40 år senere skal være en så viktig del av Stein og Toms identitet. Et annet interessant eksempel på hvorfor tanken om en refleksiv identitet er problematisk med tanke på fotballsupportere finner vi i Live sin fortelling om hvordan hun ble glad i Liverpool. Live er den eneste informantene som ikke var interessert i fotball som ung. I utgangspunktet var hun også ekstremt skeptisk til fotball generelt og supporterene spesielt.

Jeg plasserte alle supporterene i Pondus boksen. Som arbeidsledige, late, øldrikkende, aggressive, menn med øl i klypa og fett hår. Og alle var 40 pluss, og ingen hadde noensinne lest en bok. Sånne tanker hadde jeg mot supporterene, jeg stappa dem alle i samme boksen. Dette gjorde jeg helt til jeg akkurat skjønnte litt for sent at jeg hadde gifta meg med en ekte supporter. - Live (Liverpool)

Live hadde til og med i utgangspunktet tatt et valg om og ikke like fotball. Og ville med utgangspunkt i denne skeptiske prøve forstå hva det hva som gjorde at folk ble så tullete av å like et engelsk fotballag.

Jeg skulle ikke bli en supporter, og syns jo som sagt at fotballsupporterene var teit, og at fotball var kjedelig, var veldig oppskrytt og tok alt for mye plass. Men jeg var allikevel nysgjerrig på hvorfor flere hundre tusen nordmenn er så tullete etter engelsk fotball, og hvorfor det tar så mye plass i samfunnet rundt meg, og også om jeg hadde kjøpt katta sekken når jeg gifta meg med en liverpoolsupporter. - Live (Liverpool)

Til tross for skeptisk til både fotball og supporter-kulturen er hun i dag selv en ihuga supporter. På bakgrunn av hennes tidligere tanker og refleksjoner rundt fotball er det vanskelig å se på dette som et bevist valg. Live trekker selv frem at det at hun har vært med mannen sin på

kamp, samt vært på Liverpool kamper i sammenheng med sin jobb har sakte med sikkert gjort henne hekta.

Å så begynte jeg å se mange kamper, det å se kamp i England, den syngende liga. Himmel og hav for ett trøkk, et fysisk trøkk, den lyden. Jeg som har jobbet med radio, jeg er jo så fascinert av lyder. Lyden av 45000 sjelers følelser som er pakka på utsida. Nei det var heilt fantastisk. Det felleskapet, den gleden og den stemninga! Jeg har vært på ca 40 kampa siden 2008, og det er noen med å oppleve nokk ganga så blir man jo hekta. Det går ikke an å gå på 40 kampa med samme lag i England uten å bli følelsesmessig involvert på et eller annen tidspunkt. Og nå er det for meg for sent å snu. - Live (Liverpool)

Akkurat det at Live fremhever at det er for seint å snu er interessant. Med tanke på den store individuelle friheten, og vår tids refleksivitet skulle man tro at det aldri var for seint å snu for det moderne individ. Det finnes verken institusjoner eller arenaer som binder mennesker fast i den nye modernitet (Bauman 2000). Rasjonelt sett kan man velge og vrake som man vil, og i lys av dette kunne Live selvfølgelig ta et rasjonelt valg om å slutte å like fotball igjen, det er ingen institusjoner eller autoriteter som tvinger henne til å fortsette å være en supporter. Problemet er at bare at fotball og det felleskapet som finnes i fotballen ikke er basert på rasjonalitet, men på følelser. Man blir følelsesmessig involvert sier Live, akkurat slik Maffesoli (1996) fremhever at de moderne stammene kommer sammen på bakgrunn av følelser fremfor rasjonalitet. Det er følelsene av felleskap og tilhørighet, glede og skuffelse og det å føle at man tar del i det «hellige» som gjør at tusener av nordmenn har blitt så tulle etter engelsk fotball, det er disse følelsene som gjør at det for Live er for seint å snu, og det er disse følelsene som gjør Live lykkelig for at hun falt for fotball selv om hun av og til angrer seg. Og det er på bakgrunn av disse følelsene Edge (1997:20) sier at man ikke selv velger fotballklubb, men at klubben velger deg.

Jeg er så lykkelig for at jeg falt for fotballen, selv om jeg av og til angrer. Jeg stod på fa cupfinalen, min første tur til Wembley mot Chelsea når vi tapte. Jeg var så lei meg. Da tenkte jeg hvorfor i alle dager begynte jeg med det her. Jeg ble heilt tung og tom i kroppen og hadde egentlig mye jeg skulle gjøre, men all energien forsvant ut av kroppen min. Hvorfor rota jeg meg bort i fotballen etter fylte 30, det er som å begynne å røyke etter 30 det er jo helt idiotisk. Hvorfor kunne jeg ikke bare holdt meg unna, men så minner jeg meg selv på hvor utrolig mange sider med fotballen som jeg er så lykkelig for at jeg har fått inn i livet mitt da. - Live (Liverpool)

For Magnus og Anders handler det å støtte laget som man har hatt siden man er liten også om personers karakter og stolthet. Denne karakterstyrken er et kjennetegn på om du er en ekte supporter hevder de.

Det har noen med stolthet og din personlige karakter at du står for den klubben du har valgt deg fra du var liten. Så det er derfor jeg respekterer alle de supporterne som holder med klubbene som er nedover i divisjonene. For da ser jeg på det som ekte supporter som hold med klubben sin i tykt og tynt. Leeds er jo et godt eksempel på det. Det er jo fullt kaos i Yorkshire for tida, må være helt forferdelig for dem, så stor klubb og så mange supportere. - Tom (Tottenham)

Det er en karakterbrist vist man bytter favoritt lag eller har flere favoritt lag. Jeg rakker ikke ned på dem som bytter favorittlag, men jeg ser heller ikke på de som ekte supportere. Det er veldig innprenta i den fotbalmentalitet at man skal ha et favorittlag og holde seg til det. For meg er tanken om å skifte lag helt surrealistisk. Jeg kan ikke fatte hva som skulle skjedd for at det skulle vært mulig. - Magnus (Manchester United)

Det er akkurat en slik type karakter som Magnus og Tom her snakker om, Sennett (1998) setter spørsmålsteget ved om finnes i dagens modernitet. I lys av fortellingene til en far og hans sønn viser Sennett (1998) hvordan den nye kapitalisme i den nye moderniteten har ført til et økt fokus på det umiddelbare øyeblikket, og hvor langsiktige mål er byttet ut med ønske om kortsiktige suksess. Enrico, som representerer tiden før den nye kapitalismen, hadde et liv som ga mening som en lineær fortelling. Drevet fremover fra den ene oppussing til den andre og fra den ene avbetaling til den andre. Enricos liv var preget av stor stabilitet både når det gjelder arbeid, identitet og felleskap. Enricos sønn, Rico, hadde derimot et helt annet liv og levesett enn sin far. Han var preget av den nye kapitalismen, og dyrket ustabilitet og sjanser. Han skiftet identitet like ofte som han skiftet jobb og bosted, og felleskapene han tok del i hadde ingen varighet og var preget av overfladiskhet (Sennett 1998).

Sammenligner vi informantens fortellinger opp mot Enrico og Rico, ligger det å være en fotballsupporter mye nærmere Enrico. Det å være supporter er et livslangt prosjekt drevet fremover av den ene kampen etter den andre, og fra den ene sesongen etter den andre. Som informantene har vist til så skifter man ikke lag selv om dette kan gi kortsiktig suksess og glede. Stein som har vært gjennom den verste sportslige nedgangen av informantene forteller for eksempel at vist han hadde vært frisk i hode så hadde han skifta klubb til noen som har suksess, men som han sier så er det ikke så lett.

Ingen kan kalle meg en medgangssupporter i hvert fall. Det å være supporter handler om lojalitet. Vi er veldig lojale ovenfor hverandre og ovenfor klubben. Har våre meningers mots, men er lojale. Vi kan være så uenige vi bare vil, som med mange år med Bates. Det er ikke mange lags supportere som har blitt skjelt ut i kamp programmet som «morons» som vi har blitt. Likevel så møter vi opp. Sportslig har vi jo vært ræva en del år, men vi møtte opp. Så det er et unikt felleskap. I ups and downs står vi sammen. Hadde vi vært friske i hode så hadde vi slutta å bry oss Leeds, og begynt og heiet på et lag som vinner noen kamper, men så lett er det dessverre ikke. - Leif (Leeds)

En slik type karakter som Leif her viser til er akkurat det Sennet er redd for skal forsvinne i den nye moderniteten. Tidligere ble denne karakteren dannet gjennom individets sterke forankring til felleskap knyttet til klasse, arbeid, religion eller etnisitet, og i dag kan man ut ifra supporterernes fortellinger oppnå en slik karakter gjennom de normer som finnes i fotballens felleskap. Samtidig peker informanten på at det er få ting som ellers er fast og evig i deres liv, slik som det også er for Rico (Sennett 1998), eller for individer i det samfunnet Bauman (2000) beskriver. Anders viser for eksempel at han tross sin unge alder har skiftet utrolig mange deler av sin identitet.

Ja det er sant, jeg har bytta politisk parti, kjæreste, jobb, bolig, utdanning og venner. Er ikke gammel nokk til å ha skifta bil enda, men kommer helt sikkert til å gjøre. Men Arsenal kommer alltid til å være en del av meg, det kan jeg love deg. Det er egentlig veldig merkelig, man kan ikke forklare det. Det er bare en slik evig kjærlighet. That's it! - Anders (Arsenal)

På tross av dette er forholdet til fotballklubben er allikevel noe fast og evig, selv om han har problemer med å forklare hvorfor akkurat fotballaget har fått en slik posisjon i hans identitet og liv. Slik er det også for de andre informantene. Leif beskriver det å være som fotball supporter som noe er i roten på en persons identitet, og som ikke kan justeres.

Man skiftre aldri lag. Enten så er du høyre hendt eller s e du venstre hendt. For å si det sånn da. Det er noe du bare ikke kan gjøre noe med. Du kan justere livet ditt på mange måter, men det som ligger i rota på deg kan ikke forandres. - Leif (Leeds)

Live trekker frem at det kun er tre ting som ikke kan byttes ut i livet: Dine foreldre, barna dine og fotballaget ditt. Stein er inne på det samme, noe som viser hvor stor del av deres identitet som er forankret i klubben. Det viser at det faktisk finnes enkelte faste elementer i den flytende modernitet Baumann (2000) beskriver.

Er det noe annet som er like fast? Det er tre ting du ikke kan bytte. Du kan ikke bytte foreldra dine du kan ikke bytte barna dine og du kan ikke bytte fotballag, ellers kan du bytte alt. Du kan til og med bytte kjønn. Nei det er spesielt. Det er bare en av de tingene som bare er sånn det er. Det er vanskelig å forklare. - Live (Liverpool)

Snakka om tatoveringa i stad. Jeg er lykkelig gift, bra ho ikke hører meg her nå, men vist jeg skulle tatt en tatovering så skulle det enten vært ungene mine eller fotballaget. thats its. Det er de eneste du vet kommer til å være en del av deg hele livet! - Stein (Liverpool)

Som vi ser av alle sitatene i denne delen av analysen så er det å være supporter noe som beskrives som en fast og evig del av informantens identiteter. En slik sterk identitetsforankring kan ikke forklares med bakgrunn i den nye modernitetens økte personlige friheten eller selvets refleksivitet (Giddens 1991, Bauman 2000, Maffesoli 2008). En slik type identitet kan heller ikke beskrives som noe flytende eller nomadisk (Maffesoli 1996, Bauman 1998), og denne delen av informantenes identitet er ikke styrt av et ønske om kortsiktig suksess som kjennetegner den nye modernitetens kapitalisme (Sennett 1998).

En slik sterk identitetsforankring er dog noe som fremheves som en av de viktigste funksjonene til den tradisjonelle religionen. Religion har tidligere vært en arena for tilhørighet og hvor man fant mening i tilværelsene gjennom en tydelig definisjon av hvem «jeg» og «vi» er. I lys av en klassisk forståelse av sekularisering innebærer dette at det moderne mennesket opplever en identitetskrise i den nye moderniteten fordi religiøse tanker, praksiser og institusjoner har mistet sin sosiale betydning og makt (Wilson 1976). En slik tankegang finner vi også igjen i Bauman, Giddens og Sennets samtidsdiagnoser. Krogseth (1998) hevder derimot de religiøse funksjonene ikke forsvinner i den nye moderniteten, vi mennesker finner isteden nye arenaer som erstatter den tradisjonelle religionens funksjoner, blant annet dens evne til å forankre folks identitet. I lys av Krogseth dialektiske sekulariseringsteori kan vi dermed forklare informantenes sterke forankring av identitet i supporterkulturen som en del av sekulariseringsprosessen. Hvor nye, og tidligere profane, arenaer av samfunnet, som fotball og dens supporterkulturen, har blitt sakralisert og dermed tatt over den tradisjonelle religionens funksjon om å tydelig definere hvem «jeg» og «vi» er.

5.3.2 Supporternes hverdagspraksiser

En så sterkt forankret identitet som informantene har vist til i det forrige del av analysen er sjeldent i den nye moderniteten. Den økte individualismen og det at de store institusjonene har mistet sin funksjon og makt over individet burde ifølge samtidsdiagnostikerne ført til at identitet var noe langt mer refleksivt og fleksibelt enn det supporterens beretninger illustrer. Ser man videre på hvorfor den tradisjonelle religionen var en så god arena for identitets forankring så var det at denne institusjonen samtidig hadde som funksjon å være en leverandør av faste rammer og hverdagspraksiser som gjorde det naturlig for individene å forankre sin identitet der (Krogseth 1998).

Ser man dette i lys av fotballens supporterkultur så er det faktisk veldig få arenaer i det sosiale liv som kan gi så varige og faste rammer som tilhørigheten til en fotballklubb kan gjøre.

Fotballen gir dette blant annet en fast ramme ved at kampen spilles til faste tider en eller to ganger i uken. Anders viser til viktigheten av denne kampen som ett bindeledd mellom han og hans kamerater, og at dette har blitt en fast ramme i hans liv.

Arsenalkampen har blitt en viktig del av vår vennegjeng. Hver helg møtes vi enten hjemme hos meg, eller en kompis for å se kampen, ta et par pils, snakke fotball og bare henge. Siden dette har blitt en så fast greie så vil jeg si at Arsenalkampen er med på å styrke båndene mellom oss. Vi hadde sikkert funnet på andre ting sammen vist det ikke hadde vært for kampen også, men det er deilig å vite at hver eneste helg så har vi gutta en fast avtale hvor vi koser oss og ser fotball. - Anders (Arsenal)

Dette eksemplet viser hvordan fotballkampen er med på å danne en fast ramme hvor individet samtidig binder seg nærmere fellesskapet, slik Durkheim (1965) er opptatt av i sin beskrivelse av de religiøse ritualene. Kirken og gudstjeneste har akkurat den samme sosiale funksjonen innenfor Kristendommen, for kristne er gudstjenesten en fast ramme og et bindeledd til det kristne fellesskapet. Repstad (2010) har studert det religiøse bilde i Norge og han viser til at under to prosent av befolkningen i Norge benytter seg av religiøse begivenheter som gudstjenesten mer en gang i måneden. Mens gudstjenesten er noe som stadig flere går glipp av, er det få av informantene som ikke får med seg kampen til favorittlaget. Anders og Nils som er de to yngste av informantene har for eksempel ikke gått glipp av noen av favorittlagets kamper på flere år.

Kampen er ukas høydepunkt, det skal sykt mye til for at jeg går glipp av en Arsenalkamp, sist gang jeg mistet en match var vel for fire år siden, når jeg var i konfirmasjonen til broren min. - Anders (Arsenal)

Jeg ser selvfølgelig alle kamper. Kamper kommer alltid først, jeg utsetter alt annet for å se de. Jeg kan faktisk ikke huske sist jeg gikk glipp av en kamp. - Nils (Newcastle)

Hvis dette stemmer betyr det at Anders og Nils ser en eller to kamper i uken fra midten av august til slutten av mai. Noe som betyr at fotballen i stor er med på å strukturere deres hverdagsliv. Dette sammenfaller med det Felski (1999) fremhever som en viktig funksjon innen sport. Nemlig at sport og fotball kan fungere som et anker som er med på å danne en følelse av å ha et «selv», tilhørighet og en ikke minst en urefleksiv måte å leve på som er i ferd med å forsvinne i den nye moderniteten. Bauman (2008) fremhever at det moderne individs personlige frihet og refleksivitet er så stor at man får en følelse av å flyte rundt i et hav av valgmuligheter uten noen faste holdepunkt. For fotballsupportere er kampen nettopp et slikt holdepunkt, og i lys av Anders og Nils fortellinger finnes det ikke i realiteten et valg knyttet til kampen, siden den i deres hverdag alltid kommer først.

Det at Nils og Anders «alltid» får med seg kampen, og utsetter alt annet for å få den med seg viser til denne urefleksiv måten å leve på som er så uvanlig i den nye moderniteten. For de informantene som har barn og familie er situasjonen litt annerledes, men også disse gjør det de kan for å få se kampen. Stein prøver for eksempel og organiserer hverdagen sin utefra Liverpoolkampene, mens Tom trekker frem fotballkampen som en mentalpause i en ellers veldig hektisk hverdag.

Hvis ungene skal spille kamp eller det er forestilling du føler du må på, så kanskje det blir vanskelig. Men jeg prøver å organisere hverdagen slik at jeg får sett kampen. Det skal ganske mye til for at jeg går glipp av en kamp. - Stein (Liverpool)

Det er kanskje det jeg liker best med fotballen da. Det der mentale pausen. For oss som familie, jobb, unger og venner, det er alltid noe som skal skje. Du får en slik utnulling og pause fra deg selv når du er på kamp, og det tror jeg sunt. Det bare å slippe alt av det du har av tanker, ideer og jobb og så kan du bare kose deg med kampen. Det er mental yoga. Det er et fristed som er kjempeviktig. For man blir så bombardert og alt er så fragmentert for vi går jo med mobilen i lomma og jobben er der hele tiden. Mail, Twitter, Facebook, det er noe hele tiden og det blir så oppstykket alt. Det å gå inn i en fotballkamp og bare være inne i den tilstand, det tror jeg er kjempesunt jeg. - Tom (Tottenham)

For Live er Liverpoolkampen et høydepunkt i en hverdag som ellers suser av sted, og for henne og familien hennes er denne ukentlige samlingen rundt kampen en bonus i et ellers A4-liv som både gir spenning, engasjement og glede.

Det aller fineste for meg er at det er så langt mellom jul og bursdag, Det er så få høydepunkter og glede seg til i et slikt voksne liv med barn, forplikters og jobb. Livet durer liksom av sted i koppvask og klesvask og trivielle matlaging. For sånne kreative og rastløse sjeler som meg kan det være ganske frustrerende. Jeg har stasjonsvogn, garasje og rekkehus, alle tingene jeg ikke kunne se for meg at jeg skulle ha når jeg vokste opp med tusen ideer av hvordan livet mitt skulle bli. Det som er artig at jeg har oppnådd veldig mange av de drømmene jeg har satt meg yrkesmessig, men jeg fikk stasjonsvogn på kjøpet. Fotball er for meg er en fantastisk bonus i dette A4 livet. Fordi det tilfører meg og min familie en ukentlig glede. Forventingsglede! Og det der å få gå og være full av forventning hver uke det er luksus det. Den spenninga hver uke. Jeg er så lykkelig for at alle vi fire har Liverpool fotball klubb til felles. For det er en sånt ukentlig høytidsstund. Det er nok grå hverdager, men kampdagen er spesiell. Da er det action da er det popcorn og så kose vi oss. Så samles ofte mange naboer og venner, og så blir på en måte huset vårt et lite fotballhus med engasjement og liv. - Live (Liverpool)

Denne forventningsglede og det ukentlige høydepunkt Live her forteller er viser til den samme funksjonen som Delaney (2001) trekker frem i sin studie. Nemlig at fotball for noen er det et høydepunkt som hjelper dem å overkomme hverdagslivet monotone rutiner. Hvor viktig

denne ukentlige kampen har blitt for supporterne som en fast ramme og høydepunkt i hverdagen kommer også frem når de snakker om de helgene der laget deres ikke spiller kamp. Om det så måtte være fordi det spilles landskamper eller laget deres er slått ut av cuper.

Det er et veldig savn når det ikke er Tottenham kamp i helgen ja. For det er en del av helgen, når det er helg så skal det være fotballkamp. Det er ukas høydepunkt. Når det er pause så kjeder meg stort, og vet egentlig ikke helt hva jeg skal finne på. - Tom (Tottenham)

Må si det at det blir jo en bortkasta helg når Leeds ikke spiller. Det er liksom hvem spiller vi mot i dag, når starter det, og til hvilken stadion skal vi? Hvem starter? Det er liksom sånn du går og tenker på. (Tar frem terminlista). Du går jo rundt med denne i lommeboka, og gleder deg til hver eneste kamp. - Leif (Leeds)

Både Tom og Stein viser gjennom den skuffelsen som de beskriver når det ikke er kamp at fotball har en stor rolle i deres hverdagsliv, både som en fast ramme som de strukturerer helgene rundt, men også som et høydepunkt som de går og gleder seg til ellers i hverdagen. Ser vi på selve kampen i et lengere perspektiv kan den sees i sammenheng med Durkheims religions-teori, hvor kampen og alle de ritualer som følger med har utviklet seg til bli en viktig del av ikke bare deres hverdagsliv, men også deres livshistorie. De eldste informantene trekker for eksempel alle frem tippekampen som en av grunnene for at de begynte å følge med på fotball, og hvorfor det engelsk fotball har fått en så sterk posisjon i Norge.

Når jeg var seks år da så hadde jeg begynt å spille fotball sjøl og allerede da så va det det snakk om engelsk fotball og tippekampen på lørdagen var det store høydepunktet. Da var det bare en kamp i uka, men jeg husker at vi ungene brukte å samle oss rundt TV-en og følge med. Da hadde vi som regel hvert vårt lag vi holdt med. Jeg husker enda den første Tippekampen jeg så med Tottenham. - Tom (Tottenham)

Vi fikk tippekampen inn i 69, da var jeg ikke mer en fem. Det var engelsk fotball som ble vist på TV og ikke norsk. Generasjonen som er født på 60 tallet har vokst opp med engelsk fotball som det store, og det er derfor nordmenn har et så sterkt forhold til det som de har, og det er sikkert derfor jeg ble så glad i Leeds. - Leif (Leeds)

Som vi ser viser både Tom og Leif til tippekampen som starten på deres tid somsupportere. Og kampen har fra barndommen og frem til i dag vært en viktig del av deres hverdag og livshistorie. Arne Vikan viser til at fotballkampen fungerer som gjerdestolper i livet til supporterne. Når man ser kamp med sitt favorittlag blir man så følelsesmessig involvert, man lever seg inn i kampen og kjenner på følelser av smerte, glede, sorg, og voldsomt engasjement. Slike følelser setter spor i hukommelsen, og syr på mange supporterne sammen og måter livet til forsterker deres identitet (Ansnes 2010:67-68). Det er derfor ikke tilfeldig at

Tom husker sin første Tottenham-kamp, eller at Stein husker hvordan været var når Jeremy Goss scoret 0-1 målet mot Liverpool for 20 år siden.

Det var jo siste kampen med ståtribune på the Kop i 1994 mot Norwich. Det er spesielt. Tapte 1-0, Jeremy Goss scoret. Det va stort. Den kampen, den opplevelsen, selv om det er 19 år siden, så husker jeg den dagen som det var i går. Solskinnet, stemningen, trøkket på tribunen og langskuddet fra Jermei Goss. - Stein (Liverpool)

Som vi har sett har selve kampen flere funksjoner i supporterens hverdagsliv. Den kan virke strukturerende, den fungerer som et høydepunkt, og den kan sees på som en gjerdestolpe som er med å gi supportere faste holdepunkter i deres livshistorie og identitet. Et annet element ved kampen som en fast ramme informantene min trekker frem er at det er en arena for å få utløp for sine følelser. Magnus er for eksempel inne på at man i den norske kulturen sjeldent får utløp for sine følelser, men at fotballen nettopp er en slik arena. Live er inne på noe av det samme, og er glad for at hun har funnet en plass hvor hun kan få fast utløp for sine følelser en eller to ganger i uken.

Vi lev jo i en kultur som ikke akkurat e italiensk. Vi e jo i et land vor det er flaut å gråte og flaut å le og man skal ikke vis sitt sinne. Man går vekk rød i tryne og angrer på alt man burde sagt etterpå vist noen har såret deg eller behandlet deg urettferdig. Det er liksom slik i kulturen vår at vi aldri skal tape ansikt. Japanerne har det enda verre enn oss. Vi er liksom i den retningen, vi er verken fransk eller italiensk, men vi som er fotballsupportere får rope, banne, grine og hyle av glede hver eneste uke, og det synes jeg er utrolig deilig. - Magnus (Manchesyer United)

Fotball er en arena hvor vi får utløp for følelsene våre. Det får vi ikke i ellers i hverdagen. Så jeg blir glad når jeg ser store digre bamser som står og skrik på Anfield, bare fordi dem er der. Og tårene renn. Det er sånn en ventileringskanal som jeg er så glad for at jeg har funnet. Glede, frustrasjon, brutte drømmer, det er som følelsesmessig karusell som man får dampet ut følelsene sine av en eller to ganger i i løpet uka. Det er sunt. Det er tungt å gå å bære på alle disse følelsene. - Live (Liverpool)

Prest Einar Gelius hevder at vi lever i en tid som er i ferd med å bli følelsesløst og preget av stor grad av likegyldighet. At man har en arena i den nye modernitet hvor man kan få utløp for sine følelser, som Anders og Live her viser til, er derfor utrolig viktig. Om dette skjer gjennom kirka eller fotballen spiller for ham ingen rolle. Han fremhever videre at det finnes mange likheter mellom fotball og religion siden begge deler tilslutt handler om å holde noe svært høyt. Begge arenaer gir oss i en tid preget av rastløshet og rotløshet noe å tro på, et innhold i livet, og ikke minst noe vi kan forholde oss til i hverdagen (Ansnes 2010:227-229). Gelius beskriver her hvordan både kirka og fotballen opprettholder de samme viktige

funksjonene i folks hverdagsliv i en modernitet som han mener er preget av rotløshet og rastløshet som vi kjenner igjen fra Baumans (2000) samtidsdiagnose.

Det er ikke bare kampen som danner en viktig ramme for supporterne, også det å følge med laget på internett, delta i diskusjoner og dra på supportertreff er faste elementer i deres hverdag. Anders, Stein og Leif forteller i sitatene under hvor mye tid de bruker på klubben sin i hverdagen. Anders synes det nesten er skremmende hvor mye tid han bruker på følge med og oppdatere seg på alt som skjer rundt klubben og Stein er glad for intervjuene er anonyme når det gjelder dette tema.

Når det gjeld hvor mye tid jeg bruker på Arsenal så er det vanskelig å fastslå. Jeg ser selvfølgelig alt av kamper, men jeg bruker også enormt mye tid på å lese om klubben, dette vil si blogger og artikler, samt diskutere arsenal med venner og på nettet. Vist det e medregnet så oi, da e neste skremmende hvor mye tid jeg bruker på Arsenal. - Anders (Arsena)

Bra dette er anonymt. Kampen er jo bare en liten del av. Jeg merker jeg bruker mye tid på nettet da. I uka sjekker jeg veldig mye. I silley season var det travelt følte jeg. Da var det veldig mye å følge med, opp på natte for å sjekke når det kokte som mest... Jeg bruker også en del tid Facebook for å få ut litt engasjement. Elsker å diskutere fotball generelt og spesielt artig er det å mobbe United supportere. Vanskelig å anslå i timer, men det er mang timer per dag. Følger med døgnet rundt føler jeg. - Stein (Liverpool)

Også Nils sier at det er en naturlig del av hans hverdag og holde seg oppdatert på Newcastle. Samtidig fremhever han at dette er noe som han setter stor pris på.

Bruker ganske mye tid på å lese nyheter om klubben, så leser jeg på hjemmesidene og news now og sånt da. Følger veldig mye med, blir veldig naturlig del av dagen. Når du er på internett går du alltid inn på disse sidene ser om det er noe nytt om klubbe. Så du bruker mye tid på det.. men det er ikke tid som du føler er bortkastet, det er noe du syns er gøy ikke sant. Det går en del tid, men det er gull det. - Nils (Newcastle)

Sitatene viser at informantene bruker enormt mye tid på klubben i sitt hjerte, og det er ingen ting som tyder på at det å være en supporter bare er en kostymet som supporterne tar av seg når kampen er ferdig og dommeren blåser i fløyta, slik man skulle trodd ifølge Baumann (2000). For som vi ser av Toms fortelling er det å være supporter for han noe som gjelder fra han står opp til han legger seg.

Jeg har bestandig sagt det sånn når jeg har blitt sammen med damer at gifter du deg med meg så gifter du deg med Tottenham. For Tottenham har alltid vært en stor del av livet mitt. Det er en hobby, eller et engasjement som overgår alt anna jeg hoder på med egentlig. Jeg tenker og følge med Tottenham nesten 24 timer i døgnet. Så lenge jeg er våken så følger jeg med alt som skjer. Man skulle tru at det skulle begynne å

avta når man har blitt 41 år, men det er nesten motsatt jo eldre jeg har blitt mer og mer ivrig. Og gleden av seier er like stor i dag om ikke større enn tidligere. Og tapene tar jeg like tungt som før, kanskje jeg har blitt litt flinkere ti å takle motgang da, men engasjementet og hvor mye det betyr i livet mitt har ikke forandret seg. - Tom (Tottenham)

Som Robson (2000) er inne på i sin studie er kampen i seg selv er kun en fysisk manifestasjon av den regularitet som er med å forsterke den pågående prosessen av identitetsforankring som skjer i hverdagen til supporterne. Den symbolske effekten av supporterens hverdagspraksis, som det å ha på seg lagets drakt, holde seg oppdatert gjennom media, snakke fotball på puben etc., er med på å øke deres tilknytning til klubben, og i ytterste konsekvens, som vi har vært inne på tidligere, får de dem til å føle at de selv er en del av klubben, og en del av et større «vi». På dette området ser vi en klar funksjonell ekvivalens mellom supporterkultur og religiøsitet. De kristne hverdagspraksisene har den samme funksjon som supporterens hverdagspraksiser, det å ha på seg korset, lese bibelen, be, synge salmer, møtes i bedehus eller bibelgrupper øker deres tilknytning til troen, og får de til å føle seg som en del av et større felleskap som de kan forankret deres identiteter i.

Man kan argumentere for at den nye modernitetens individuelle løsrivelse fra den tradisjonelle religionens institusjoner og ikke minst tradisjoner har ført til de kristne hverdagspraksiser er i ferd ved å forsvinne som en fast ramme for det moderne individ. Dette betyr ikke at det moderne individ flyter rundt i et hav av valgmuligheter, uten noe faste holdepunkter, slik Bauman (2000) hevder. Informantens fortellinger har i denne delen av analysen vist at fotball nettopp gir den samme faste rammen som religion tidligere var en leverandør av ved hjelp av sine hverdagspraksiser. I tillegg er selve fotballkampen med å strukturere supporterens hverdagsliv, gir de et ukentlig høydepunkt, samt gir de en arena hvor de kan få utløp for sine følelser.

5.4. Oppsummering

I dette kapitlet har jeg i lys av informantens fortellinger vist at det finnes flere religiøse elementer i supporterkulturen, og at supporterer gjennom sitt totem, tro, ritualer og seremonier opplever en sterk følelse av felleskap, tilhørighet og solidaritet. Informantens fortellinger beskriver et felleskap tuftet på følelser fremfor andre tilknytningsformer som klasse, yrke og geografi, og når supporterne snakker om et «vi» er dette for supporterne

kollektiv realitet, og ikke individuelle prosjekter. Fotball danner også en fast ramme for supporterene ved at kampen er med på å strukturere deres hverdagsliv og gir de et ukentlig høydepunkt. De mange hverdagspraksisene som informanten har vist til i dette kapitlet viser også til at det å være en supporter er noe som varer lengere enn den tiden det tar fra dommeren blåser i gang kampen til han blåser av. Det er også vist til at supporterne gjennom sitt engasjement, lidenskap, og hverdagspraksiser har forankret sin identitet i supporterkulturen. Informantenes fortellinger tyder også på at deres forhold til både klubben og supporterfellesskapet er så fast og solid at det vanskelig kan beskrives som noe flytende, refleksivt eller fleksibelt. I det neste og avsluttende kapitlet vil jeg besvare denne oppgavens hovedproblemstilling, samt rette en kritikk mot elementer i sosiologiens samtidsdiagnoser.

6. Avslutning

I denne masteroppgaven har jeg gjennomført kvalitative dybdeintervjuer med norske supportere av engelske fotballag, og jeg har i lys av supporterernes egne fortellinger sett nærmere på hvordan fotball og religion opprettholder mange av de samme sosiale funksjonene for sine tilhengere. I analysen har jeg vist, med bakgrunn i oppgavens tre underproblemstillinger, hvilke religiøse elementer som finnes i fotballens supporterkultur, hvordan supporterkulturen påvirker supporterens identiteter og hvilken rolle fotball spiller i supporterens hverdagsliv.

Videre i dette avsluttende kapitlet vil jeg besvare min hovedproblemstilling, og vise til de viktigste poengene som kom frem fra analysen. Jeg vil også ha en teoretisk diskusjon av de perspektiv som er benyttet i oppgaven, samt i lys av denne oppgavens funn rette et kritisk lys mot sosiologiske samtdiagnosers store fokus på individualitet, refleksivitet og fleksibilitet, og neglisjering av fellesskapets posisjon og funksjon i den nye moderniteten. Til slutt vil jeg komme med noe forslag til videre forskning i forlengelsen av denne oppgavens resultater.

6.1 Konklusjoner

Med utgangspunkt i en funksjonalistisk forståelse av religiøsitet har jeg vist at det finnes en rekke religiøse elementer i fotballens supporterkultur. Likhetene mellom totemismen (Durkheim 1965) og fotballens supporterkultur er mange og til dels veldig sterke. Informantenes fortellinger har vist at supportere tar del i fellesskap som benytter drakter og klubbemblemer som totem, og som får dem til å føle at de er en del av et større «vi». De tar del i negative ritualer som hjelper dem med å komme i den rette stemningen, og positive ritualer som bringer dem inn i den hellige sfære hvor deres identifikasjon, tilhørighet og solidaritet til supporterfellesskapet bekreftes. Selve fotballkampen har i denne sammenheng en spesiell posisjon, og Nils sin beskrivelse av hvordan det er å være sammen med andre Newcastlefans på deres hjemmebane St James's Park synes jeg på en god måte oppsummerer de følelser fotball frembringer.

Det er jo en skjær og ren glede, det er jo så jævlig kult. Når du sitter ved siden av fremmede og alle hopper og gir hverandre klemmer og gauler så er det en helt syk fellesskapsfølelse og en glede som utspiller seg, ikke sant. Folk klikker, de mister alle hemninger. Det er det som er så morsomt med fotball, det er de følelsene. Det er ingen som holder noe igjen sånn som ellers i livet. Aller slipper seg løs, og det er så kult! - Nils (Newcastle)

Sitatet illustrer også til den type gruppeseremoni som Durkheim (1965) beskriver som en religiøs opplevelse, hvor man finner en fellesskapsfølelse preget av energi, entusiasme, glede og fullstendig trygghet. Durkheim (1965) hevdet at det er i slike gruppeseremonier religiøst liv har oppstått, og i lys av dette kan man derfor spørre seg om ikke fellesskapet som finnes i fotballen er et eksempel på en av de mest elementære formene for religiøst liv.

Som jeg var inne på i metodekapitlet skiller informantens forståelse av religiøsiteten seg fra denne oppgavens bruk av begrepet, og flere var med utgangspunkt i sin substansielle forståelse skeptisk til en sammenligning mellom fotball og religion. Med tanke på denne oppgavens deduktive utgangspunkt og metodologisk-kollektivistiske tolkning har ikke dette noen betydning for oppgavens overordnede spørsmål. Det er likevel interessant å se litt nærmere på hvordan Live, som er kristen, forholdt seg til en slik sammenligning etter en lang samtale som indirekte hadde handlet om fotballens funksjonelle ekvivalens til religiøsitet.

For meg er det ikke religiøst i det hele tatt. For meg er det underholdning, felleskap, samhold, glede, forventning, og spenning. Men det er jo en del likhetstegn mellom fotball og religion. Lik symbolikk. Du har fargesymbolikken både på bane og kirke, du har salmene du har sangene, du har et fristed hvor du kan komme akkurat som du e om det er. Du har det felleskapet.. Du har drømmer og håp, og du setter noe høyere enn deg selv. Det å dyrke noe som du opplever som større enn deg selv, og som tilfører deg drømmer og som stimulerer dine lengsler kan sikkert for mange oppleves som høyst religiøst, i hvert fall vist disse drømmene og lengslene blir oppfylt. Nå tror jeg personlig på Gud, så som sagt, er det for meg ikke noe religiøst med fotball. Jeg er ikke veldig praktiserende religiøs, men har tatt det standpunktet at jeg tror på gud. Og når man først tror på Gud så tror man at det er han som har skapt verden. Alt er så gjennomtenkt da, det går ikke an at alt er så tilfeldig. Alle de næringskjedene. Det går bare ikke an at det skjedde med et smell. Og jeg tenker at et fotballag kan faktisk ikke smelle til å skape et helt univers som gud har gjort da. Men det kan skape et lite miniunivers av glede, engasjement og samhold inn i det store universet. Det er jo det å tro på et liv etter døden og da. Jeg kan jo ikke tro at det er Bill Shankly som tar imot meg under Shankly gates. Det blir for dumt. Liverpool har bare eksistert siden 1892, hva med alle de årene før? - Live (Liverpool)

For det første ser vi at Live med utgangspunkt i sin egen tro tar avstand fra en sammenligning mellom fotball og religiøsitet, men samtidig er hun inne på hvordan fotballens supporterkultur operer som en funksjonell ekvivalens til religion i den nye moderniteten. Samholdet, felleskapet, ritualene og det å dyrke noe større enn deg selv er alle sosiale funksjoner som har stått sterkt i den tradisjonelle religionen, og som Live også opplever gjennom supporterkulturen. Det er dette som er kjernen i denne oppgaven, og som Krogseth (1998) fremhever kan mindre grupper og felleskap som kan virke profane, slik også Live tolker

fotballens supporterkultur, i den nye moderniteten, sakraliseres og dermed bli bærer av de samme funksjonene som den tradisjonelle religionen tidligere har vært leverandør for.

Selv om Durkheims (1965) analyse av religionens grunnleggende elementer peker på mange viktige sider ved hvordan fotballens supporterkultur fungerer som en funksjonell ekvivalens til religion i den nye moderniteten, er det noen momenter som gjør en direkte kobling problematisk. For det første er religionens hovedfunksjon ifølge Durkheim (1965) å styrke hele samfunnet. Religion er tilbedelse av storsamfunnets felleskap, og skal virke sosialt integrerende på alle medlemmene. Supportere representerer bare en liten del av dette samfunnet. Ikke alle er interessert i fotball, og de som er interessert heier ikke nødvendigvis på det samme laget. I tillegg fanger Durkheims perspektiv kun opp supporterne som er dedikerte. Det er ikke nødvendigvis alle som følger med på fotball som i like stor grad tar del i dens ritualer og fellesskap. Og heller ikke alle føler at fotball representerer noe hellig som skiller seg fra det profane. For mange er fotball nettopp bare en fritidssyssele som er en vanlig del av deres hverdagsliv. Med tanke på Giulianotti (2002) kategorisering av ulike tilskuertyper kan man si at Durkheims perspektiv kan beskrive Supportere, mens Fans og Flanører kanskje faller utenom et slikt perspektiv, og passer bedre inn i Bauman (2000) beskrivelse av den nye modernitets forbrukermentalitet og individualitet.

Med andre ord deler ikke alle i den nye moderniteten det samme totemet, og supporterkultur styrker bare en del av det fellesskapet som allerede finnes rundt deres eget lag. Hvor religion tidligere kunne virke sosialt integrerende på et helt samfunn, er den nye moderniteten preget av individualisering, institusjonell løsrivelse, fleksibilitet og en adskillelse fra tid og rom og som gjør den så fragmentert at integrasjon på et samfunnsnivå nærmest er umulig. I lys av en slik kritikk skulle man tro at Maffesolis (1996) teori om den nye modernitetens stammer vil være en bedre beskrivelse av de mange fellesskapene som finnes innenfor fotballen.

Problemet med Maffesolis (1996) perspektiv i forståelsen av supporterkulturen er at den blir for flyktig, og til syvende og sist ligner mer på Baumans (2000) eksplosive felleskap enn en funksjonell ekvivalent til religiøsitet. Det finnes ikke noen varighet i de fellesskapene Maffesoli beskriver. Selv om et slikt perspektiv bedre enn andre samtidsdiagnoser kan forklare det faktum at supportere tar del i ritualer og seremonier preget av følelser som dyrker fellesskapet, og fremmer tilhørigheten og solidariteten, er de moderne stammene organisert på en måte som gjør at de kun eksisterer i det øyeblikket og på det stedet de møtes. De må dermed sees på som en hyllest av nåtiden fremfor dedikasjon til felles fremtidige prosjekter

(Maffesoli 1996), noe som fremhever den flyktighet hos det moderne individ som Bauman (2000) er opptatt av, og som sammenfaller med Sennetts (1998) tese om at en fast og varig karakter er i ferd med å forsvinne i den nye moderniteten.

I lys av informantens fortellinger om hvor fast forankret deres identiteter er i klubben, og hvordan deres hverdagspraksiser som supportere dannet en fast og stabil ramme i deres liv, er det vanskelig og godta de nye samtidsdiagnosenes beskrivelse av felleskap, identitet og karakter som noe flytende, refleksivt og fleksibelt. Mens Baumann (2006:86) hevder at felleskap og identitet i den nye moderniteten bedre kan beskrives som individuelle prosjekter enn som kollektive realiteter, mener jeg at informantenes fortellinger om deres faste og varige forhold til klubben, både når det gjelder identitet og faste rammer, viser at det motsatte er tilfelle i fotballens supporterkultur.

Jeg vil avslutningsvis i denne oppgaven trekke frem den den engelske teologen Boyers (2000) sammenligning mellom fotball og religion. Han erkjenner at fotball er en arena som utfordrer kristendommen når det gjelder de sosiale funksjonene den kan gi oss mennesker i den nye moderniteten, og han påpeker hvordan fotball og dens supporterkultur har blitt leverandør for sosiale funksjoner som tidligere var knyttet opp mot den tradisjonelle religionen. Det ukentlige oppmøtet til fotballkamp og ritualene som følger dette er en viktig del av supporterens liv, som det å gå til kirken er for kristne. Han viser til at det kirkelige fellesskapet både åndelig og sosialt forsikrer mennesker om at de er en del av en gruppe som bryr seg om dem og støtter dem, og at fotballfellesskapet gjør det samme for sine medlemmer. Ved å være på samme sted til samme tid ved regelmessige begivenheter, oppstår det relasjoner mellom supportere. I et samfunn som er i ferd med å miste forståelsen av felleskap, finner mennesker dermed noe som er meningsfylt gjennom fotballen. Fotball utfordrer kirken med sin lidenskap. Den skaper glede, atmosfære og forventninger. Kirken på sin side blir ofte forbundet med å være kjedelig, og en manglende evne til å skape den intensiteten som finnes i fotballen. Boyers hevder i denne sammenheng at den nye moderniteten er et post-kristent samfunn, hvor viktige sider ved det menneskelige liv, som felleskap, tilbedelse, engasjement, lidenskap og oppofrelse lettere er tilgjengelig i fotballen enn i kirken (Boyers 2000).

Boyers (2000) peker her på kjernen i denne masteroppgavens tematikk og teoretiske diskusjon. Uten selv å henvise til verken Durkheim (1965) eller Bauman (2000) viser Boyers til hvordan supporterne tar del i supporterfellesskapet gjennom religionens grunnleggende elementer. For det andre viser han til hvordan de tradisjonelle institusjonene, som kirken er et

eksempel på, er i ferd med å smelte og miste sin makt over individet. Også fotballen som institusjon er preget av en den flyktigheten Bauman (2000) beskriver. Dagens fotballklubber kjøper og selger fotballspillere over en lav sko. Trenere blir sparket og markedskreftene får en stadig større påvirkningskraft. Det er få elementer i den kommersielle fotballens som kan beskrives som faste og uerstattelige. På tross av dette samles supportere hver uke for å støtte sitt lag. Et lag som kan bestå av spillere fra hele verden, hvor mange ikke en gang snakker det samme språk som supporterne selv, hvor spillere ser på klubben som supporterne elsker kun som et springbrett for å komme seg videre i karrieren. Og hvor den nye treneren kanskje nok en gang har skiftet formasjon og spillestil. Supporterkulturen utgjør dermed den harde og faste kjerne i en ellers kommersielle og flytende fotballen, og viser samtidig at det fremdeles finnes harde og faste elementer i den nye moderniteten.

Modernitetens paradoks beskriver Bauman (2008) som en dualitet mellom personlig frihet og kollektiv sikkerhet, der individers økende frihet i den nye moderniteten har ført til en løsrivelse fra det tradisjonelle fellesskapet, og det moderne individ får dermed en følelse av å flyte rundt i et hav av valgmuligheter uten noen faste holdepunkt (Bauman 2008). Det jeg finner problematisk ved sosiologiens samtidsdiagnoser er hvorfor økt individualisering og friheten må gå på bekostning av fellesskapet og dens funksjoner? Mitt poeng er at selv om de tradisjonelle institusjonenes smelter og mister sin makt over individet lever deres funksjoner videre. Funksjoner og verdier som hører til fellesskapet slutter ikke plutselig å opphøre selv om vi lever i et mer individualisert samfunn. Kanskje kan vi snakke om en funksjonsdifferensiering i dagens samfunn, hvor nye arenaer har overtatt de tradisjonelle institusjonenes funksjoner knyttet til fellesskapet, identitet og faste rammer. Så selv om kirken som institusjon har smeltet og mistet sitt grep over det moderne menneske, lever religionens grunnleggende funksjoner videre i den nye moderniteten. Gjennom ritualer, tilbedelse, engasjement, lidenskap og hverdagspraksiser fungerer fotballens supporterkultur som en funksjonell ekvivalent til den tradisjonelle religionen. Her tar supportere del i et fellesskap preget av en sterk følelse av solidaritet og tilhørighet som danner et grunnlag for identitetsforankring og en fast ramme som kan forstås bedre i lys av Durkheims «hellige» fellesskap, enn individuelle prosjekter basert på forbrukets fristelser.

6.2 Videre forskning

En viktig begrensning i denne studien har vært utvalget som er benyttet. Alle informantene var meget dedikerte supportere. Selv om dette var et bevisst valg for å bedre kunne vise til den funksjonelle ekvivalensen mellom fotball og religion, hadde det vært interessant å undersøke om andre typer fotballtilskuere, som for eksempel de Giulianotti (2002) karakteriserer som tilhengere, fans og flanører, oppnår noen av de samme funksjonene som supporterne i denne oppgaven har vist til. Føler for eksempel mindre dedikerte fotballsupportere seg som en del av supporterfellesskapet, deltar de i de samme ritualene og er deres identiteter og hverdagsliv preget av fotball? Eller er fotball for disse tilskuertypene bare en del av deres individuelle prosjekter?

De teoretiske perspektivene som er brukt i denne oppgaven er basert på generell sosiologisk teori, og problemstillingen er formulert på en måte hvor man lett kan bytte ut fotballens supporterkultur med andre typer felleskap. I lys av dette hadde det vært spennende å se hvorvidt andre sosiale arenaer også ivaretar den tradisjonelle religionens funksjoner i den nye moderniteten. MC- gjenger, politiske partier og musikkfans hadde for eksempel vært interessante case, som alle inneholder en form for totemdyrkelse og ritualer.

Det hadde også vært interessant å gjennomføre en lignende studie av andre idretters supporterkultur for å se om dette er et fenomen som gjelder for alle typer idrett, eller om fotball skiller seg ut med tanke på de funksjoner den ivaretar for sine supportere. Hjelseth (2006) påpeker for eksempel at fotball har en enestående posisjon i populærkulturen generelt nettopp på grunn av at de mest dedikerte tilhengere skaper fortellinger som peker på et viktigere meningsinnhold enn bare underholdning. Akkurat slik som fortellingene til informantene i denne oppgaven peker på at fotballens supporterkultur for dem ivaretar viktige funksjoner knyttet til felleskap, tilhørighet, solidaritet, identitet og hverdagsliv. Noe som medfører at fotballsupporterne, på tross av samtidsdiagnostikerens beskrivelser av den nye moderniteten, har en følelse av at de aldri går alene.

7. Referanser

- Aakvaag, G. C. (2008). Moderne sosiologisk teori. Oslo, Abstrakt forl.
- Aase, T. H. and E. Fossåskaret (2007). Skapte virkeligheter: kvalitativt orientert metode. Oslo, Universitetsforl.
- Aldridge, A. (2000). Religion in the contemporary world: a sociological introduction. Cambridge, Polity Press.
- Ansnes, R. L. (2010). Liverpoolhjerter. Liverpool, Sport media.
- Armstrong, G. and H. K. Hognestad (2012). Fotballens pilegrimer. Kampen om tribunen: fotball, identitet & makt H. K. Hognestad and A. Hjelseth. Trondheim, Akademika.
- Arukwe, A. H. K. (2013). "Fotballsupport på høyt nivå." Fotballidiotene. From <http://p3.no/dokumentar/fotballidiotene/>.
- Bauman, Z. (1988). Freedom. Milton Keynes, Open University Press.
- Bauman, Z. (1998). Globalization: the human consequences. Cambridge, Polity Press.
- Bauman, Z. (2000). Liquid modernity. Cambridge, Polity Press.
- Bauman, Z. (2006). Flytende modernitet. Oslo, Vidarforl.
Serietittel fra løst omslag 1. norske utg. 2001
- Bauman, Z. (2008). Community: seeking safety in an insecure world. Cambridge, England, Polity.
- Beck, U. (1992). Risk society: towards a new modernity. London, Sage.

- Bell, D. (1976). The coming of post-industrial society: a venture in social forecasting.
New York, Basic Books.
- Boyers, J. (2000). Beyond the final whistle, a life of football and faith. London, Hodder and
Stoughton.
- Bromberger, C. (1993). Allez l'O.M, forza Juve: the passion for football in Marseille and
Turin. The Passion and the fashion: football fandom in the new Europe S. Redhead.
Aldershot, Ashgate Publishing Co.: x, 205 s. : ill.
- Coakley, J. J. (2009). Sports in society: issues and controversies. Boston, McGraw-Hill.
- Crawford, G. (2004). Consuming sport: fans, sport and culture. London, Routledge.
- Dalen, M. (2004). Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming. Oslo,
Universitetsforl. 2. oppl. med 13-sifret ISBN Opplagshistorikk: 2. oppl. 2008
- Delaney, T. (2001). Community, Sport and Leisure. New York, Legend Books.
- Dixon, K. (2013). Consuming football in late modern life. Farnham, England, Ashgate.
- Dunning, E. (1994). "The Social Roots of Football Hooliganism: a reply to critics of the
"Leicester School"". Football, Violence and Social Identity. R. Giulianotti,
Norman Bonney og Mike Hepworth. London, Routledge.
- Dunning, E. (1994a). Sport as a male preserve: Notes on the social sources of masculine
identity and its transformations. Women, Sport and Culture. S. B. o. C. Cole. Leeds,
Human Kinetics.
- Durkheim, É. (1951). Suicide: a study in sociology. New York, Free Press.

- Durkheim, É. (1964). The division of labour in society. New York, The Free Press.
- Durkheim, É. (1965). The elementary forms of the religious life. New York, The Free Press.
- Durkheim, É. and G. E. G. Catlin (1938). The rules of sociological method. Chicago, University of Chicago Press.
- Durkheim, É., et al. (1963). Primitive classification. Chicago, University of Chicago Press.
- Edge, A. (1997). Faith of our Fathers - Football as a Religion. London, Mainstream Publishing.
- Elias, N. (1978). The civilizing process. Oxford, Basil Blackwell.
- Eriksen, R. (2002). Da Gud kom på banen: fotball, religion og identitet. Oslo, R. Erikse
- Fejes, A. and R. Thornberg (2009). Handbok i kvalitativ analys. Stockholm, Liber.
- Felski, R. (1999). "The Invention of Everyday Life." Foundation **39**(Winter): 15-31.
- Giddens, A. (1991). Modernity and self-identity: self and society in the late modern age. Cambridge, Polity Press.
- Giddens, A. (1995). A contemporary critique of historical materialism. Basingstoke, Macmillan.
- Giulianotti, R. (1999). Football: a sociology of the global game. Oxford, Polity Press ; Blackwell Publishers.
- Giulianotti, R. (2002). "Supporters, Followers, Fans, and Flaneurs: A Taxonomy of Spectator Identities in Football." Journal of Sport and Social Issues **26**(1): 25-46.

- Giulianotti, R. and G. Armstrong (1999). Football cultures and identities. Basingstoke, Macmillan. Også utg.: New York : Palgrave
- Helland, K. and B. Ytre-Arne (2007). "Sport, attraksjon og journalistikk: Om sportsrettigheter og publisistiske idealer." Utredning for Norsk Journalistlag. From <http://www.nj.no/Arkiv/2004/filestore/Sportattraksjonogjournalistikk.pdf>
- Hjelseth, A. (2005). De som streber nedover : om klasse og identitet blant fotballsupportere. Oslo, Novus. **35(2005)nr 4**: S. 69-87.
- Hjelseth, A. (2006). Mellom børs, katedral og karneval: norske supporterers forhandlinger om kommersialisering av fotball. [Bergen], Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen. Avhandling (dr. polit.) - Universitetet i Bergen, 2006
- Hognestad, H. (2004). Norway between Bergen and Middlesbrough: football identities in motion. Oslo, Norwegian University of Sport and Physical Education.
- Hågenvik, K. (2003). "I'm Forest till I die": skogvokterne : en lokalisert identitet i en global verden : en sosiologisk studie i identitet, lokalitet og supporterkultur. Bergen, [K.Hågenvik].
- Iost, R. (2000). The quest for authenticity : an analysis of Norwegian Liverpool FC fans. Oslo, [R. Iost].
- Johansen, V. (2002). "Vi er Vål'enga!" – En studie av mening og identitet blant medlemmer av Klanen, Vålerengas uavhengige supporterers klubb, Norges Idrettshøgskole. Masteroppgave i sosiologi.

- Kendall, G. P. O., Nick (2010). 'You're not fit to wear the shirt': towards a cultural sociology of the football shirt. . Social Causes, Private Lives: Proceedings of The Australian Sociological Association Conference 2010. Sydney, The Australian Sociological Association.
- King, A. (1997). "The Lads: Masculinity and the New Consumption of Football." Sociology **31**(2): 329-346.
- King, A. (2002). The end of the terraces: the transformation of English football in the 1990s. London, Leicester University Press.
- Krogseth, O. (1998). Det hellige i det moderne: refleksjoner omkring religion, identitet og modernitet. Enhet i mangfold?: 100 år med religionshistorie i Norge. [Oslo], Tano Aschehoug: S. 197-219.
- Krogseth, O. (2007). Religionsdefinisjon - et problematisk prosjekt. Oslo, Gyldendal akademisk: S. 65-78.
- Kvale, S. (1997). Den kvalitative forskningsintervjuen. Lund, Studentlitteratur.
- Maffesoli, M. (1993). "The Social Ambiance." Current Sociology **41**(7).
- Maffesoli, M. (1996). The time of the tribes : the decline of individualism in mass society. London, Sage.
- Maffesoli, M. (2008). The Return of the Tragic in Postmodern Societies. Rethinking Tragedy. R. Felski. Baltimore, The John Hopkins University.
- McGuire, M. B. (1997). Religion: the social context. Belmont, Calif., Wadsworth.

- Mehus, I. (2012). Norwegian spectators of entertainment sport. Trondheim, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Avhandling (ph.d.) - Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim, 2012 Sammendrag på norsk
- Morris, D. (1981). The soccer tribe. London, Cape.
- Pals, D. L. (2006). Eight theories of religion. New York, Oxford University Press.
- Pope, S. (2011). "Like pulling down Durham Cathedral and building a brothel': Women as 'new consumer' fans?" International Review for the Sociology of Sport 46(4).
- Postholm, M. B. (2005). Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier. Oslo, Universitetsforl.
- Prebish, C. S. (1993). Religion and sport: the meeting of sacred and profane. Westport, Conn., Greenwood Press.
- Repstad, P. (1984). Mellom himmel og jord: en innføring i religionssosiologi. Oslo, Gyldendal.
- Repstad, P. (2010). Fra lov til lønnkammer: religion og livssyn i dagens Norge. Oslo, Gyldendal akademisk: s. 371-392.
- Robson, G. (2000). "No one likes us, we don't care": the myth and reality of Millwall Fandom. Oxford, Berg.
- Sandvoss, C. (2003). A game of two halves: football, television and globalization. London, Routledge.

- Sennett, R. (1998). The corrosion of character: the personal consequences of work in the new capitalism. New York, W.W. Norton.
- Stav, T. U. (2014). "Disse damene satt Liverpool på hode." from <http://www.nrk.no/nordnytt/damene-satte-liverpool-pa-hodet-1.11642546> .
- Stone, C. (2007). "The Role of Football in Everyday Life." Soccer & society **8**(2.3): 169-184.
- Supporterunionen (2013). "Håndbok 2013/14." from <http://www.supporterunionen.com/images/stories/dokumenter/SBFs%20Handbok%20>
- Taylor, I. (1971). "Football Mas": A speculativ Sociology of Football Hooliganism. The Sociology of Sport. E. Dunning. London, Frank Cass & co.
- Taylor, M. T. R. (1997). "Something for the weekend, sir? Leisure, ecstasy and identity in football and contemporary religion." Leisure Studies **16**(1).
- Thagaard, T. (2009). Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode. Bergen, Fagbokforl.
- Tjora, A. H. (2010). Kvalitative forskningsmetoder i praksis. Oslo, Gyldendal akademisk.
- Tönnies, F. (1988). Community & society: (Gemeinschaft und Gesellschaft). New Brunswick, NJ, Transaction Publishers.
- Walter, T. (1991). "The mourning after Hillsborough." The sociological Review **39**(3): 599-625.
- Widerberg, K. (2001). Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt: en alternativ lærebok. Oslo, Universitetsforl.

Wilson, B. R. (1966). Religion in secular society: a sociological comment. London,
C.A.Watts.

Wilson, B. R. (1976). Contemporary transformations of religion. London ; New York, Oxford
University Press.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Innledning

- Alder?
- Hvor kommer du fra?
- Hvilken jobb/studie har du?

Religiøs tro

- Hvordan fotballag holder du med?
- Når og hvorfor begynte du å heie på ...?
- Hvor mye tid bruker du på ... i uka? Og hva innebærer dette?
- Hvilken rolle har ... i ditt liv?
- Hvordan vil du kategorisere deg selv som supporter?
- Hvordan vil du beskrive ditt forhold til ... som (klubb, historie, by, folk.)
- Er klubben en viktig del av din identitet?
- Hvordan kan en klubb i England bli så viktig for deg?
- Er det noe skiller fotball fra andre idretter? (Hva er det som gjør fotball så spesielt?)
- Hva betyr disse tingene for deg som en fotballsupporter? Drakt, stadion, lagets logo, puben, øl.

Ritualer

- Har du noen faste rutiner som er koblet til ...?(kamp, overtro, supporter tur, daglig etc?)
- Og hva vil du si disse tingen/rutinene har å si? Hvorfor gjør du det på denne måten?
- Har du reist over til England for å se ... spille? Vist ja, kan du si litt om hvordan dette var/er både før, under og etter kamp?
- Hvordan vil du beskrive deg selv under en ... kamp?

Religiøse opplevelser

- Har du noen høydepunkt i din tid som supporter? Kan du fortelle litt om disse og hvordan de fikk deg til å reagere/føle?
- Hvilke følelser vekker ... i deg?(under kamp, tap, seier etc.)
- Hvordan er det å være på stadion å se kamp i England?

- Hvordan har du det når det ikke er kamp? (sommerferie, landslagspauser etc)

Religiøst felleskap

- Vil du si at det er et fellesskap mellom deg og andre som heier på ...? Vist ja, Hvordan vil du beskrive dette fellesskapet?
- Kan du gi eksempler på hvordan dere som supportere står sammen?
- Gjør dere som supportere noe for å styrke disse båndene, evt hvordan?
- Hvordan vil du beskrive forholdet mellom dere som supporter og ... som fotball klubb?
- Er supportere av andre lag en del av det samme fellesskapet? Beskriv litt hvordan dette forholdet er?
- Beskriv supporter fellesskapet med 3 ord.

Kommersialisering

- Hva har kommersialiseringen påvirket supporterfellesskapet, ditt forhold til klubben, fotball generelt?
- Hva skiller en som bare er glad i fotball fra en ekte supporter?
- Hva synes du om at spillere og trenere forsvinner og kommer i så stort tempo?
- Hvordan forholder du deg til klubbens eiere og penger?

Fotball og Religiøsitet

- Si litt om hva du syns om disse fotballordtakene:
- Fotball er ikke et spill om liv og død, det er noe mye viktigere enn som så.
- Du kan skifte mye her i livet. Kone, bil, hus og religion, men aldri fotballag.
- Vil du karakterisere ditt forhold til ... som noe religiøst? Prat litt rundt tema.
- Har du noe mer som kunne være interessant og tatt opp rundt temaet fotball og religiøsitet?

Avslutningsvis

- Noe favorittlag i Norge? Hvordan er dette opp mot ...?
- Hvordan tror du det går med ... i år?
- Hvem vinner serien?